

Agenda – Y Pwyllgor Deisebau

Lleoliad: I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 5 – y Senedd Gareth Price – Clerc y Pwyllgor
Dyddiad: Dydd Llun, 11 Rhagfyr 2023 0300 200 6565
Amser: 14.00 Deisebau@senedd.cymru

- 1 **Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau**
(Tudalennau 1 – 30)
- 2 **Sesiwn gyda'r Athro Cristina Leston-Bandeira**
(Tudalennau 31 – 64)
- 3 **P-06-1307 Dylai Llywodraeth Cymru ymrwymo i fabwysiadu
gwaith cynnal a chadw ystadau tai newydd gan awdurdodau lleol**
(Tudalennau 65 – 70)

Robin Waddell, Cyfarwyddwr Datblygu Greenbelt

Adam Cooper, Cyfarwyddwr Cyfreithiol Grŵp Greenbelt

Colin Thomson, Rheolwr Gyfarwyddwr Greenbelt
- 4 **Deisebau newydd**
 - 4.1 P-06-1377 Dylid gwrthod caniatâd cynllunio ar gyfer datblygiad arfaethedig
Parc Solar Caenewydd.
(Tudalennau 71 – 87)
 - 4.2 P-06-1378 Rydym am i gymorthdaliadau fferm gael eu hymestyn i arddwyr
bach a garddwyr marchnad.
(Tudalennau 88 – 96)
 - 4.3 P-06-1379 Gwahardd gwerthu e-sigaréts untro
(Tudalennau 97 – 105)
 - 4.4 P-06-1380 Bathodyn glas gydol oes i unigolion sydd â diagnosis gydol oes
(Tudalennau 106 – 116)

- 4.5 P-06-1383 Dylid oedi prosiectau solar a gwynt ar y tir dros 10 MW hyd nes y caiff potensial llawn ynni gwynt ar y môr ei gynnwys
(Tudalennau 117 – 131)

5 Y wybodaeth ddiweddaraf am ddeisebau blaenorol

- 5.1 P-06-1247 Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i arwain y ffordd drwy gefnogi treialon wythnos waith pedwar diwrnod yng Nghymru
(Tudalennau 132 – 135)
- 5.2 P-06-1294 Peidiwch â gadael cleifion â chanser y fron metastatig yng Nghymru y tu ôl
(Tudalennau 136 – 138)
- 5.3 P-06-1348 Comisiynu gwasanaethau GIG addas yng Nghymru ar gyfer pobl ag EDS neu anhwylderau sbectrwm hypersymudedd
(Tudalennau 139 – 143)
- 5.4 P-06-1341 Canllawiau hygyrch ar gyfer rhieni ac ysgolion er mwyn helpu'r broses o ddatblygu cynlluniau i gefnogi plant ag anghenion dysgu ychwanegol
(Tudalennau 144 – 147)
- 5.5 P-06-1350 Ailagor Ward Dyfi yn Ysbyty Tywyn ar unwaith
(Tudalennau 148 – 159)
- 5.6 P-06-1356 Cyflwyno mesurau diogelwch cynhwysfawr ar gyffordd 'Mynegbost' yr A477
(Tudalennau 160 – 161)
- 5.7 P-06-1359 Dylid cynnig yr un cymorth ariannol ar gyfer gofal plant i rieni sy'n gweithio yng Nghymru â'r hyn sydd ar gael yn Lloegr
(Tudalennau 162 – 168)
- 5.8 P-06-1362 Dylid darparu cynnig cyfatebol yng Nghymru i'r cynnig gofal plant newydd yn Lloegr, sef 15 awr, ar gyfer plant 2 flwydd oed o fis Ebrill 2024
(Tudalennau 169 – 175)

- 6 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(ix) i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod

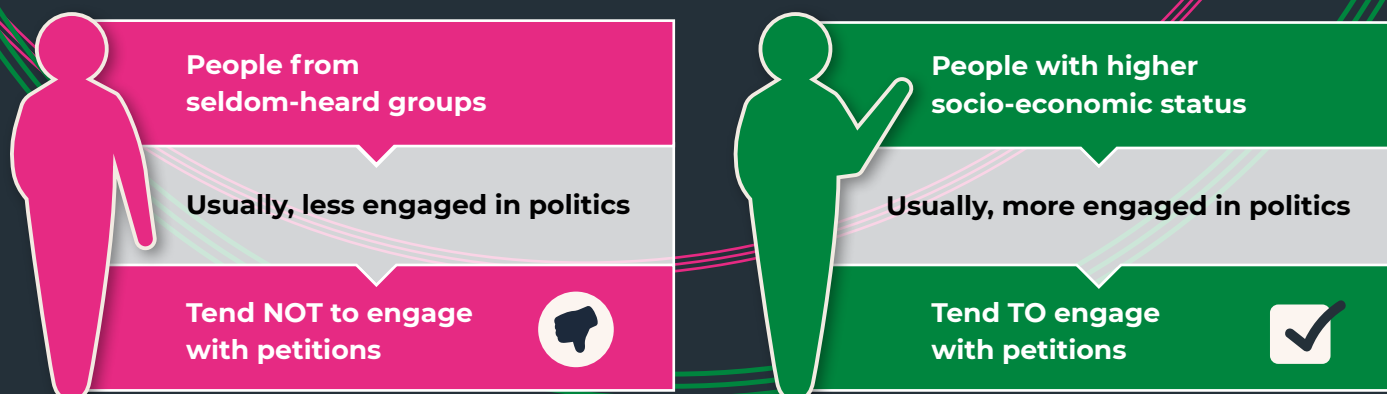
- 7 Trafod y dystiolaeth – P-06-1307 Dylai Llywodraeth Cymru ymrwymo i fabwysiadu gwaith cynnal a chadw ystadau tai newydd gan awdurdodau lleol

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Breaking barriers to engagement with parliaments

Millions of people regularly engage with petitions, using them to make their voices heard in parliaments. To facilitate this, many parliaments have developed new processes to make petitions more effective. However, these tend to be used by a limited group of people.

These new processes can amplify democratic unfairness: those who are already involved gain tools to engage more deeply. In addition, the value and reach of petitions to parliament are not always clear. This can increase frustrations with democratic processes rather than enhancing engagement.

'Seldom-heard' groups

Parliaments often refer to **'hard-to-reach'** groups, including individuals less likely to engage in politics, like those from low socio-economic backgrounds and ethnic minorities. However, this term is criticised for implying these groups are challenging to find. **'Seldom-heard'** places the responsibility for engagement on parliaments and acknowledges the underrepresentation of these groups in decision-making conversations. While we use 'seldom-heard' here for simplicity, experiences differ among groups.

Research overview

This co-designed* research project sought to:

- understand people's experiences and perceptions of petitioning and politics
- recognise key barriers to engagement
- identify enablers to make petitioning accessible to a wider and more diverse demographic
- improve the petitioning experience

6 focus groups across England and Wales with petitioners and people who had never petitioned before, including participants from seldom-heard groups

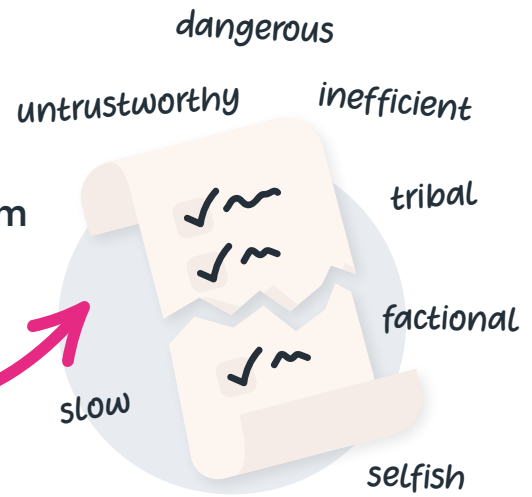
18 interviews with parliamentary officials and representatives of community organisations

Our **six** key findings

1 There is deep **mistrust** of politics across society and a wide disconnect among seldom-heard groups from the political system

Although everyone who took part in the research identified core issues they felt strongly about, **they did not see those issues as being related to politics**. Participants also held very negative perceptions of politics and politicians. As a result, they did not view politics as a route to try to solve core issues affecting them.

Positive experiences with politicians didn't alter these perceptions. Seldom-heard group participants felt politics wasn't for them, despite expressing interest in it.

2 People aren't familiar with **petitions to parliament**, or misunderstand how multiple platforms work

This includes politically engaged individuals who were unaware of how petitions to parliament can directly influence decision-making. There was **misunderstanding** about Change.org's connection to parliament or government, and petitions were seen as pointless. Non-petitioners were surprised that petitions had caused policy changes.

Petitioners had **mixed perceptions**. Despite positive interactions, petitioners found that:

the process is difficult to engage with, disjointed and unclear

if they got involved in petitioning, it was because they cared strongly about an issue rather than to engage with politics

the language is challenging to understand

3 Seldom-heard groups experience significant **barriers** to political engagement

Seldom-heard groups often experience intersecting inequalities which exacerbate each other, making it extremely difficult to engage in politics. We identified specific barriers that preclude these groups from engaging in politics, but our findings are relevant for engagement with all citizens.

Barriers include:

limited knowledge of the political system

insufficient campaigning skills for successful petitions

low awareness of petitioning parliament

low confidence to engage with official processes

Seldom-heard groups can be further affected by:

poverty

language barriers

illiteracy

low IT literacy

IT poverty

isolation

disability

4 Community organisations are important **intermediaries** between parliamentary staff and seldom-heard groups

Organisations that work with seldom-heard groups are important because they have:

built long-term relationships with these communities

a good understanding of the groups' circumstances and challenges

direct access to these groups

gained trust within the groups

Hence, they are well-positioned to raise awareness of petitioning among these groups and help them start a petition, just as they help with access to other services.

However, **these organisations may not think of facilitating engagement with petitions.** They might be unaware or unconvinced of their value and often lack the capacity or resources for this role. Interviewees proposed a buddy system with community engagement “champions” to raise awareness about petitioning and its value.

5 It's important to manage **expectations**, which shape perceptions

Managing expectations was a recurring theme in our research, shaping perceptions of petitioning effectiveness. This requires clarity of process.

“Help(ing) people understand the process...is managing expectations.”

parliamentary official

Managing expectations and ensuring clarity of process are intimately linked to improving petitioning websites, resources, communication and language across all channels, with the aim of making petitioning more citizen-focused and therefore **more inclusive and accessible** to citizens from all walks of life, including seldom-heard groups.

“You’ve got to have that clarity, otherwise people’s expectations go up here and they’re just going to be massively deflated by the end of it, so there’s huge potential here for real positive change.”

focus group participant

6 Parliamentary citizen centred **services** are important but links with petitions staff aren't strong enough

Petitioning processes can't be considered solely through the actions of the officials directly involved. **Other citizen centred services play a key role** (e.g. communication, education, engagement and participation within each parliament). However, we found that links between these other services and petitions (committees) staff are not always well established.

Recommendations

for citizen-focused parliamentary petitions systems

Increase awareness of petitioning parliament

- 1** **Develop or deepen collaboration** with community organisations to better understand the needs of diverse seldom-heard groups and demonstrate the value of petitioning. This could be done through:
 - a. parliaments' citizen centred services (e.g. education, participation)
 - b. staff (committee) supporting the petitions process
 - c. an 'engagement champions' scheme based in community organisations
- 2** **Produce materials** specifically aimed at disseminating the value of petitioning to all citizens, giving particular attention to explaining how the system works and how petitioners can build their campaigns. Materials should be issue-based, using stories from diverse past petitioners, not procedure-led.
- 3** **Develop close collaborations and more systemic cooperation** between petitions staff (committee) and the parliamentary citizen centred services. This could include building pools of:
 - a. case studies (illustrating different outcomes from a petition)
 - b. stories of diverse petitioners (representing various demographics and issues)

Enhance the experience of petitioning

- 4** **Develop clear integration** between websites hosting e-petitions and parliamentary websites supporting the processing of petitions, so petitioners can easily access information explaining how the system works.
- 5** **Transform communications from parliament-led to citizen-focused.** This may include:
 - a. reviewing language across all communication channels (digital and non-digital)
 - b. introducing Easy Reads, infographics and other audio-visual materials
 - c. introducing more regular communication with petitioners
 - d. ensuring all materials are easy to understand for the general public

"In order to expand the use of petitioning beyond the usual suspects and to enhance the petitioning experience, parliamentary processes need to adopt more citizen-focused communications, consider procedures in place from a citizen's perspective and be more proactive in disseminating the value of petitioning."

Professor Cristina Leston-Bandeira and Dr Blagovesta Tacheva, University of Leeds

For more information contact Professor Cristina Leston-Bandeira c.leston-bandeira@leeds.ac.uk

*This visual summary is based on research conducted at the University of Leeds in partnership with the Petitions Committees of Senedd Cymru and the UK Parliament, funded by Research England. The views expressed are those of the authors and not necessarily those from the parliaments.

Tudalen y pecyn 64

Edit and design: **Research Retold** (2023)

UNIVERSITY OF LEEDS

 Research England

Dylai Llywodraeth Cymru ymrwymo i fabwysiadu gwaith cynnal a chadw ystadau tai newydd gan awdurdodau lleol

Y Pwyllgor Deisebau | 27 Chwefror 2023
Petitions Committee | 27 February 2023

Cyfeirnod: SR23/5289-1

Rhif y ddeiseb: P-06-1307

Teitl y ddeiseb: Dylai Llywodraeth Cymru ymrwymo i fabwysiadu gwaith cynnal a chadw ystadau tai newydd gan awdurdodau lleol

Geiriad y ddeiseb: Mae preswylwyr 'the Mill', ystâd newydd yn Nhreganna, Caerdydd, yn gorfod talu ffi flynyddol o £102 am gynnal a chadw parc sy'n ffinio ar yr ystâd. Rhaid gwneud y taliad hwn ochr yn ochr â thaliadau cynnal a chadw eraill sy'n talu am y priffyrdd a'r manau gwyrdd heb eu mabwysiadu ac ati. Rhaid i breswylwyr hefyd dalu'r dreth gyngor lawn sy'n ofynnol. Nid yw preswylwyr yn cael dadansoddiad manwl o gostau'r parc, dim ond hysbysiad i ddweud bod yn rhaid iddynt dalu'r ffi.

Ystyriwyd bod 'the Mill' yn enghraifft dda o bolisi Llywodraeth Cymru oherwydd ei statws fel ystâd ddeiliadaeth gymysg sy'n cynnwys tai fforddiadwy ochr yn ochr â phrynu rhydd-ddaliadol - felly, o ystyried yr argyfwng costau byw presennol, rydym o'r farn y dylai Llywodraeth Cymru gefnogi preswylwyr ar ystadau fel 'the Mill' drwy annog a hwyluso awdurdodau lleol i fabwysiadu'r gwaith cynnal a chadw a dileu'r taliadau cosbol hyn.

1. Cefndir

Lle nad yw'r awdurdod lleol wedi mabwysiadu ardaloedd cyffredin – er enghraifft, ffyrdd, mannau agored a chyfleusterau chwarae – ar ystadau tai, gellir rhoi trefniadau preifat ar waith i sicrhau eu bod yn cael eu cynnal. Yn gyffredinol, bydd hyn yn arwain at sefyllfa lle bydd tâl yn cael ei godi ar breswylwyr gan gwmni rheoli, neu eu hasiant, er mwyn talu am gostau cynnal a chadw.

Yn ôl ymgyngoriad a gynhaliwyd gan Lywodraeth Cymru yn 2020, gall y mannau a'r cyfleusterau hyn gynnwys:

- *ardaloedd agored,*
- *parciau chwarae,*
- *ffyrdd a phalmentydd,*
- *lleoedd parcio ceir,*
- *goleuadau stryd,*
- *gwaith tirlunio,*
- *mentrau amgylcheddol megis lleiniau ymyl ffordd o flodau gwyllt, a*
- *darparu systemau chwistrellu preifat a rennir.*

Yn aml, cyfeirir at y taliadau hyn fel taliadau ystadau. Mae rhydd-ddeiliaid yn debygol o wynebu taliadau uniongyrchol, ac mae'n bosibl y bydd gofyn i lesddeiliaid a thenantiaid dalu drwy eu taliadau gwasanaeth a'u rhent. Mae'r papur briffio hwn yn defnyddio'r term "preswylwyr" i gwmpasu pob grŵp a allai fod yn atebol am daliadau ystadau.

Yn ôl yr ymatebion a ddaeth i law ar gyfer yr ymgynghoriad a gynhaliwyd yn 2020, gall taliadau ystadau fod rhwng £50 a £500 y flwyddyn, gyda'r rhan fwyaf yn amrywio rhwng £100 a £150. Mae preswylwyr yn parhau i fod yn atebol am y dreth gyngor, yn ogystal ag unrhyw daliadau ystadau.

Mae nifer o bryderon wedi'u codi gan Aelodau o'r Senedd ynghylch taliadau ystadau, a thrwy'r ymgynghoriad y cyfeirir ato uchod. Mae tryloywder yn fater allweddol, gyda thrigolion yn cwyno bod rheolwyr ystadau yn gallu pennu taliadau heb ymgynghori. Mae trigolion hefyd wedi gwneud sylwadau ynghylch y ffaith nad yw datblygwyr yn aml yn darparu gwybodaeth am daliadau ystadau yn ystod y broses o werthu eiddo.

Roedd y rhai a ymatebodd i ymgynghoriad 2020 yn cwestiynu pam fod tâl yn cael ei godi arnynt mewn perthynas â gwaith cynnal a chadw ar bethau sydd, ar y cyfan, yn gyfleusterau cyhoeddus, o gofio eu bod eisoes yn talu'r dreth gyngor. Roedd ymgynghoriad 2020 yn nodi bod ymatebwyr 'yn gadarn o blaid' rhoi terfyn ar daliadau ystadau ac o blaid rhoi'r dasg o reoli seilwaith cymunedol yn nwylo awdurdodau lleol.

Ar hyn o bryd, mae'r pwerau sydd gan randdeiliaid i herio taliadau ystadau'n gyfyngedig. Mae hyn yn wahanol i sefyllfa lesddeiliaid, sy'n gallu gwneud cais i Dribiwnlys Prisio Lesddaliadau i herio taliadau gwasanaeth.

Ymddengys fod y defnydd o daliadau ystadau yng Nghymru wedi cynyddu dros y degawd diwethaf, gydag ymgynghoriad 2020 yn nodi bod 72 y cant o'r rhai a ymatebodd yn byw ar ystadau a adeiladwyd ar ôl 2010. Bu cynnydd cyfatebol yn y sylw a roddir yn y cyfryngau i daliadau ystadau, a'r effaith y maent yn ei chael ar rydd-ddeiliaid yn arbennig, gan arwain at boblogeiddio'r term 'fleecehold' ar draws sector tai y DU.

2. Camau gan Lywodraeth Cymru

Cynhaliodd Llywodraeth ei hymgyngghoriad ar daliadau ystadau rhwng mis Chwefror a mis Ebrill 2020, a chafwyd dros 600 o ymatebion iddo. Ar 30 Tachwedd 2020, cyhoeddodd Julie James AS, y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol ar y pryd, ddatganiad ysgrifenedig yn ymateb i'w ganfyddiadau.

Cyhoeddodd y Gweinidog newidiadau i'r cynllun Cymorth i Brynu - Cymru er mwyn mynd i'r afael â rhai o'r pryderon a godwyd yn yr ymatebion i'r ymgynghoriad ac ymrwymodd i archwilio gwahanol ddulliau o reoli ystadau.

Yn ei ddatganiad, tynnodd y Gweinidog sylw at yr effaith bosibl ar awdurdodau lleol pe baen nhw'n cael eu gwneud yn gyfrifol am y manau neu'r cyfleusterau cymunedol sydd wedi'u cynnwys yn y taliadau ystadau:

Rwy'n cydnabod nad yw'n fater syml o feddwl y gallai awdurdodau lleol ymgymryd â'r cyfrifoldebau ychwanegol hyn am byth heb yr adnoddau angenrheidiol i ddarparu ar gyfer gwasanaeth o'r fath. Mae gofyn inni roi sylw priodol i'r cwestiwn hwnnw, er mwyn sicrhau nad yw unrhyw newidiadau a wnawn yn arwain at ganlyniadau anfwriadol ac effeithiau andwyol ac annisgwyl.

Gwnaeth Llywodraeth Cymru gynnwys diwygio taliadau ystadau yn [ei Rhaglen Lywodraethu ym mis Mehefin 2021](#), gan nodi y byddai'n:

Sicrhau bod taliadau ystad am fannau agored cyhoeddus a chyfleusterau cyhoeddus yn cael eu talu mewn ffordd sy'n deg.

Yn dilyn cwestiwn yn y [Cyfarfod Llawn ar 24 Mai 2022](#), gwnaeth y Prif Weinidog ailddatgan y ffaith na fyddai Llywodraeth Cymru yn rhoi gwarant y byddai awdurdodau lleol yn talu costau cynnal a chadw mewn perthynas ag ystadau tai newydd. Dywedodd y Prif Weinidog:

Pe bai datblygwr yn credu, ni waeth pa mor wael yw'r gwaith, ni waeth pa mor wael yw safon y cyfleusterau cymunedol, byddai sicrwydd y byddai'r pwrs cyhoeddus yn talu am hynny ac yn ei gywiro, nid oes cymhelliad o gwbl iddyn nhw wneud y gwaith yn y ffordd yr ydym eisiau iddo gael ei wneud.

Gwnaeth y Prif Weinidog hefyd [gadarnhau](#) y byddai Llywodraeth Cymru yn cyflwyno deddfwriaeth newydd ar ddiogelwch adeiladau yn ystod tymor y Senedd hon, gan gynnwys cynllun cofrestru a thrwyddedu newydd. Bydd y cynllun hwn yn cwmpasu cwmnïau sy'n rheoli eiddo preswyl. Dywedodd y Prif Weinidog y byddai'n "helpu i ddileu rhai o'r achosion o gamddefnyddio'r system" sy'n ymwneud â thaliadau ystadau.

Yn ogystal, dywedodd y Prif Weinidog fod Llywodraeth Cymru yn aros i Lywodraeth y DU gyflwyno rhaglen ddiwygio ar gyfer y gyfundrefn lesddaliadau (yn seiliedig ar [argymhellion Comisiwn y Gyfraith](#)) a fyddai'n rhoi mwy o bŵer i rydd-ddeiliaid herio taliadau a rheolaeth ystadau. Ar adeg ysgrifennu, nid yw'r diwygiadau eto wedi'u [rhoi ar waith](#). Ar [30 Ionawr 2023](#), dywedodd Ysgrifennydd Gwladol y DU dros Ffyniant Bro, Tai a Chymunedau, Michael Gove AS, mai ei nod oedd i Fil lesddaliadau gael ei gynnwys yn Araith y Brenin, a ddisgwylir yn hydref 2023.

Ymatebodd Julie James AS, y Gweinidog Newid Hinsawdd, i'r ddeiseb ar [1 Tachwedd 2022](#). Yn ei llythyr, gwnaeth y Gweinidog ailddatgan disgwyliadau Llywodraeth Cymru ynghylch cynlluniau Llywodraeth y DU i gyflwyno deddfwriaeth i wella hawliau rhydd-ddeiliaid. Nododd y Gweinidog yn y llythyr fod Llywodraeth Cymru yn ystyried sut i fynd i'r afael â seilwaith cymunedol ar ystadau newydd:

Ar gyfer ystadau newydd, byddwn yn archwilio ymarferoldeb defnyddio deddfwriaeth i ddod â'r gwahanol gyfundrefnau i dalu am gynnal a

Dylai Llywodraeth Cymru ymrwymo i fabwysiadu gwaith cynnal a chadw ystadau tai newydd gan awdurdodau lleol

chadw seilwaith cymunedol ynghyd mewn un dull gweithredu. Bydd hyn yn cynnwys ystyried rhoi dyletswydd ar awdurdodau lleol i fabwysiadu seilwaith cymunedol yn gyfnewid am daliad priodol gan y datblygwr.

Fodd bynnag, dywedodd y Gweinidog y byddai'r cam o fabwysiadu seilwaith cymunedol yn ôl-weithredol yn parhau i fod yn ddewis i gynghorau.

3. Camau gweithredu gan Senedd Cymru

Ar 14 Mawrth 2018, cynhaliwyd dadl yn y Senedd ar Gynnig Deddfwriaethol gan Aelod, sef cynnig a gyflwynwyd gan Hefin David AS i greu Bil â'r nod o reoleiddio cwmnïau sy'n rheoli ystadau. Byddai'r Bil arfaethedig hefyd yn cryfhau gallu rhydd-ddeiliaid i herio rheolwyr ystadau.

Wrth ymateb i'r ddadl, ymrwymodd Rebecca Evans, y Gweinidog Tai ac Adfywio ar y pryd, i sefydlu grŵp gorchwyl a gorffen i archwilio'r mater hwn. Cyhoeddwyd canfyddiadau'r grŵp mewn adroddiad ar 17 Gorffennaf 2019.

Ar 1 Tachwedd 2020, cyflwynwyd ddeiseb a oedd yn galw am ragor o bwerau i rydd-ddeiliaid yng Nghymru herio cwmnïau sy'n rheoli ystadau. Gwnaeth y Gweinidog Newid Hinsawdd ymateb i'r ddeiseb hon ar 5 Hydref 2021, a chafodd y ddeiseb ei chau gan y Pwyllgor gan fod y deisebydd yn fodlon ag ymateb y Gweinidog. Gellir dod o hyd i'r briff ymchwil a baratowyd ar gyfer y ddeiseb hon yma.

Yn ogystal, mae taliadau ystadau yn fater sydd wedi cael ei godi sawl gwaith yn y Cyfarfod Llawn. Gwnaeth Hefin David AS godi'r mater ar 15 Mehefin 2021. Ymatebodd Llywodraeth Cymru drwy ddweud ei bod ystyried pob opsiwn wrth geisio mynd i'r afael â'r mater.

Ar 24 Mai 2022, gofynnodd Rhys ab Owen AS gwestiwn ar y broses o reoli ystadau, yn dilyn cwynion gan breswylwyr ar ystâd 'the Mill' yn Nhreganna, Caerdydd, (sef yr ystâd y cyfeirir ati yn y ddeiseb hon).

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

P-06-1377: Dylid gwrthod caniatâd cynllunio ar gyfer datblygiad arfaethedig Parc Solar Caenewydd

Y Pwyllgor Deisebau | 11 Rhagfyr 2023
Petitions Committee | 11 December 2023

Cyfeirnod: SR23/7253-1

Rhif y ddeiseb: P-06-1377

Teitl y ddeiseb: Dylid gwrthod caniatâd cynllunio ar gyfer datblygiad arfaethedig Parc Solar Caenewydd

Geiriad y ddeiseb:

Dylid gwrthod caniatâd cynllunio ar gyfer datblygiad arfaethedig Parc Solar Caenewydd; ar dir amaethyddol ar fferm o'r enw Penyfodau Fawr, Abertawe, SA4 4LN a'r ardaloedd cyfagos.

O ganlyniad i'r datblygiad hwn, bydd paneli solar yn gorchuddio rhan o'r fferm. Bydd yr effaith weledol ar ffordd ddynesu ger AHNE Gŵyr yn niweidiol.

Bydd yn cael effaith niweidiol hefyd ar fannau gwyrdd.

Bydd nid yn unig yn amharu ar harddwch naturiol; bydd yn effeithio ar adar sy'n nythu ar y ddaear ynghyd â llwybrau mudo rhywogaethau adar.

Ni ellir caniatáu i'r prosiect hwn fynd rhagddo.

Bydd fferm sy'n cynnig gwasanaethau hanfodol i'r gymuned leol yn cael ei newid yn sylweddol.

Bydd manau gwyrdd yn cael eu colli.

Bydd yn effeithio ar gynefinoedd anifeiliaid.

Efallai bod y prosiect hwn yn bodloni'r meini prawf ar gyfer ynni adnewyddadwy gwyrdd, ond ni ellir caniatáu iddo fynd rhagddo. Bydd yr

effaith ddilynol ar ffermio lleol, bywyd gwyllt a'r gymuned yn drech na'r angen i roi'r prosiect hwn ar waith.

Rydym ni sydd wedi llofnodi isod yn gofyn yn ffurfiol i'r prosiect hwn beidio â chael ei gymeradwyo fel unrhyw fath o ddatblygiad.

* Cafodd testun y ddeiseb hon ei newid ers ei chreu i adlewyrchu gwybodaeth newydd am y cais.

1. Cefndir

Ni all Ymchwil y Senedd roi cyngor ar achosion unigol, ond gall ddarparu rhywfaint o wybodaeth gyffredinol.

Mae Parc Solar Caenewydd yn brosiect arfaethedig i ddatblygu araeau paneli solar ffotofoltäig ar y llawr a seilwaith cysylltiedig yn Abertawe.

Mae'r datblygiad arfaethedig wedi cael ei dderbyn fel Datblygiad o Arwyddocâd Cenedlaethol (DAC), sy'n golygu mai Gweinidogion Cymru fydd yn penderfynu ar y cais cynllunio.

Rhaid i geisiadau DAC ddilyn proses statudol sy'n cynnwys cam ymgynghori ffurfiol cyn ymgeisio. Wedi hynny, rhaid i'r ymgeisydd lunio adroddiad ar yr ymgynghoriad cyn ymgeisio a'i gyflwyno gyda'r cais cynllunio.

Cynhelir cam ymgynghori a chyhoedduswydd ffurfiol pellach ar ôl i'r cais gael ei gyflwyno i Benderfyniadau Cynllunio ac Amgylchedd Cymru (PCAC).

Yna bydd PCAC yn penodi Arolygydd Cynllunio annibynnol i asesu'r cynnig. Bydd yr Arolygydd yn darparu adroddiad gyda chyngor ac argymhellion ar gyfer ystyriaeth gan Weinidogion Cymru. Gweinidogion Cymru sy'n gwneud y penderfyniad terfynol ar geisiadau DAC.

Nid oes hawl i apelio yn erbyn penderfyniad Gweinidogion Cymru i roi neu wrthod caniatâd cynllunio ar gyfer DAC. Dim ond ar sail anghyfreithlondeb, afresymoldeb neu amhriodoldeb gweithdrefnol y gellir herio penderfyniad. Mae'n rhaid cofnodi her o'r fath o fewn chwe wythnos i'r penderfyniad.

Mae rhagor o wybodaeth am y broses DAC ar gael yn y [Canllaw cyflym](#) gan Ymchwil y Senedd ac yn y [Canllawiau](#) gan Lywodraeth Cymru.

2. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

Ysgrifennodd y Gweinidog atoch chi mewn perthynas â'r ddeiseb hon ar 21 Tachwedd 2023. Mae'r llythyr yn amlinellu'r broses DAC, fel uchod, ac yn nodi:

O ganlyniad i'm rôl fel Gweinidog sy'n gyfrifol am benderfynu ar geisiadau DNS, ni fyddai'n briodol i mi wneud sylwadau ar yr achos, er mwyn peidio â rhagfarnu'r penderfyniad terfynol ar y cais.

3. Camau gweithredu Senedd Cymru

Ac eithrio'r Pwyllgor Deisebau mewn perthynas â'r ddeiseb hon, nid oes arwydd bod y Senedd wedi trafod Parc Solar Caenewydd.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-06-1377
Ein cyf/Our ref JJ/02899/23

Jack Sargeant AS
Cadeirydd – Y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

21 Tachwedd 2023

Annwyl Jack Sargeant AS,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 23 Hydref ynglŷn â'r datblygiad fferm solar arfaethedig ar Fferm Penyfodau, Gŵyr.

Mae'r cynnig, a adwaenir fel "Parc Solar Caenewydd", wedi cael ei dderbyn gan Benderfyniadau Cynllunio ac Amgylchedd Cymru ("PCAC") fel Datblygiad o Arwyddocâd Cenedlaethol ("DNS") ac mae ar y cam cyn-ymgeisio.

Mae'r broses DNS yn drwyadl ac yn cynnwys ymgysylltu ac ymgynghori â'r cyhoedd, rhanddeiliaid a'r awdurdod lleol. Mae'n ofynnol i'r ymgeisydd gynnal gwaith ymgynghori ac ymgysylltu cyn-ymgeisio statudol, sy'n rhoi cyfle cynnar i gymunedau ymgysylltu â phrosiect a gwneud sylwadau arno. Pan gyflwynir cais, bydd yn destun ymgynghoriad a chyhoeddusrwydd ychwanegol. Mae arweiniad ar y broses, ymgynghoriadau, sut mae cynigion yn cael eu harchwilio a chanllaw ar gyfer cymunedau, ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru yn <https://www.llyw.cymru/datblygiadau-o-arwyddocad-cenedlaethol-dns-canllawiau>.

Pan gyflwynir cais DNS i PCAC, penodir Arolygydd Cynllunio annibynnol i asesu'r cynnig. Bydd yr Arolygydd yn rhoi adroddiad gyda chyngor ac argymhellion i'w hystyried gan Weinidogion Cymru. Bydd Gweinidogion Cymru yn gwneud y penderfyniad terfynol ar geisiadau DNS.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 74
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

O ganlyniad i'm rôl fel Gweinidog sy'n gyfrifol am benderfynu ar geisiadau DNS, ni fyddai'n briodol i mi wneud sylwadau ar yr achos, er mwyn peidio â rhagfarnu'r penderfyniad terfynol ar y cais.

Yn gywir,

Julie James AS/MS
Y Gweinidog Newid Hinsawdd
Minister for Climate Change

P-06-1377 Decline planning permission for the development planned proposed as Parc Solar Caenewydd, Correspondence – Petitioner to Committee, 29.11.23

In the attached document it states the Development is of National Significance. Whilst this is appreciated there needs to be a significant consideration as to how the local population is going to be affected by this development.

It is also stated that the process is rigorous. If the process is rigorous I ask that the following information be considered as well as the local opposition as indicated in the volume of signatures of objection in the petition.

The volume of signatures against this development need to be considered as this is the view of the local population. The developer has failed to engage fully with the public. Whilst they have held 'roadshows' these were poorly advertised and this resulted in not many of the local population being aware of this development. Further the roadshows were held in locations not readily accessible to the local population. The example of this being the roadshow in Loughor held in a location with limited on road parking. When I attended this event there was nowhere to easily park due to local residents parking as well as the developers cars taking up the remainder of the on street parking. Thus many people that I saw at this time who were going to attend drove past.

Thus the developers have not fully engaged with the local population fully due to:

1. poor advertising;
2. lack of access to the events held;
3. late provision of the documents relating to development being available online.

Many of the people that I have spoken to gathering signatures for this petition have stated that this development is one of the best kept local secrets.

Even now the petition is closed there continues to be a large volume of people making contact asking as to how they can object to this development. This is not easy for the public to see within the public domain.

The areas bordering the development in Garden Village; Llewitha and parts of Fforstafch did not have an opportunity to engage with the developer as the road shows were held a distance away from the development area and not adjacent to it.

Significantly the committee is asked to consider how the tenant farmers are going to be affected. A number of people have approached the tenant farmers to ask about the development. The tenant farmers have stated they have been told they are not to speak to the public regarding the development or the landowners will end their lease and evict them. How is this a fair process in a democratic society?

The landowner and developers have stated that the farm will continue to function in its current form even with panels with sheep roaming between the panels. This is a cattle farm and a farm that grows produce. The farmer can not suddenly stop farming cattle and then farm sheep. That is like asking a brain surgeon to do heart surgery. The techniques are totally different. The positioning of the panels on fertile land used for growing will affect the ability to grow produce. Produce that is sold in the farm shop.

Further the studies the developer has commissioned available on their website have not been performed by local expert groups aware of the local wildlife or have been undertaken as desktop studies. These studies should have been undertaken by local experts/ expert groups familiar with the land and none should have been desktop exercises. There seems to be no great significance given to how the Owl and Bat populations on the farm will be affected.

The Welsh Assembly Government is committed to net zero. Whilst these panels may produce 'green power'; how will they contribute to loss of local produce production? There would be a need for produce to be purchased into the shop to be sold that will require vehicles to deliver this. That would not be net zero. There is more likely to be a loss of the shop all together in the medium to long term due to loss of custom. This will allow the developer/ land owner to have the next phase of holiday accommodation development.

Significantly the local farm and shop provide a vital service to the local community. The farm shop sells produce from the farm; supports small local businesses selling their products such as cheese, cakes, bread and milk. If this development occurs it will not only affect the farm, farm shop, local community but have an economic impact also on other businesses. The developer states that this will not occur; however I have seen no economic studies or reports undertaken by the developer to support their assumption there will be no negative impact. There is no document or study undertaken to examine the economic impact of the business of the farm shop.

When people come to visit the farm shop they also are able to visit the animals such as cattle, ducks etc. This is how children learn about animals. If the developers go ahead, ask a local child in 20 years and they are unlikely to see a cow in reality locally. Even the pumpkins the farm grows attract many visitors. Children get an opportunity to learn about the farm and how things are grown.

The developer and land owner also states the farmer has been offered alternate land and the farm buildings will remain. Where is this new land they are offered? This has not been shared publicly. Does this land have intact fences for the animals? Is the land suitable for growing the produce? Is it adjacent to the current farm? Will the farmer need to drive between sites and thus affect vehicle emissions locally as well as traffic flow? There is no land adjacent to the current farm and from my research the nearest land owned by the landowner that could be used by the farmer is some distance away.

Consideration needs to be given to the visual impact of this development on the edge and on access roads to the Gower Area of Outstanding Natural Beauty. This will be a blight on the local landscape for at least the next 40 years.

I ask that the committee consider these aspects and listen to the views of the public so this can be further debated in the Senedd.

Yours sincerely;

Richard Lake

Our reference MARSDC/VOLOT/373363-12

7 December 2023

BY EMAIL TO PETITIONS@SENEDD.WALES

Petitions Committee
Welsh Parliament
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1SN

Dear Sirs

Petition to decline planning permission for the development proposed as Parc Solar Caenewydd

As you are aware, we are instructed on behalf of Taiyo Power & Storage Limited (**Applicant**) in relation to their proposed application to the Welsh Government allocated reference DNS CAS-01900-V0J7C7 (**Application**) for "*construction operation, management, decommissioning of a ground mounted solar power and battery storage facility with associated development including battery storage facility, cable trench and connection infrastructure*" (**Proposed Development**).

The background to the Application is set out in our letter of 22 June 2023, a copy of which is appended to this letter for ease of reference.

Petition

We have previously written to you in relation to the petition registered on the Welsh Government website regarding the Application created by Richard Lake (**Petition**). By way of reminder, the Petition calls for the planning permission for the Proposed Development to be declined.

We note that the Petition has now got more than 10,000 signatures and, as such, will be considered for a debate in the Senedd.

This letter sets out the Applicant's position in relation to the Petition.

Applicant's position

Consultation

The Application is subject to an ongoing DNS application process. Pursuant to the provisions of the Development of National Significance (Procedure)(Wales) Order 2016 (**Order**), the Applicant is required to consult on the Application proposals before it formally submits its application. The Application proposals have been the subject of an extensive consultation process which commenced in September 2022 and included Public Exhibitions and meetings with Town and Community Councils. A formal consultation period ran from 8 June 2023 to 3 August 2023. The consultation process provided an opportunity for all interested parties to express their views on the Proposed Development.

A further re-consultation ran from 10th October 2023 to 22 November 2023, again providing opportunity for all interested parties to express their views on the Proposed Development.

10-78148746-1373363-12

Addleshaw Goddard LLP, 3 Sovereign Square, Sovereign Street, Leeds LS1 4ER
Tel +44 (0)113 209 2000 Fax +44 (0)113 209 2060 DX 12004 Leeds
www.addleshawgoddard.com

Addleshaw Goddard LLP is a limited liability partnership registered in England and Wales (with registered number OC318149) and is authorised and regulated by the Solicitors Regulation Authority (with authorisation number 420721) and the Law Society of Scotland. A list of members is open to inspection at our registered office, Milton Gate, 60 Chiswell Street, London EC1Y 4AG. The term partner refers to any individual who is a member of any Addleshaw Goddard entity or association or an employee or consultant with equivalent standing based on their experience and/or qualifications.

The Order imposes an obligation on the Applicant to prepare a Consultation Report to accompany the Application, which would, amongst other things provide:

- a summary of all issues including confirmation of whether the issues raised have been addressed and, if so, how; and
- the particulars of all responses received from persons consulted, including copies of responses from specialist consultees; and the account taken of these.

Following submission and validation of the Application, the Application will be subject to further consultation led by the Planning Inspectorate, again open to all interested parties, and the results of any such consultation summarised in the Local Impact Report.

If the Inspector determines that a hearing or inquiry is required, any members of the public are able to attend and those specifically invited to speak by the Inspector are able to formally participate in the process.

As such, signatories to the Petition have had and will have sufficient opportunities to raise their concerns in relation to the Application. The Petition is therefore considered to be premature and inappropriate, given that there are a number of alternative means for third parties to comment on the Application in a fair and balanced manner, as provided for in the Order.

Petition Grounds

Turning to the petition grounds, which have been amended following our letter of 22 June 2023, and are now stated to be as follows:

"This development will result in some of the farm being covered in solar panels. The resulting visual impact will result in some of the farm being covered in solar panels. The resulting visual impact will be negative on an approach route close to the Gower AONB.

It will have a negative impact on green space.

Not only will natural beauty be affected; ground nesting birds will be affected as well as migration route of bird species.

This project cannot be allowed to progress.

A farm that provides vital services to the local community will be changed significantly.

Loss of green space.

Animal habitats will be affected.

Whilst this project may be proposed as one that meets the criteria for green renewable energy; it can not be allowed to go ahead. The resulting impact to local farming; wildlife and the community far outweighs the need for this project."

(Petition Grounds).

Whilst amendments introduced to the Petition Grounds are welcomed by the Applicant, it remains the Applicant's position that the Petition Grounds contain grossly inaccurate statements and the Petition itself is based on false information defamatory to the Applicant, as set out in our letter of 21 June 2023.

The Petition Grounds are false and have no basis in fact. They completely ignore information that has been shared by the Applicant (whether as part of the consultation process or otherwise).

Inclusion of false and defamatory information in the Petition also led to false information being published in social media campaigns (drawing upon the original Petition wording) and, as a result, undermine the Application process. It has also resulted in harm to the Applicant's reputation in the industry.

Petition Standards and Examination of the Application

According to the Senedd's guidance on petitions, a petition may be submitted *"on any issue that is the responsibility of the Senedd or the Welsh Government"*. It further provides that petitions must call for a specified action from the Senedd or Welsh Government. However, a petition would be rejected if *"it's about something that the Welsh Government or Parliament is not responsible for"*. That includes:

"[...] something that your local council is responsible for (including planning decisions); something that the UK Government or Parliament is responsible for; and something that an independent organisation has done."

The Petition calls for the Application to be declined. Whilst it is acknowledged by the Applicant that the Welsh Government is responsible for decision making in the DNS process, it notes that process for deciding DNS applications is clearly set out in the Order and it would be inappropriate for Welsh Government to make a decision on the Application outside of that process. Instead, the Application should be subject to an appropriate examination and determination by the Welsh Ministers, and which members of public will be able to participate in and make their views known, as further explained above.

We would be grateful if the above could be taken into consideration when the Petition is considered further by the Petitions Committee on 11 December 2023.

Should the Petitions Committee require any further information in relation to the above, they should not hesitate to get in touch with either ourselves or the Applicant.

Yours faithfully

Addleshaw Goddard LLP

Addleshaw Goddard LLP

Direct line +44 (0)113 209 2511
Email daniel.marston@addleshawgoddard.com

Our reference VOLOT/373363-12

22 June 2023

BY EMAIL TO PETITIONS@SENEDD.WALES

Petitions Committee
Welsh Parliament
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1SN

Dear Sirs

Petition to decline planning permission for the development planned proposed as Parc Solar Caenewydd

By way of introduction, we are instructed on behalf of Taiyo Power & Storage Limited (**Applicant**) in relation to their proposed application to the Welsh Government allocated reference DNS CAS-01900-V0J7C7 (**Application**) for "*construction operation, management, decommissioning of a ground mounted solar power and battery storage facility with associated development including battery storage facility, cable trench and connection infrastructure*" (**Proposed Development**).

Background

Notice of the Applicant's intention to submit the Application was submitted by the Applicant on 16 January 2023 and on the same day the notice was officially accepted by the Case Officer.

Pursuant to the provisions of the Development of National Significance (Procedure)(Wales) Order 2016 (**Order**) the Applicant is required to consult on the Application proposals before it formally submits its application. This consultation process commenced on 8 June 2023 and all persons and organisations required to be consulted under the Order have been notified accordingly and provided with the Application documents packs for their comments and input. The members of public who expressed interest in the Proposed Development have also been directed to the website¹, which contains copies of all Application documents.

The consultation period will run until 5pm on 3 August 2023 and any responses can be submitted to the Applicant either via email to parcsolarcaenewydd@pegasusgroup.co.uk, by phone at 01454 625945 or by post to Parc Solar Caenewydd, C/O Pegasus Group, First Floor South Wing, Equinox North, Great Park Road, Almondsbury, Bristol, BS32 4QL.

Petition

Following commencement of the consultation process the Applicant became aware of a petition registered on the Welsh Government website in relation to the Application. The petition was created by Richard Lake and calls for the planning permission for the Proposed Development to be declined (**Petition**).

¹ <https://www.parcsolarcaenewydd.co.uk/downloads>

73120448_3.DOCX

Addleshaw Goddard LLP, 3 Sovereign Square, Sovereign Street, Leeds LS1 4ER
Tel +44 (0)113 209 2000 Fax +44 (0)113 209 2060 DX 12004 Leeds
www.addleshawgoddard.com

Addleshaw Goddard LLP is a limited liability partnership registered in England and Wales (with registered number OC318149) and is authorised and regulated by the Solicitors Regulation Authority (with authorisation number 41027) and the Law Society of Scotland. A list of members is open to inspection at our registered office, Milton Gate, 60 Chiswell Street, London EC1Y 4AG. The term partner refers to any individual who is a member of any Addleshaw Goddard entity or association or an employee or consultant with equivalent standing based on their experience and/or qualifications.

Reasons for the Petition are stated to be as follows:

"This development will result in 99% of the farm being covered in solar panels. The resulting visual impact will be negative on an approach route close to the Gower AONB.

It will have a negative impact on green space, with a loss of land used for agricultural production.

Not only will natural beauty be affected; there will be a loss of ancient rights of way; ground nesting birds will be affected as well as migration routes of bird species.

There will also be a loss of a vital public farm shop. This project can not be allowed to progress.

Loss of a vital farm will occur; a farm that provides vital services to the local community.

Loss of green space.

Animal habitats will be affected.

Whilst this project may be proposed as one that meets the criteria for green renewable energy; it can not be allowed to go ahead. The resulting impact to local farming; wild life and the community far outweighs the need for this project."

(Petition Grounds).

The Petition is collecting signatures until 23 November 2023 and, as at the date of this letter, has over 990 signatures.

Applicant's position

It is the Applicant's position that the Petition Grounds contain grossly inaccurate statements and the Petition itself is based on false information defamatory to the Applicant. Accordingly, it should not have been accepted and/or published by the Petitions Committee, as per the rules governing the petitions process (as further described below).

We would emphasise that, notwithstanding the fact that details of the Proposed Development are set out in this letter, the Applicant is not inviting any determination on the planning merits and the detail provided in this letter is used solely to illustrate the factual inaccuracies in the Petition Grounds.

Rules governing the petitions process

Any petition submitted to the Welsh Government is covered by the Standing Order 23.3 made by the Presiding Officer of the Welsh Government, which determines the proper form of public petitions (**Standing Order**).

Pursuant to the provisions of the Standing Order, any petition which does not meet the standards for petitions will be rejected. These standards provide, amongst other things, that petitions must not contain "*potentially false or potentially defamatory statements*".

False and defamatory statements

The Petition Grounds are based on a number of statements, which are grossly inaccurate and based on incorrect understanding of the Application. Each ground is addressed below in further detail.

The development resulting in 99% of the farm being covered in solar panels

No clarification has been provided in the Petition in terms of what farm is being referred to. The Proposed Development is spread across a number of fields, which are leased and form part of an estate with wider landholdings. The solar panels and battery elements of the Proposed Development are proposed to be located on fields currently leased to two tenants. One of the holdings is Penyfodau Fawr Farm and the other is Caenewydd (new fields).

The extent of the Proposed Development is shown on the Application drawings and plans, which are available publicly on the Applicant's website set up of the Proposed Development. In particular, they illustrate that across over 60% of the total leased fields across Penyfodau Fawr and Caenewydd are not proposed for the solar and/or battery elements of the Proposed Development and over 50 acres of that land are dedicated for improved wildlife habitats (as detailed in the Landscape Strategy Plan), including:

- planting over 4.5 acres of new trees and 3km of new hedgerows;
- creating over 7.5 acres of lowland meadow and over 8.5 acres of habitats for invertebrates, reptiles and farmland bird species;
- enhancing 17 acres of Rhôs pasture within the local Site of Importance for Nature Conservation; and
- extending the wildlife river corridor by over 13.5 acres.

The Petition Ground, which states that the Proposed Development will result in 99% of the farm being covered in solar panels is, therefore, clearly false and mis-interprets the Proposed Development.

The Planning Statement prepared by Pegasus on behalf of the Applicant (**Planning Statement**), as well as the Design and Access Statement (**DAS**) (both submitted to the persons and organisations required to be consulted as part of the Application documents pack) describe the Proposed Development in detail.

Paragraph 1.3 of the Planning Statement specifically describes parts of the Proposed Development, which will constitute solar PV arrays, by reference to percentages and reads as follows:

"The proposed development prioritises conforming with the designations for the landscape and nature conservation areas by including designs for over 57 hectares of green infrastructure and wildlife habitat improvements across c.63% of the fields; with the PV arrays only occupying c.37% (around 34 hectares) of the site".

As is further outlined in paragraph 1.2 of the DAS:

"The proposed development will deliver a host of landscape, biodiversity, soil and hydrological enhancements. These include measures to strengthen habitat connectivity through this part of the valley, the creation of green buffer zones and public rights of ways improvements."

Paragraph 1.2 of the DAS further reiterates that *"the proposed development prioritises conforming with the designations for the landscape and nature conservations areas"* and clarifies that the Proposed Development includes designs for over 57 hectares of green infrastructure and wildlife habitat improvements (across c. 63% of the fields), whereas PV arrays will only occupy around 34 hectares (c. 37% of the Application site).

Negative visual impact on an approach route to the Gower AONB

Landscape and visual impacts of the Proposed Development are covered in the Landscape and Visual Impact Assessment (**LVIA**), which again forms part of the Applicant's Application documents pack shared with the consultees. The LVIA was prepared in line with best-practice methodology. It confirms that the solar PV element of the Proposed Development would result in a degree of harm to the landscape character and visual amenity of the part of the Application site fronting the A484 and Swansea Road (B4560). However, the landscape and visual effects would be localised owing to the sloping landform of the Afon Llan valley, the surrounding built form, woodland and high sided hedgerows.

In relation to visual impacts on the Gower AONB, in particular, the LVIA provides as follows (paragraph 11.12):

"[...] The Gower AONB is located approx. 3.4km from the Site and is a material consideration [...]. Following the Site visits and Screened Zone of Theoretical Visibility [...] which shows no potential areas of visibility, it is assessed that there are no likely effects on visual receptors within the Gower AONB looking towards the Site or likely effects on the landscape character of the Gower AONB and its setting due to its distance from the Site."

The LVIA also addresses visual impacts of the Proposed Development on any road users and the Public Rights of Way (**PROW**) network surrounding the Proposed Development and concludes as follows (paragraphs 11.10 and 11.11):

"Considering the intervening boundary vegetation and low-lying profile of the proposed development it is assessed that views from the surrounding network of PROW would be considerably screened and visual effects would not be adverse. Views from small sections of the PROW footpaths which cross or are close to the Site including LC26 (Viewpoint 1) which runs south from Swansea Road (B4560), west of Days Motors to the Afon Llan, LC101 (Viewpoint 4) north and south of Afon Llan, and CO600 south of Afon Llan, would be subject to adverse visual effects due to the proposed developments proximity causing a high magnitude of change to existing views at year 1.

There would be no major effects on road users along Swansea Road/A484 [notably due to the A484 passing through a cutting and the Swansea road lined with mature tree belts], Titanium Road, Statutory Access land users north and west of the Site, or long distance footpath users (Wales Cost Path and the Gower Way)".

Negative impact on green space/loss of green space

The Proposed Development's impact on green space is assessed in the Planning Statement and paragraphs 6.114 -6.115 provide as follows:

"[...] habitat retention, creation and enhancement measures are designed to increase the extent and quality of habitat on key corridors within and through the application site. These measures will strengthen habitat connectivity through the application site, including creation of buffer zones. This will include native wildflower seeding/green hay from a donor site (likely to be from retained habitat to the south) and alteration of grassland management to extend and enhance priority habitat. A wildlife corridor will be created along the public right of way linking the site from north to south. This will comprise a habitat mosaic of grassland, scrub and hedgerow planting. Additional woodland and hedgerow creation and infill planting will also strengthen habitat connectivity across the wider site.

The river corridor and adjacent SINC are considered to be a key component of the mitigation approach; a continuous wide corridor of habitat creation and enhancement will be created along the river corridor within the redline boundary, extending and linking valuable habitats as an ecological network. Open riparian habitats will be retained as part of the mosaic, but with a wider buffer zone than at present. An area of farmland bird mitigation will also be created adjacent to the river. Treatment and removal of extensive Japanese Knotweed will also provide habitat enhancement".

Furthermore, drawings and plans submitted for consultation as part of the Application pack and, in particular the Green Infrastructure Plan, clearly illustrate the amount of the green space enhancements that are proposed to be delivered as part of the Proposed Development. As is further outlined above, extensive part (over 57 hectares) of the Proposed Development constitutes green infrastructure and wildlife habitat improvements lying across 63% of the Application site.

Green infrastructure proposed to be provided as part of the Proposed Development is described in detail in the Application documents and includes:

- 4.75 acres of new tree planting;
- 3km of new hedgerows;
- re-establishment of the 6.8ha Rhos grassland habitats;
- enhanced 5.5ha of riparian habitats along the Afon Llan;
- Creation of 2.9ha of lowland meadow; and
- 3.5ha of targeted habitats for reptiles, invertebrates and farmland birds.

As provided in the Planning Statement, overall the Proposed Development will result in a biodiversity net gain of 24.99% when measured against existing baseline conditions. Paragraph 6.41 of the Planning Statement provides:

"[...] Based on improvement of the habitat distinctiveness of improved grassland habitats, conversion of arable habitats to grassland and enhancement of grassland in ecological buffer areas, the development proposals are currently likely to result in a significant net gain in biodiversity on the application site."

Loss of agricultural production, farm and a farm shop

Impacts of the Proposed Development on the existing agricultural production are covered in the Planning Statement, as well as the document entitled Agricultural Considerations and dated May 2023.

The Agricultural Considerations explain that most of the Application site is occupied by Business A, Penyfodau Fawr and the eastern fields are occupied by Business B and let annually for grazing.

In terms of impacts of the Proposed Development on this existing use, paragraph 2.43 of the Planning Statement provides as follows:

"The applicant has advised that as part of the contractual arrangement with the landowners, the tenant farmer would surrender land within the application site in exchange for replacement agricultural assets (The applicant understands that these include alternative fields land of the same and better quality, property and outbuildings owned by the same Estate landlord). The tenant farmer already took occupation of these nearby replacement fields in March 2022. The developer and Estate landlord intend to continue agricultural use within the site by way of sheep grazing during the operational lifetime of the development".

Agricultural Considerations further explain that, whilst the farm enterprises as they are currently operated will need to change, they will not be lost, and agricultural use of the land can continue (paragraphs 6.4 – 6.11):

"There are open areas within the development where grazing by cattle could take place.

Under the panels, grazing by sheep will be possible and forms a good way to manage the grassland. Sheep grazing between and beneath panels is a feasible agricultural use [...].

Sheep grazing will involve similar amounts of labour to cattle grazing, and the economics (whilst variable, as is common with all agricultural enterprises) are not dissimilar. Therefore there are no significant economic impacts.

The farm shop sells products mostly not produced on the farm, based on observations and the Facebook advertising. The conversion of beef grazing land to mostly sheep grazing land will not affect the potential for a farm shop to operate from another location and still sell imported dairy produce, vegetables, fruit cakes, meat products, juices, Christmas trees etc.

It is recognised that the farm would not be able to grow so many pumpkins as were grown in 2022.

However agricultural use of the land can continue. The shop could relocate. There are no other significant economic or severance impacts.

The eastern land is let on short-term grazing agreements, and there will be no significant effect on any farm business as a consequence."

Loss of ancient rights of way

The Planning Statement confirms that no PROWs will be lost as a result of the Proposed Development. As provided in paragraph 2.46 of the Planning Statement:

"The consultation layout incorporates and protects the 'used-line' of the Public Rights of Way traversing the application site. For the final submission and in consultation with the Local Planning Authority, the layout will be amended to also incorporate the definitive line where this deviates from the 'used-line'."

Impacts on birds

Impacts on birds are considered in detail in the Ecological Appraisal, which forms part of the Application documents pack. Paragraph 4.5.2 which deals with habitat creation and enhancement explains that

potential impacts include the loss or alteration of grassland habitat beneath the solar arrays, particularly within the footprint of the SINCs, and the loss of open habitat for ground-nesting birds. However, it further provides that the enhancement measures carried out within the large mitigation field and farmland bird mitigation area will mitigate these impacts, as will the proposed sympathetic grassland management within and around the solar arrays.

Paragraph 4.5.2 of the Ecological Appraisal further provides as follows, in terms of the habitat retention, creation and enhancement measures, which form part of the Proposed Development:

"Habitat retention, creation and enhancement measures, which form part of the Proposed Development, are designed to increase the extent and quality of habitat on key corridors within and through the Application site. Planting of native hedge, tree and scrub, and creation of wild bird cover plots will aim to extend the habitat mosaic and enhance habitat value for a range of species including bats and farmland bird species."

Paragraph 4.5.3 lists additional habitat features, which will be provided and reads as follows:

"A minimum of 20 bat boxes and 20 bird boxes will be installed on retained mature trees across the site to provide new roosting and nesting opportunities for these species. Bird boxes will be suitable for a range of woodland bird species."

In conclusion, the Ecological Enhancement provides:

"The proposed extensive green infrastructure works designed across the majority of the site will result in habitat retention and management, including restoration of priority habitat associated with the SINCs. This will enhance retained commuting/foraging habitat for badgers, bats, birds, dormice and reptiles, and provide enhancement measures for new roosting/nesting opportunities for bats and birds. The areas of infrastructure associated with the solar arrays will cause some loss of low quality habitats of value to foraging badgers, bats, birds and reptiles".

Therefore, whilst the Proposed Development will have some impact on ground nesting birds, these are outweighed by the extensive biodiversity enhancements, which are proposed by the Applicant, as part of the Proposed Development.

The Proposed Development's impact to local farming, wild life and the community

Impact of the Proposed Development on local farming and wildlife is considered in detail above. As to any impacts on the community, these are considered in the Economic Benefits Statement (submitted as part of the Application documents pack), which highlights a number of economic benefits that will be created by the Proposed Development. These include:

- Jobs – the Proposed Development will create jobs in Swansea and support the area's growth by providing new labour market opportunities.
- Supporting a post-Covid-19 recovery.
- Construction phase employment – the Proposed Development could support up to 163 temporary jobs, both direct jobs on-site and the wider supply chain, during the nine-month construction period (and similar levels of employment during decommissioning of the project).
- Contribution of construction phase to economic output - The gross value added (**GVA**) generated by jobs supported during the construction phase could be up to £6.2 million.
- Operational benefits - the Proposed Development will support up to five full-time equivalent (**FTE**) jobs in Swansea and the wider economy once it is operational. The GVA associated with the five FTEs is estimated to be £5.55millions (present value) over 40-year operational life span. Business rates generated by the solar project element of the Proposed Development could be in the region of £150,000 per annum.
- Supporting economic development objectives – the Proposed Development will support the Welsh Government's pledge to become net zero and the COP27 aim of reducing carbon emissions and increase generation of clean energy. At the regional scale, it will support South

West Wales regional economic objectives in respect of investment in renewable energy and generating benefits across the wider economy and society.

- Public attitudes towards renewable energy – a report from BEIS found that public support for renewable energy was at 85% in Spring 2022. This increased to 87% public support when asked about solar energy projects.

In addition to the above, the Applicant is also exploring the option of providing an element of shared community ownership of part of the Proposed Development. Community Energy Wales has been commissioned to discuss local interest to develop shared community ownership with entities such as Gower Power Co-Op CIC.

As part of the community benefits the Applicant is also looking to enter into a legal agreement to provide funds to the local planning authority to upgrade the local PROW infrastructure.

Conclusion

The above illustrates that the Petitions Grounds are false and have no basis in fact. They completely ignore information that has been shared with the interested parties, as well as the members of public. The Petition Grounds are also potentially defamatory to the Applicant and its Application, as they incorrectly set out context of the Proposed Development.

The publication of the Petition is likely to cause serious harm to the Applicant's reputation in the industry, which may also result in serious financial loss. This is notwithstanding whether the Applicant's Application is refused, as suggested in the Petition.

The Welsh Government should not have allowed the Petition to be published and the Applicant respectfully requests that it is rejected and held void as soon as reasonably possible to prevent any further damage to the Applicant and/or the Application.

Should the Welsh Government require any further information in relation to the above, they should not hesitate to get in touch with either ourselves or the Applicant.

Yours faithfully

Addleshaw Goddard LLP

Addleshaw Goddard

Direct line +44 (0)113 209 2488
Email tatiana.volodina@addleshawgoddard.com

P-06-1378: Rydym am i gymorthdaliadau fferm gael eu hymestyn i arddwyr bach a garddwyr marchnad

Y Pwyllgor Deisebau | 11 Rhagfyr 2023
Petitions Committee | 11 December 2023

Cyfeirnod: SR23/7253-2

Rhif y ddeiseb: P-06-1378

Teitl y ddeiseb: Rydym am i gymorthdaliadau fferm gael eu hymestyn i arddwyr bach a garddwyr marchnad

Geiriad y ddeiseb: Mae'r rhan fwyaf o ffermwyr yn cael tua 50 y cant o'u hincwm o gymorthdaliadau'r llywodraeth. Mae hyn yn golygu bod ganddynt ddigon o arian i wneud bywoliaeth o ffermio a gallant barhau i dyfu bwyd. Mae'r rhan fwyaf o ffermydd yn fawr ond mae ffermydd bach (1-5 hectar) yn fwy cynhyrchol ac yn tueddu i dyfu ffrwythau a llysiau ar gyfer marchnadoedd lleol. Nid yw'r rhain yn gymwys i gael cymorthdaliadau ar hyn o bryd, oherwydd eu maint, sy'n annheg ac yn dangos diffyg cefnogaeth i dyfu bwyd yn lleol ac yn dymhorol.

Rhagor o fanylion:

Ysbrydolwyd y ddeiseb hon gan OurFood1200. Mae'n awyddus i adeiladu ffermio sydd:

Ar raddfa fach, sy'n gynhyrchol iawn ac yn fasnachol hyfyw.

Yn helpu i ddarparu sicrwydd bwyd yn ne Cymru.

Yn rhoi cyfle i'r rhai sy'n dlawd o ran asedau, yn enwedig ein pobl ifanc, gael mynediad at dir a dechrau menter ffermio adfywiol.

Yn hyrwyddo cymuned drwy fasnachu lleol a chydberchnogaeth gymunedol o'n tirwedd – "economi sylfaenol".

Yn adfywiol: adeiladu bioamrywiaeth yn bwrpasol, gosod carbon yn y pridd, ac osgoi cemegau niweidiol a llygredd.

Yn creu cadwyni cyflenwi lleol byr sy'n cadw elw'n lleol ac ar raddfa sy'n agor cyfleoedd newydd i bob ffermwr lleol.

Yn darparu cyfleoedd addysg, hyfforddiant a chymorth lles meddyliol i gymunedau

Yn annog bwyta'n iach drwy sicrhau bod ffrwythau a llysiau ffres, maethlon, wedi'u tyfu'n lleol ar gael i bawb yn ein rhanbarth.

Yn lleihau effaith ein defnydd o fwyd a diod ar allyriadau carbon a datgoedwigo ledled y byd.

1. Y cefndir

Mae cymorth amaethyddol yng Nghymru wedi cael ei gynllunio o dan reolau Polisi Amaethyddol Cyffredin yr UE (PAC) ers blynyddoedd lawer. Mae rheolau PAC 2014-2020 yn dal i fod yn berthnasol i raddau helaeth yng Nghymru o dan ddeddfwriaeth ddomestig. Mae ffermwyr yn cael cymorth uniongyrchol os oes ganddynt o leiaf **pum hectar** o dir cymwys. Gall ffermwyr gael cyllid o dan Glastir (cynllun amaeth-amgylcheddol Cymru) os oes ganddynt o leiaf **tri hectar** o dir cymwys.

Mesur dros dro oedd parhau â system PAC yng Nghymru cyn cyflwyno polisi amaethyddol newydd, sy'n cael ei ddatblygu gan Lywodraeth Cymru ar hyn o bryd (y Cynllun Ffermio Cynaliadwy – ceir manylion isod). Disgwylir cynnal ymgynghoriad ar y cynllun newydd, gan gynnwys y meini prawf cymhwystra fel maint y daliad, ddiwedd y flwyddyn hon.

2. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

2.1. System y Polisi Amaethyddol Cyffredin

Roedd gan aelod-wladwriaethau a rhanbarthau'r UE hyblygrwydd wrth weithredu PAC 2014-2020. O dan reolau'r Cynllun Taliadau Sylfaenol (taliadau uniongyrchol y

PAC), roedd yn ofynnol i weinyddiaethau osod isafswm hawliad o naill ai €100 neu un hectar, ond gallai llywodraethau osod isafswm uwchlaw'r trothwy hwn pe baent yn dymuno. Bwriad y gofynion i osod isafswm hawliad oedd osgoi gormod o faich gweinyddol yn sgil rheoli taliadau bach. Gosododd Llywodraeth Cymru isafswm o bum hectar.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ddogfen benderfyniadau yn 2014 yn nodi ei rhesymeg dros yr isafswm pum hectar:

Mae Llywodraeth Cymru wedi penderfynu ar y terfyn o 5ha. O'u cymharu â gweddill Ewrop, mae ffermydd Cymru'n fawr, tua 83ha o faint ar gyfartaledd. Awgrym yr ymgynghoriad oedd ein bod yn penderfynu ar 3ha, i fod yn gyson â maint hawliad lleiaf Glastir ond wedi ystyried y mater ymhellach, penderfynwyd ei gynyddu i 5ha. Byddai hynny'n caniatáu i ni rannu mwy o'r BPS [y Cynllun Taliadau Sylfaenol] â ffermydd mwy sydd ar y cyfan yn fwy cynhyrchiol. Byddai hefyd yn lleihau costau gweinyddu. Bydd ffermydd 3ha a mwy yn dal i fod yn gymwys am y cynllun Glastir.

2.2. Cynlluniau garddwriaeth

O ran y Cynllun Dechrau Busnes Garddwriaeth a'r Cynllun Datblygu Garddwriaeth, a lansiwyd yn 2022, fe'u cynlluniwyd i helpu tyfwyr i fuddsoddi mewn offer a thechnoleg newydd. Wrth ddyfarnu'r grantiau, ni chafwyd isafswm o ran maint yr ardal sy'n cael ei ffermio, felly maent wedi bod ar gael i arddwyr ar raddfa fach a garddwyr marchnad. Mae llythyr Llywodraeth Cymru ynghylch y ddeiseb hon yn dweud ei bod yn galluogi busnesau garddwriaethol i ehangu cynhyrchiant yn gynaliadwy, arallgyfeirio i dyfu cnydau newydd, gwella effeithlonrwydd cynhyrchu a gwella ansawdd y cynnyrch.

2.3. Y Cynllun Ffermio Cynaliadwy

Mae Llywodraeth Cymru yn datblygu polisi amaethyddol newydd yn lle system gymorth PAC. Bydd y Cynllun Ffermio Cynaliadwy arfaethedig yn destun ymgynghoriad cyhoeddus terfynol ar ddiwedd 2023. Nid yw wedi'i gyhoeddi ar adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn. Disgwylir i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy gael ei gyflwyno yn 2025.

Mae Llywodraeth Cymru yn cynnig newid taliadau ffermio yn sylfaenol i gefnogi ac ehangu'r arfer o reoli tir yn gynaliadwy, gan symud i ffwrdd o'r drefn o dalu

amaethwyr yn benodol am gynhyrchu bwyd (sef yr hyn a wnaed o dan drefniadau'r PAC). Byddai'n ofynnol i ffermwyr sy'n ymuno â'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy gyflawni 'gweithredoedd sylfaenol' y cynllun er mwyn cyflawni canlyniadau amgylcheddol yn bennaf. Byddai hyn yn sicrhau eu bod yn gymwys i gael y taliad mwyaf sylfaenol. Yna byddai gweithredoedd 'dewisol' a 'chydweithredol' ar gael, y telir arian ychwanegol ar eu cyfer. Mae llythyr Llywodraeth Cymru ynghylch y ddeiseb hon yn tynnu sylw at y weithred ddewisol arfaethedig o roi "cymorth i sefydlu busnesau garddwriaethol newydd neu fentrau garddwriaethol newydd o fewn busnesau fferm sefydledig." Mae'n dweud nad yw'r weithred ddewisol hon yn debyg o fod ar gael ar unwaith pan fydd y Cynllun Ffermio Cynaliadwy yn dechrau yn 2025, ond y bydd yn cael ei integreiddio yn y cynllun yn ystod y cyfnod pontio. Mae'n mynd ymlaen i ddweud:

Mae adborth anecdotaidd gan randdeiliaid garddwriaethol yn awgrymu na fyddai rhai yn gallu cyflawni Gweithredoedd Cyffredinol SFS [y Cynllun Ffermio Cynaliadwy] y byddai'n ofynnol i fusnesau eraill eu cyflawni gan na fyddai'n ymarferol cyflawni camau gweithredu ar gynefinoedd neu greu coetiroedd ar leiniau bach. Rydym wedi cynghori'r sector garddwriaethol i ymateb i ymgynghoriad SFS gydag awgrymiadau ar sut y gellid cefnogi eu sector o fewn model SFS, neu os oes potensial i gefnogi clystyrau o fusnesau garddwriaethol trwy haen Gydweithredol yr SFS.

Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023 sy'n darparu'r fframwaith deddfwriaethol ar gyfer y Cynllun Ffermio Cynaliadwy. Fodd bynnag, nid yw'r Ddeddf yn nodi isafswm maint y ffermydd sy'n gymwys i gael taliadau. Bydd hyn yn cael ei bennu yn y Cynllun Ffermio Cynaliadwy terfynol.

Yn y *drafft diweddaraf o'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy* (a gyhoeddwyd ar gyfer ymgynghoriad yn 2022), nodwyd meini prawf cymhwysedd arfaethedig lle y byddai'n rhaid i ymgeiswyr:

- fod yn ffermwr sy'n cynnal gweithgareddau amaethyddol;
- allu cynnal o leiaf y Gweithredoedd Sylfaenol perthnasol gydol cyfnod y contract;
- cynnal y gweithredoedd ar dir amaethyddol yng Nghymru;
- ffermio o leiaf **dri hectar** o dir amaethyddol cymwys.

Mae'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy drafft yn cynnwys cyfeiriad at y sector garddwriaethol, gan nodi:

...dim ond ychydig o dir amaethyddol a ddefnyddir gan y sector garddwriaeth yng Nghymru a dim ond nifer gymharol fach o fusnesau a geir ynddo. Mae potensial i ni dyfu mwy o'r llyisiau rydyn ni'n eu bwyta yma yng Nghymru a bydd y Cynllun yn cefnogi hyn trwy dargedu buddsoddiad i ehangu a datblygu sgiliau yn y sector hwn.

Ar ôl dadansoddi'r ymatebion i'r ymgynghoriad nodwyd:

Roedd lleihau'r gofyniad cwmpas tir o 3ha i 1ha yn newid poblogaidd a awgrymwyd i ofynion cymhwysedd gan nad yw'r arwynebedd tir gofynnol presennol o 3ha yn cynnwys llawer o fusnesau garddwriaethol.

...

Yn gyffredinol, y persbectif cyffredinol oedd y dylid gwneud y gofynion cymhwyster a chontract yn hyblyg er mwyn galluogi cymaint o ffermwyr â phosibl i gymryd rhan.

Cynhaliodd Llywodraeth Cymru ymarfer ymgynghori cyd-ddylunio gyda ffermwyr ar y Cynllun Ffermio Cynaliadwy. O ran y meini prawf cymhwysedd, dyma a nodwyd yn yr adroddiad ar gyd-ddylunio:

Nid oedd y rhan fwyaf o'r cyfranogwyr yn deall y penderfyniad y tu ôl i'r maen prawf 3ha, yn enwedig gan mai 5ha yw'r maen prawf ar gyfer y Cynllun Taliadau Sylfaenol, ac roeddent yn teimlo bod y terfyn hwn yn rhy isel gan y byddai'n caniatáu i 'ffermwyr hobi', fel yr oedden nhw'n eu gweld, i ymuno â'r cynllun. Roedd rhai cyfranogwyr yn meddwl y dylid cynyddu'r terfyn hwn i 5ha neu 10ha.

Fodd bynnag, awgrymodd rhai cyfranogwyr y dylai fod eithriad o ran y gofyniad hwn ar gyfer sectorau penodol, fel garddwriaeth. At hynny, gofynnodd rhai a allai ffermwyr ag ardal sy'n llai na 3ha ddod at ei gilydd er mwyn ymuno â'r cynllun, er mwyn bodloni'r gofyniad 3ha, gan eu bod yn pryderu y byddai rhai ffermwyr llyisiau yn cael eu hanghofio pe bai'r terfyn isaf oedd 3ha.

Fodd bynnag, mae'r adroddiad yn tynnu sylw at y ffaith bod ffermydd bach yn cael eu tangynrychioli yn y sampl a ddefnyddiwyd ar gyfer yr arolwg:

Yn sampl yr arolwg, roedd 14% o'r ymatebwyr wedi nodi bod ganddynt fferm o 20 hectar neu lai, a 63% bod ganddynt fferm o 50 hectar neu fwy (Ffigwr 2.4). Fodd bynnag, maint y fferm gyfartalog yng Nghymru yw

45 hectar, gyda 54% o ddaliadau o dan 20 hectar. Mae hyn yn awgrymu bod ffermydd llai (20 hectar neu lai) wedi eu tangynrychioli a bod ffermydd mwy (50 hectar neu fwy) wedi eu gorgynrychioli yn sampl yr arolwg.

3. Camau gweithredu gan Senedd Cymru

Bu Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig yn craffu ar [Ddeddf Amaethyddiaeth \(Cymru\) 2023](#). Fel y trafodwyd, nid yw'r meini prawf cymhwysedd yn cael eu pennu yn y Ddeddf, ond byddant yn cael eu nodi yn y Cynllun Ffermio Cynaliadwy. Cafodd y Pwyllgor [dystiolaeth gan Gynghair Gweithwyr y Tir Cymru \(GyT Cymru\)](#) yn ystod Cyfnod 1 o'r broses ddeddfwriaethol. Roedd GyT Cymru yn poeni am y meini prawf cymhwysedd ar gyfer cymorth yn y dyfodol, gan ddweud y byddai gofyniad tri hectar y Cynllun Ffermio Cynaliadwy drafft yn eithrio llawer o ffermydd cynaliadwy rhagorol, yn enwedig ffermydd ffrwythau a llysiau. Dywedodd fod camddealltwriaeth ynglŷn â chostau a throsiant garddwriaeth a dywedodd ei bod yn ymddangos bod y meini prawf cymhwysra yn cymryd yn ganiataol bod ffermydd bach yn 'ffermydd hobi', yn hytrach na busnesau masnachol sy'n darparu cyflogaeth wledig. Yn ei [adroddiad Cyfnod 1](#), argymhellodd y Pwyllgor:

Gwahoddir y Gweinidog i ystyried y dystiolaeth gan randdeiliaid i'r Bil gael ei gryfhau ymhellach i hyrwyddo garddwriaeth a gwneud y mwyaf o gyfleoedd i arallgyfeirio

Ymatebodd y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd:

Mae'r Bil yn golygu y gellir cael cefnogaeth i arddwriaeth a mathau eraill o arallgyfeirio wrth eu cynnwys yn y diffiniad o amaethyddiaeth sy'n golygu bod cefnogi garddwriaeth yn bosibl o dan y pŵer i roi cymorth.

Fodd bynnag, nid yw hyn yn mynd i'r afael â'r gofyniad cymhwysedd o ran yr isafswm maint ar gyfer fferm.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-06-1378
Ein cyf/Our ref LG/00680/23

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau

22 Tachwedd 2023

Annwyl Jack,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 24 Hydref, ynghylch Deiseb P-06-1378 o'r enw 'Rydym am i gymorthdaliadau fferm gael eu hymestyn i arddwyr bach a marchnad.'

Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod pwysigrwydd y sector hwn ac eisoes yn darparu cymorth i alluogi ei ddatblygu. Mae'r cynlluniau Dechrau a Datblygu Garddwriaeth, a lansiwyd yn 2022, wedi'u cynllunio i helpu tyfwyr gyda buddsoddi mewn offer a thechnoleg newydd. Galluogi busnesau garddwriaethol i ehangu cynhyrchiant yn gynaliadwy, arallgyfeirio i dyfu cnydau newydd, gwella effeithlonrwydd cynhyrchu a gwella ansawdd y cynnyrch. Nid oes isafswm o ran ardal i'w drin wrth ddyfarnu'r grantiau hyn, felly maent wedi bod o fudd i arddwyr ar raddfa fach a garddwyr marchnad.

Mae'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy (SFS) yn y dyfodol yn cael ei gynllunio i fod yn berthnasol i'r mwyafrif o fusnesau ffermio ar draws sawl sector yng Nghymru. Mae adborth i ymgynghoriadau blaenorol yn cadarnhau cytundeb y diwydiannau gyda strwythur sylfaenol y cynllun sy'n cynnwys cyfres o Gamau Gweithredu Cyffredinol sy'n berthnasol i bawb yn gyfnewid am Daliad Sylfaenol, gydag Opsiynau Dewisol a Chydweithredol ar gael i'r rhai sy'n dymuno mynd ymhellach.

Mae'r cymhwyster arfaethedig ar gyfer yr SFS yn cynnwys o leiaf tair hectar cymwys, wedi'i leihau o bum hectar o dan gynllun y Taliad Sylfaenol i wneud y cynllun yn hygyrch i gynhyrchwyr ar raddfa lai fel garddwyr marchnad. Ar gyfer busnesau sy'n gallu bodloni'r meini prawf hyn, mae cynigion ar gyfer Gweithredoedd Dewisol yn cynnwys *cymorth i sefydlu busnesau garddwriaethol newydd neu fentrau garddwriaethol newydd o fewn busnesau fferm sefydledig*. Mae'n annhebygol y bydd y Weithred Ddewisol hon ar gael ar unwaith pan fydd yr SFS yn dechrau yn 2025, ond bydd yn cael ei integreiddio yn y cynllun yn ystod y cyfnod pontio.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae adborth anecdotaidd gan randdeiliaid garddwriaethol yn awgrymu na fyddai rhai yn gallu cyflawni Gweithredoedd Cyffredinol SFS y byddai'n ofynnol i fusnesau eraill eu cyflawni gan na fyddai'n ymarferol cyflawni camau gweithredu ar gynefinoedd neu greu coetiroedd ar leiniau bach. Rydym wedi cynghori'r sector garddwriaethol i ymateb i ymgynghoriad SFS gydag awgrymiadau ar sut y gellid cefnogi eu sector o fewn model SFS, neu os oes potensial i gefnogi clystyrau o fusnesau garddwriaethol trwy haen Gydweithredol yr SFS.

Ni wneir unrhyw benderfyniadau dylunio terfynol ar y SFS nes i'r ymgynghoriad terfynol ddod i ben cyn bo hir.

Lesley Griffiths AS/MS
Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd
Minister for Rural Affairs and North Wales, and Trefnydd

P-06-1379 Gwahardd gwerthu e-sigaréts untro

Y Pwyllgor Deisebau | 11 Rhagfyr 2023
Petitions Committee | 11 December 2023

Cyfeirnod: SR23/7337-1

Rhif y ddeiseb: P-06-1379

Teitl y ddeiseb: Gwahardd gwerthu e-sigaréts untro

Geiriad y ddeiseb: Mae e-sigaréts untro yn dod yn fwyfwy poblogaidd, yn enwedig ymhlith pobl ifanc, ac mae tueddiad cynyddol i gael gwared arnynt mewn modd amhriodol. Er bod modd ailgychu'r deunyddiau, fel arfer, ar y gorau, maent yn cael eu taflu i'r gwastraff cyffredinol, ac yn fwy aml na pheidio yn cael eu gadael fel sbwriel mewn manau cyhoeddus, gan achosi problemau ar gyfer yr amgylchedd lleol.

1. Y cefndir

Ym mis Gorffennaf 2023, galwodd y Gymdeithas Llywodraeth Leol, sy'n cynrychioli cynghorau yng Nghymru a Lloegr, ar Lywodraeth y DU i wahardd gwerthu a gweithgynhyrchu e-sigaréts tafladwy/untro erbyn 2024. Rhoddodd y Gymdeithas ragor o fanylion am ei safbwynt polisi ym mis Hydref 2023.

Yn ôl arolwg gan YouGov ym mis Gorffennaf 2023 roedd 77% o bobl yng Nghymru yn dweud eu bod yn cytuno i raddau, neu'n cytuno'n gryf, y dylid gwahardd e-sigaréts untro.

1.1. Pryderon amgylcheddol

Yn ôl adroddiadau, mae bron 5 miliwn o e-sigaréts untro yn cael eu taflu o'r neilltu bob wythnos (8 yr eiliad) yn y DU yn 2023, bedair gwaith y nifer gyfatebol yn 2022. Pan gânt eu taflu o'r neilltu, bydd e-sigaréts untro'n dod yn gyfarpar trydanol ac electronig gwastraff ac mae angen eu trin mewn ffordd benodol yn y llyfr gwastraff. Corff anllywodraethol annibynnol sy'n gweithio ar y defnydd o ddeunyddiau trydanol a'r gallu i'w hailgylchu yw Material Focus, a dywed:

Producers, importers, distributors and retailers of single-use vapes need to do a lot more than they are currently doing to meet their legal and financial responsibilities under UK waste electrical (WEEE) and portable battery regulations.

Tynnodd y Sefydliad Rheoli ac Asesu Amgylcheddol (IEMA) sylw at y ffaith ei bod yn anodd ailgylchu e-sigaréts tafladwy yn y DU, ac at risgiau diogelwch y batris lithiwm y tu mewn iddynt. Mae'r yswiriwr Zurich Municipal hefyd wedi tanlinellu'r risg hon, gan ddweud bod cynnydd o 62% yn nifer y tanau mewn lorïau bin a chynnydd o 108% yn nifer y tanau mewn tai sy'n cael eu hachosi gan e-sigaréts yn ystod y ddwy flynedd cyn i'r cwmni ryddhau ei adroddiad ym mis Gorffennaf 2023. Dangosodd ymchwil Zurich Municipal hefyd fod tri e-sigarét untro'n cael eu taflu o'r neilltu mewn ffordd amhriodol yn y DU bob eiliad. Hefyd, meddent, nid yw tri o bob pedwar defnyddiwr yn ymwybodol o'r ffordd briodol o gael gwared arnynt ac nid yw cyfradd gyfatebol yn sylweddoli eu bod yn cynnwys batris lithiwm.

Mae'r RSCPA hefyd wedi galw am wahardd e-sigaréts tafladwy oherwydd eu bod yn peri risg sylweddol i anifeiliaid domestig a gwyllt. Mae'r risgiau hyn yn cynnwys y posibilrwydd iddynt achosi tân, y bydd anifeiliaid yn eu llyncu neu'n eu gwenwyno a bod perygl iddynt dagu arnynt.

1.2. Pryderon iechyd a'r effeithiau ar blant a phobl ifanc

Tanlinellodd **Iechyd Cyhoeddus Cymru** y risgiau i iechyd y rhai sy'n defnyddio e-sigaréts, yn enwedig plant a phobl ifanc. Er bod e-sigaréts yn cael eu hystyried yn llai niweidiol na sigaréts, ni ellir dweud nad does dim risg ynghlwm wrthynt ac nid yw'r effeithiau hirdymor yn hysbys. Dywedodd Iechyd Cyhoeddus Cymru hefyd fod bod yn gaeth i nicotin yn effeithio ar iechyd meddwl a lles. Dywedodd Coleg Brenhinol Pediatreg ac Iechyd Plant fod tystiolaeth gynyddol yn dangos bod pobl ifanc yn fwy tebygol o ddechrau ysmegu os ydynt yn defnyddio e-sigaréts.

Rhoddodd Iechyd Cyhoeddus Cymru rybudd arbennig am e-sigaréts untro sy'n aml yn rhatach ac felly'n cael eu gwerthu'n eang i bobl ifanc. Mae hefyd wedi cyhoeddi canllawiau ar fepio i ddisgyblion oed uwchradd.

Mae **arolygon 2023** ASH Smokefree GB o oedolion a phobl ifanc yn dangos bod yr e-sigaréts y bydd plant yn eu dewis yn e-sigaréts untro fel arfer, a bod:

- y gyfran o'r plant a roddodd gynnig ar fepio unwaith neu ddwy wedi cynyddu 50% yn 2023, gan gyrraedd 11.6%;
- y gyfran o'r plant sy'n fepio'n rheolaidd wedi cynyddu 150% yn 2022, ac yna 20% yn 2023, gan gyrraedd 3.7%; a
- y gyfran o'r plant sy'n fepio'n achlysurol (llai nag unwaith yr wythnos) wedi dyblu bron yn 2022 ac wedi aros yn gyson yn 2023, sef 3.9%.

Galwodd y Coleg Brenhinol Pediatreg ac Iechyd Plant ar i Lywodraeth y DU wahardd e-sigaréts untro (sef term i ddisgrifio systemau electronig ar gyfer cyflenwi nicotin) a hynny oherwydd:

(...) disproportionate use among children and young people and their detrimental impact on the environment.

1.3. Y risgiau posibl cysylltiedig â'u gwahardd

Mae'r UK Vaping Industry Association (UKVIA) yn cydnabod bod angen mynd i'r afael â fepio ymhlith plant, ac mae'n cynnig gosod dirwyon llymach ar fanwerthwyr sy'n gwerthu e-sigaréts i blant. Fodd bynnag, gwrthododd UKVIA gynnigion i gyflwyno rheoliadau llymach, gan ddweud y byddai'n cael effaith niweidiol ar y rhai sy'n ceisio rhoi'r gorau i ysmegu ac yn arwain at dwf yn y farchnad ddu na ellir ei rheoleiddio.

Gwrthododd y Gymdeithas Llywodraeth Leol y ddadl y byddai 'marchnad ddu' yn datblygu pe bai e-sigaréts yn cael eu gwahardd, gan ddweud nad oes tystiolaeth yn awgrymu hyn, a bod marchnad ddu yn bod eisoes.

1.4. Y camau a gymerwyd mewn gwledydd eraill

Mae nifer o wledydd Ewropeaidd wedi gwahardd e-sigaréts untro neu'n ystyried gwneud hynny. Yn Ffrainc, mae Bil at y diben hwn wedi'i fabwysiadu yn y Cynulliad Cenedlaethol. Yn Iwerddon, mae ymgyngoriad ynghylch y mater wedi'i lansio. Mae'r Almaen wedi pasio deddf i wahardd e-sigaréts untro ac mae Hwngari wedi pasio deddf i wahardd e-sigaréts untro'r brand Elf Bar a chynhyrchion tybaco â blas. Mabwysiadodd Cyngor yr Undeb Ewropeaidd reoliad newydd ynghylch batris a batris gwastraff, sy'n ei gwneud yn ofynnol i sicrhau bod modd tynnu pob batri cludadwy o'i le, a'i newid, erbyn 2027.

Mae rhai gwledydd, fel Denmarc, Estonia, a'r Ffindir, wedi gwahardd rhai blasau. Mae rhagor o wybodaeth am fesurau rheoleiddio e-sigaréts â blas fel ar mis Awst 2023 wedi'i chyhoeddi gan Physicians for a Smoke Free Canada (PSC).

Mae Awstralia yn bwriadu gwahardd e-sigaréts ac eithrio'r rhai sydd ar gael ar bresgripsiwn. Mae Seland Newydd wedi gostwng lefelau'r nicotin a ganiateir mewn e-sigaréts untro. Erbyn mis Awst 2023, roedd mwy na deg ar hugain o wledydd, gan gynnwys Brasil, Japan ac Uganda, wedi gwahardd e-sigaréts yn gyfan gwbl.

Dywedodd y Gymdeithas Llywodraeth Leol:

If the EU becomes a less attractive market for international producers it may lead to stocks of non-compliant vapes being dumped on less-regulated markets, e.g. the UK.

2. Camau a gymerwyd gan Lywodraeth Cymru

Ym mis Hydref 2023, lansiwyd ymgyngoriad pedair gwlad ynghylch creu 'cenhedlaeth ddi-fwg'. Mae'r ymgyngoriad yn ceisio barn ynghylch cyfyngu ar gyflenwi a gwerthu cynhyrchion fepio untro. Roedd hyn yn dilyn cais am dystiolaeth am fepio ymhlith pobl ifanc a gynhaliwyd rhwng Ebrill a Mehefin 2023.

Tanlinellodd Julie James AS, y Gweinidog Newid Hinsawdd yr angen i'r DU gyfan fabwysiadu'r un mesurau, a **chyfarfu** â Gweinidogion ac uwch swyddogion y DU ym mis Medi 2023. Dywedodd:

We will be talking with the UK Government about accelerating both the consultation and, then, the outright ban on single-use e-cigarettes, actually, not just vapes—there are slightly different products on the market—because of both the public health and the environmentally wasteful, highly damaging and dangerous nature of this product.

Mae Llywodraeth Cymru **wedi bod yn gweithio hefyd** gyda gwledydd eraill y DU i gynnwys e-sigaréts yn y **cyfrifoldeb estynedig cynhyrchwyr** newydd.

Yn ogystal, **soniodd** y Gweinidog Newid Hinsawdd am y gwaith a wnaed gyda Safonau Masnach Cymru i hybu'r **gwaith ar gynhyrchion fepio anghyfreithlon**.

3. Camau a gymewyd gan Senedd Cymru

Ym mis Rhagfyr 2022, cynigiodd Rhys ab Owen AS **welliannau** i ychwanegu e-sigaréts untro at yr Atodlen i'r **Bil Diogelu'r Amgylchedd (Cynhyrchion Plastig Untro) (Cymru)** fel yr oedd ar y pryd ("y Bil Plastig Untro"). Byddai'r gwelliannau wedi golygu gwahardd fêps ac e-sigaréts untro. Gwrthodwyd y gwelliannau. Dywedodd **y Gweinidog Newid Hinsawdd** fod angen mwy o dystiolaeth cyn cyflwyno gwaharddiad. Tynnodd sylw hefyd at bwysigrwydd e-sigaréts yn yr ymdrechion i helpu ysmygwyr i roi'r gorau i ysmegu.

Ym mis Medi 2023, cynhaliodd y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Seilwaith sesiynau tystiolaeth ynghylch y Bil Plastig Untro. **Tanlinellodd y Sefydliad Materion Cymreig** yr angen i sicrhau cysondeb drwy'r DU yn achos y plastigau untro newydd sy'n dod ar y farchnad, er enghraifft e-sigaréts untro. **Tynnodd Cadwch Gymru'n Daclus sylw** at y cynnydd mewn e-sigaréts untro mewn sbwriel stryd. **Dywedodd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru** fod awdurdodau lleol yn tanlinellu'n gryf y problemau cysylltiedig ag e-sigaréts.

Yn y Cyfarfod Llawn ym mis Medi 2023, **gofynnodd** Vikki Howells AS, gwestiwn i Lesley Griffiths AS, y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd ("y Trefnydd") ynghylch yr hyn y mae Llywodraeth Cymru yn ei wneud i leihau nifer y plant dan oed sy'n fepio. **Atebodd** y Trefnydd drwy ddweud:

Rydym ni'n eglur iawn na ddylai plant ddefnyddio e-sigaréts, na phobl ifanc na phobl nad ydyn nhw'n ysmegu. Er y cydnabyddir, wrth gwrs, fod

fêpio yn fwy diogel nag ysmegu a gellir eu defnyddio gan rai pobl i helpu i roi'r gorau i ysmegu, ond rydym ni o'r farn fod y dystiolaeth ar eu heffeithiau iechyd hirdymor yn gyfyngedig ac yn parhau i ddod i'r golwg. Ac, yn rhan o'n strategaeth tybaco, rydym ni'n edrych yn ofalus iawn ar ein safbwynt polisi ni ar e-sigaréts yng Nghymru.

Ym Medi 2023, cyflwynodd Rhys ab Owen AS [gwestiwn](#) ynghylch yr hyn y mae Llywodraeth Cymru yn ei wneud i wahardd hysbysebu cynhyrchion nicotin â blas a lliwiau sy'n atyniadol i blant. Atebodd Lynne Neagle AS, y Dirprwy Weinidog Iechyd Meddwl a Lles ("y Dirprwy Weinidog Iechyd") ym mis Hydref 2023 ei bod yn gweithio gyda llywodraethau eraill y DU gan ychwanegu:

I await the outcome of the UK Government's call to evidence on youth vaping and have written to the Minister for Primary Care and Public Health in the UK Government to make clear my support for the introduction of much stronger evidence-based restrictions on the vaping industry, particularly in relation to their marketing and placement in shops.

Yn ystod Cwestiynau i'r Prif Weinidog ym mis Hydref 2023, [atebodd](#) Mark Drakeford AS, y Prif Weinidog, gwestiwn gan Ken Skates AS ynghylch y camau sy'n cael eu cymryd i amddiffyn pobl ifanc rhag effaith fepio:

Mae'r cynigion a wnaed gan Brif Weinidog y DU yn rhai y byddwn ni'n eu cefnogi, a byddwn yn alinio ein hunain â'r ymgynghoriad yr ydym ni'n disgwyl i Lywodraeth y DU ei ddatblygu (...).

[Gofynnodd](#) Darren Millar AS hefyd am y gwaith a wnaed gan Lywodraeth Cymru i helpu i roi e-sigaréts i ysmygwyr fel rhan o wasanaethau'r GIG i'w helpu i roi'r gorau i ysmegu. Mewn ymateb, [tanlinellodd y Prif Weinidog](#) fod manteision fepio yn ddadleuol a bod safbwyntiau meddygol yn amrywio.

Yn y Cyfarfod Llawn ym mis Hydref 2023, [cynhaliwyd](#) dadl fer ar effaith fepio ledled Cymru ac fe'i cyflwynwyd gan John Griffiths AS, gyda chyfraniadau gan Jayne Bryant AS a Joel James AS, y Dirprwy Weinidog Iechyd. [Atebodd y Dirprwy Weinidog Iechyd](#) drwy bwysleisio'r gwaith a wnaed gyda gwledydd eraill y DU i ddatrys y problemau'n ymwneud ag e-sigaréts a'r gwaith gydag awdurdodau lleol ym maes gorfodi ac atafaelu cynhyrchion anghyfreithlon. Tynnodd sylw hefyd at y gwaith a wnaed gan Iechyd Cyhoeddus Cymru i ddatblygu canllawiau seiliedig ar dystiolaeth i ysgolion a'r camau sy'n cael eu cymryd i helpu'r rhai sy'n gaeth i nicotin.

Yn y Cyfarfod Llawn ym mis Tachwedd 2023, trafododd y Senedd gynneg deddfwriaethol gan Jenny Rathbone AS i gyflwyno Bil i atal gwerthu e-sigaréts untro. Nodwyd y cynnig:

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-06-1379
Ein cyf/Our ref JJ/02927/23

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

21 Tachwedd 2023

Annwyl Jack Sargeant,

Diolch am eich llythyr ar 26 Medi ynghylch Deiseb P-06-1379 mewn perthynas â'r Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol yng Nghymru.

Rwy'n rhannu'r pryderon a godwyd yn y ddeiseb hon ac yn cytuno bod angen gweithredu ar feipio untro i amddiffyn iechyd y cyhoedd, atal defnydd gwastraffus o adnoddau ac atal y cynhyrchion hyn rhag cael eu taflu yn ein hamgylchedd. Dyna pam mae Llywodraeth Cymru wrthi'n ymgynghori â gwledydd eraill y DU ar gynigion i greu cenhedlaeth ddi-fwg drwy godi oedran gwerthu tybaco. Fel rhan o'r ymgynghoriad hwn, rydym yn ceisio barn ar gynigion i gyfyngu ar gyflenwi a gwerthu cynhyrchion feipio tafladwy. Mae disgwyl i'r ymgynghoriad ddod i ben ar 6 Rhagfyr ac mae modd cael mynediad ato drwy wefan Llywodraeth y DU.

[Creating a smokefree generation and tackling youth vaping: your views - GOV.UK](https://www.gov.uk)
(www.gov.uk)

Credaf fod dull cydweithredol ledled y DU yn hanfodol ar gyfer mynd i'r afael â chynhyrchion o'r fath ac yn ddiweddar cwrddais â Gweinidogion ac uwch swyddogion o bob rhan o'r DU ym mis Medi i drafod y ffordd orau o gyflawni hyn. Cytunwyd y byddem yn gweithio gyda'n gilydd i fynd i'r afael ag effeithiau feipio untro, hyd at a chan gynnwys gwaharddiad. Mae gweithgor ledled y DU bellach wedi'i sefydlu i helpu i gasglu tystiolaeth a datblygu ein cynigion.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn cymryd rhan mewn ymgynghoriad pedair gwlad ar Ddiwygio Cyfrifoldeb Cynhyrchydd Estynedig. Mae hyn yn cydnabod effaith amgylcheddol feps ac yn cynnig categori newydd o offer ar gyfer feps er mwyn sicrhau bod cynhyrchwyr yn ariannu'r gost o'u casglu a'u trin yn llawn. Rwy'n cefnogi'r dull hwn yn llwyr a hoffwn weld y rheolaethau Cyfrifoldeb Cynhyrchydd newydd yn cael eu cyflwyno cyn gynted â phosibl.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 104
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae Llywodraeth Cymru yn glir bod yn rhaid i'r dirwedd reoleiddiol mewn perthynas â feps newid a gallaf eich sicrhau y bydd Llywodraeth Cymru yn gwneud popeth o fewn ei gallu i fynd i'r afael â'r mater hwn.

Yn gywir,

Julie James AS/MS
Y Gweinidog Newid Hinsawdd
Minister for Climate Change

P-06-1380 Bathodyn glas gydol oes i unigolion sydd â diagnosis gydol oes

Y Pwyllgor Deisebau | 11 Rhagfyr 2023
Petitions Committee | 11 December 2023

Cyfeirnod: SR23/7337-1

Rhif y ddeiseb: P-06-1380

Teitl y ddeiseb: Bathodyn glas gydol oes i unigolion sydd â diagnosis gydol oes

Geiriad y ddeiseb: Nid yw pob anabledd yr un fath, mae rhai yn para gydol oes, sy'n golygu nad ydynt yn newid dros amser.

Yn anffodus, mae'r canllawiau presennol yn ei gwneud yn ofynnol i unigolion sydd â diagnosis gydol oes, sy'n cynnwys anableddau dysgu neu anghenion dwys a chymhleth, ailymgeisio am fathodyn glas bob tair blynedd. Gall y broses hon fod yn rhwystredig iawn, mae'n cymryd llawer o amser i unigolion a'u gofalwyr ei chwblhau ac mae'n canolbwyntio ar agweddau negyddol ar allu unigolyn.

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn diffinio anabledd fel nam corfforol neu feddyliol sy'n cael effaith niweidiol sylweddol a hirdymor ar allu unigolyn i ymgymryd â gweithgareddau o ddydd i ddydd. Mae'n nodi y caniateir i bobl ag anableddau gael eu trin yn fwy ffafriol ar sail y dystiolaeth a gyflwynir, i sicrhau cyfle cyfartal.

Credwn y dylid diweddarau'r broses i roi mwy o gymorth i'r rhai ag anableddau drwy wneud bywyd yn haws i'r rhai sydd â chyflyrau gydol oes.

Rydym, gan hynny, yn cynnig newid, ac yn galw ar Lywodraeth Cymru i newid y broses bresennol o wneud cais am fathodyn glas, i roi'r hyn sy'n iawn i bobl anabl a'u cynorthwyo.

Byddai'r newid hwn yn caniatáu i bobl gael bathodyn glas sy'n para gydol oes os oes ganddynt gyflwr meddygol gydol oes nad oes disgwyl iddo wella, ac os yw eu nodiadau iechyd cysylltiedig yn cadarnhau hynny.

1. Y cefndir

Cyflwynwyd y cynllun Bathodyn Glas (Parcio Personau Anabl) ym 1971 o dan adran 21 o Ddeddf Cleifion Cronig a Phersonau Anabl 1970. Yn 2000, cafodd y cynllun Bathodynnau Glas ar gyfer pobl anabl ei gyflwyno yng Nghymru drwy Reoliadau Personau Anabl (Bathodynnau ar gyfer Cerbydau Modur) (Cymru) 2000.

Mae'r cynllun Bathodyn Glas yn darparu trefniadau cenedlaethol ar gyfer cynnig consesiynau parcio i bobl sy'n bodloni'r meini prawf cymhwysedd, ac mae'n gweithredu ledled y DU. Mae Bathodynnau Glas ar gael am ddim yng Nghymru. Llywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am y cynllun, ac awdurdodau lleol sy'n gyfrifol am weinyddu a gorfodi'r cynllun o ddydd i ddydd.

Yn ôl canllawiau'r cynllun Bathodyn Glas, gall unigolyn yng Nghymru fod yn gymwys i gael Bathodyn Glas os yw'n perthyn i un o'r categorïau a ganlyn:

- **Cymwys yn awtomatig** – gall unigolyn fod yn gymwys am fathodyn heb fod angen asesiad os yw'n derbyn budd-dal anabledd a restrir neu os oes ganddo nam ar ei olwg.
- **Cymwys yn ôl disgrisiwn** – gall amgylchiadau penodol wneud unigolyn yn gymwys er nad yw'n derbyn y budd-daliadau a restrir.
- **Cymwys dros dro** – caiff unigolyn wneud cais am fathodyn 12 mis dros dro os yw'n aros am driniaeth ar gyfer salwch neu anaf difrifol neu'n gwella ar ôl salwch neu anaf difrifol.

Mae Bathodynnau Glas yn ddilys am hyd at 3 blynedd. Rhaid i ddeiliaid cofrestredig Bathodyn Glas ailymgeisio hyd at 12 wythnos cyn i gyfnod y Bathodyn Glas presennol ddod i ben. Gweinyddir y broses ymgeisio hon gan awdurdodau

lleol, neu gall ymgeiswyr wneud cais ar-lein drwy'r **Gwasanaeth Digidol Bathodyn Glas**. Mae gwasanaeth digidol hwn wedi bod ar gael ers mis Chwefror 2019.

2. Camau gweithredu Senedd Cymru

Ym mis Ebrill 2019, cynhaliodd y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau ymchwiliad i drefniadau cymhwysedd a gweithrediad y cynllun Bathodyn Glas yng Nghymru. Yn ystod yr ymchwiliad, clywodd y Pwyllgor dystiolaeth y gall y broses adnewyddu beri straen mawr i bobl sy'n dibynnu ar y bathodyn, ac mae hyn yn arbennig o wir yn achos unigolion sydd â chyflyrau iechyd gydol oes neu gyflyrau dirywiol.

Mewn tystiolaeth i'r Pwyllgor, tynnodd Anabledd Cymru a Chymdeithas Alzheimer's Cymru sylw at anghysondebau yn y broses ailymgeisio, gyda rhai ymgeiswyr â chyflyrau iechyd gydol oes yn gorfod cael asesiad llawn wrth wneud cais i adnewyddu. Roedd adroddiad y Pwyllgor yn cynnwys yr argymhelliad a ganlyn:

Rydym yn argymhell y dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i ddatblygu proses i alluogi'r rheini sy'n dioddef o gyflwr gydol oes neu ddirywiol i adnewyddu eu bathodyn glas yn awtomatig, heb asesiad pellach.

Gwrthododd Llywodraeth Cymru yr argymhelliad hwn. Derbyniodd Gweinidog yr Economi a Thrafnidiaeth fod proses ailymgeisio lawn ar gyfer deiliaid bathodynnau cymwys yn 'faich', ond dadleuodd fod y gwasanaeth digidol wedi 'ychwanegu adran at y system lle gall awdurdodau lleol nodi bod bathodyn glas wedi'i roi am oes ac nad oes angen felly cynnal ail asesiad.' Dywedodd y Gweinidog y byddai Llywodraeth Cymru yn 'atgoffa awdurdodau lleol am yr adran newydd hon.'

3. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

Ers 2002, mae'r cynllun Bathodyn Glas wedi bod yn destun nifer o adolygiadau, ymgynghoriadau ac adroddiadau sydd wedi edrych ar wahanol agweddau ar y cynllun. Yn fwyaf diweddar, mae Llywodraeth Cymru wedi gwneud y gwaith a

ganlyn i adolygu a diweddarau'r ffordd y caiff y cynllun Bathodyn Glas ei weinyddu yng Nghymru:

- Cynhaliwyd ymgynghoriadau cyhoeddus ar newidiadau i'r cynllun yn 2008, 2010, 2011, 2012, 2013 a 2016.
- Sefydlwyd dau grŵp arbenigol yn 2013 a 2015 i drafod ffyrdd o wella'r cynllun.
- Cafodd y meini prawf cymhwysedd eu diwygio diwethaf yn 2017, pan gafodd meini prawf ynghylch namau gwybyddol a namau dros dro eu cynnwys.

Mewn gohebiaeth i'r Pwyllgor, dywedodd Lee Waters, y Dirprwy Weinidog Newid Hinsawdd, 'Mae'r meini prawf cymhwysra statudol yn seiliedig ar rwystrau symudedd yn unol â'r model cymdeithasol o anabledd fel y'i mabwysiadwyd gan Lywodraeth Cymru.' Ychwanegodd, 'Mae meini prawf cymhwysra Cymru ymhlith y mwyaf cynhwysol yn y DU.'

Ers cyflwyno'r gwasanaeth digidol, pan fydd awdurdod lleol yn fodlon y bydd ymgeisydd yn bodloni'r meini prawf cymhwysedd yn barhaol, gellir ychwanegu nodyn at ei gofnod digidol i nodi bod Bathodyn Glas wedi'i ddyfarnu am oes ac i gwtogi'r broses adnewyddu. Bydd yn rhaid i'r unigolion sy'n destun y broses symlach hon barhau i ailymgeisio am Fathodyn Glas bob 3 blynedd, ond ni fydd yn rhaid iddynt fynd trwy ailasesiad llawn.

Yn ei lythyr at y Pwyllgor, dywedodd y Dirprwy Weinidog Newid Hinsawdd fod y broses ailymgeisio hon yn 'hanfodol' i wirio hunaniaeth ymgeiswyr a lle maen nhw'n byw, yn ogystal â diogelu 'rhag ceisiadau twyllodrus a cham-drin y cynllun.' Ychwanegodd:

Pe bai bathodynnau'n cael eu rhoi am gyfnod hirach, yna byddai rhagor o gyfle i bobl gamddefnyddio a cham-drin y cynllun hwn, sy'n bryder y mae Archwilio Cymru wedi'i fynegi yn flaenorol.

Mae Archwilio Cymru yn monitro camddefnydd o'r cynllun Bathodyn Glas fel rhan o'r Fenter Twyll Genedlaethol. Trwy'r Fenter Twyll Genedlaethol, gellir nodi pan fo Bathodyn Glas yn cael ei ddefnyddio neu ei adnewyddu ar ôl i'r deiliad cofrestredig farw. Nododd Menter Twyll Genedlaethol 2020-21 2,717 o achosion o gamddefnyddio Bathodynnau Glas. Mae Archwilio Cymru yn amcangyfrif mai cost yr achosion hyn yw £1.4 miliwn, yn seiliedig ar 'gyfrifiad o'r gost amcangyfrifedig

flynyddol o refeniw parcio a gollir a'r tebygolrwydd y bydd y bathodynnau glas hyn yn cael eu camddefnyddio.'

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-06-1380
Ein cyf/Our ref LW/02763/23

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau

16 Tachwedd 2023

Annwyl Jack,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 26 Hydref ar ran STAND NW CIC ynghylch Deiseb P-06-1380 – Bathodyn Glas gydol oes i unigolion sydd â diagnosis gydol oes.

Fel y gwyddoch, mae'r Cynllun Bathodyn Glas yn darparu consesiynau parcio i bobl sy'n profi'r rhystrau mwyaf i'w symudedd, er mwyn eu galluogi i gael mynediad at wasanaethau a chyfleusterau, ac o ganlyniad eu galluogi i fyw'n annibynnol. Y ddeddfwriaeth sylfaenol yw Deddf Cleifion Cronig a Phersonau Anabl 1970 sy'n rhoi dyletswydd ar awdurdodau lleol i gynnal y cynllun yn eu hardal. Yr is-ddeddfwriaeth yw Rheoliadau Personau Anabl (Bathodynnau ar gyfer Cerbydau Modur) (Cymru) 2000 fel y'u diwygiwyd, sy'n pennu gofynion fel y meini prawf cymhwystra, ffurf y bathodyn ac am faint mae mewn grym.

Mae'r meini prawf cymhwystra statudol yn seiliedig ar rwystrau symudedd yn unol â'r model cymdeithasol o anabledd fel y'i mabwysiadwyd gan Lywodraeth Cymru. Yn gyffredinol, nid yw cymhwystra yn gysylltiedig â diagnosis ar gyfer cyflwr meddygol, gan y gall y rhain arwain at amrediad eang o symptomau. Mae ymchwil bellach ynghylch cymhwystra wedi cael ei chynnal yn genedlaethol ac yn benodol i Lywodraeth Cymru ers 2012. Gwnaethom hefyd gynnal nifer o ymgynghoriadau cyhoeddus i ofyn am farn ar ehangu cymhwystra. Mae meini prawf cymhwystra Cymru ymhlith y mwyaf cynhwysol yn y DU. Cafodd y ddeddfwriaeth gymhwystra ei diwygio ddiwethaf yn 2017 pan gafodd amhariad gwybyddol ac amhariad dros dro eu cynnwys.

Nodir y cyfnod mae Bathodyn Glas mewn grym yn y rheoliadau, a'r cyfnod hwn yw tair blynedd o'r dyddiad cyhoeddi, neu gyfnod dyfarniad budd-dal yr unigolyn hyd at uchafswm o dair blynedd. Os yw ymgeisydd yn gwneud cais o dan y meini prawf cymhwystra dros dro yng Nghymru, bydd y bathodyn yn cael ei gyhoeddi am 12 mis.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Lee.Waters@llyw.cymru
Correspondence.Lee.Waters@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae Gwasanaeth Digidol y Bathodyn Glas (BBDS) yn galluogi awdurdodau lleol i nodi ar y system os dylid dyfarnu bathodyn am oes. Hefyd, os yw awdurdod lleol yn atgyfeirio cais i'w adolygu gan y Gwasanaeth Cynghori Annibynnol, byddant yn rhoi argymhelliad i'r awdurdod lleol ac yn nodi a ddylid dyfarnu'r bathodyn am oes. Fodd bynnag, byddai angen gwneud cais bob tair blynedd o hyd, ond ni fyddai angen i'r awdurdod lleol gynnal asesiad pellach. Byddai angen i ymgeiswyr gadarnhau pwy ydyn nhw a chyflwyno tystiolaeth o lle maent yn byw – mae hyn yn hanfodol, er mwyn diogelu rhag ceisiadau twyllodrus a cham-drin y cynllun. Nodir tair blynedd ar gyfer ailymgeisio am fathodyn mewn rheoliadau ac mae'n helpu i asesu a monitro cymhwysra parhaus ymgeiswyr ar gyfer y cynllun. Pe bai bathodynnau'n cael eu rhoi am gyfnod hirach, yna byddai rhagor o gyfle i bobl gamddefnyddio a cham-drin y cynllun hwn, sy'n bryder y mae Archwilio Cymru wedi'i fynegi yn flaenorol.

Mae swyddogion Llywodraeth Cymru wedi cynnal gweithdy ar gyfer awdurdodau lleol ar y model cymdeithasol o anabledd i godi ymwybyddiaeth o rwystrau y gallai ymgeiswyr eu hwynebu. Defnyddiodd yr hyfforddwr ei brofiad personol ei hun o amhariad a'r rhwystrau yr oedd wedi'u hwynebu.

Os yw ymgeiswyr yn cael anawsterau wrth ailymgeisio am fathodyn, gallant naill ai gysylltu â'u hawdurdod lleol i ofyn am gymorth neu gallai ffrind/aelod o'r teulu/ eiriolwr wneud cais ar eu rhan ar-lein os ydynt yn dymuno defnyddio'r BBDS. Gweler y ddolen ynghlwm: <https://www.gov.uk/apply-blue-badge>.

Fel yr wyf wedi dweud o'r blaen, os yw awdurdod lleol yn penderfynu dyfarnu bathodyn am oes, yna gellir nodi hyn ar System Ddigidol y Bathodyn Glas a gellir symleiddio ailymgeisio yn y dyfodol. Bydd hyn yn helpu'r ymgeisydd.

Gobeithiaf y bydd y wybodaeth hon yn ddefnyddiol.

Yn gywir,

Lee Waters AS/MS

Y Dirprwy Weinidog Newid Hinsawdd
Deputy Minister for Climate Change

P-06-1380 Make Blue badge Applications Lifelong for individuals who have a lifelong diagnosis, Correspondence – Petitioner to Committee, 01.12.23

P-06-1380 Eich deiseb / Your petition

We appreciate the feedback in the attached letter, but we do not feel that it is adequately addressing the issues raised and you have added more confusion to the situation, raising more questions. As we have only just received this information, we have no time before the 5th December to look into this further. It has certainly highlighted that there are inconsistencies

We have reached out to various Local Authorities, we asked about

- The letter stating “The Blue Badge Digital Service (BBDS) allows local authorities to mark on the system if a badge should be granted for life.”
- Qualifications of desk based assessors
- IAS process (The Independent Assessment Services).

Life award

- We have received inconsistent answers, with one LA saying ‘they never give anyone a Life award’
- No LA’s can provide data on how many people have received a Life award
- No Parent we have talked to has been given or informed that there is a possibility of a life award
- No information is given on LA website or application form regarding Life award

Qualifications/Training

According to the guidance, the local authority must conduct a thorough assessment based on the evidence from healthcare professionals, such as reports, letters (not appointment letters), summaries and assessments by relevant healthcare professionals involved in an applicant’s care. However, we found that this was not the case in practice.

Local authorities in different counties could not tell us what qualifications or training their desk-based assessors had in health, ALN or disability. How can they make informed decisions about complex needs without having the appropriate expertise? The decision makers need to have some kind of medical knowledge

IAS

- We received varied answers to whether IAS is an appeal process or part of the application process.
- LAs could not provide any data on how many cases were referred to the IAS process or how many were successful in obtaining a blue badge.
- There is no information on the website or on the application form about IAS.

Parents responses

- I don’t find the response particularly useful in addressing the issues that we have raised. It sets out the political timeline for the different discussions held regarding mobility and blue badges but doesn’t consider the actual practice and the problems faced by families of children with learning disabilities

- It simply states that it is for 3 years without explaining or examining the reasons for it being 3 years. My daughters DLA was issued for a longer period than 3 years why doesn't it align to the period of the award?
- I have never been informed about a badge being awarded for life. Why is this not signposted within the application process? It may be within the policy but as with many political or legal documents if they aren't promoted then they aren't used by those in need.
- It fails to address our comments regarding consistencies within local authorities. It does not address my concerns regarding training of those councils in carrying out their role in issuing blue badges particularly in case involving cognitive rather than physical disabilities.
- I don't understand why blue badge eligibility helps assess and monitor applicants continued eligibility. If it is based upon the actual award ie if we are issued with DLA for a period of 5 years why does it not cover the length DLA has been awarded? It is suggesting that the DLA assessment process is flawed and not to be trusted.
- I don't believe that the system of awarding blue badges should be devised to prevent misuse or abuse. The process should be based upon need, accessibility and designed to be transparent and easy to access. Is the system specifically designed to reduce the number of blue badges being issues? IF this is the starting point then barriers may be subconsciously put up by those issuing

It fails to provide any adequate reasons why he considers that blue badges can not be issued for a longer period than 3 years. He simply states avoid misuse or abuse. Does he have any evidence to support this assertion? Why 3 years? why not 5 years? why not 10 years, this could include photo ID?

- He has not addressed the issue around life long conditions
- He has not addressed the issue surrounding lack of consistency and lack of knowledge around appeals or support in making applications

-
- My son was awarded his blue badge in January 2023. He is 15 years years old, non-verbal, cognitive disabilities, adhd, myoclonic and atonic seizures and charcot marie tooth. All of which are lifelong and are life limiting for him. He is on the lower rate of mobility, but we were fortunate to have a blue badge issued. Which has transformed our life, making every day trips so much easier for both him and myself. I have learnt that the blue badge can be awarded for life. Lee stated in his letter 'The Blue Badge Digital Service (BBDS) has the ability for local authorities to flag up on the system if a badge should be awarded for life.'

How do I go about this? There is no information regarding this process on your website, and I can't find this on Gov.uk website either. I have not been notified of this when we received my sons Blue Badge and the information booklet that was with the Blue Badge. Surely this information should be included in the notes of eligibility in the applying

process!! There must be thousands of people, who like my son have lifelong conditions and would welcome not having to 'reapply' every 3 years.

My sons conditions are lifelong. He is 15years old and has no awareness of danger, he could not plan a route or follow a route that was planned for him. Coupled with his ADHD which leads him to be spontaneous and a flight risk. Along with him being non-verbal, so can't ask for help. This is a very dangerous situation for him and people around him. Charcot Marie Tooth is a genetic muscle wasting disease, there is no cure to it. He is effected everyday by the CMT. He has poor fine and gross motors skill, a wide gape and he can't run, instead he skips, due to his muscle tone.

I look forward to your reply and receiving the information regarding how I go about getting my sons blue badge awarded for life.

Questions

- Have the Welsh Government undertaken any research as to whether that training in relation social model of disability is working.

Evidence from our working group suggests that there is inconsistencies within local authorities; there is not transparency within the process and people don't know about their rights to appeal or the Independent Advisory system. Feedback from our discussions would suggest that more needs to be done to improve understanding of some conditions such as cognitive impairment and better information about the process needs to be disseminated by the council.

- IF they do not support our proposed changes - can the system be simplified for those who are reapplying who have lifelong conditions.
- What assessments have been carried out to ensure that there is consistency within local governments in processing blue badges.
- The legislation is broadly worded in relation to cognitive disability and will often depend upon the individual's own interpretation of 'danger' etc. What training is provided to ensure that councils have real life understanding of what this means to individual families who children have learning difficulties.

The current blue badge system is unfair and distressing for people with ALN or Disabilities. They have to go through a lengthy and exhausting process that often does not take into account their specific needs or circumstances and in some instances their disabilities are not going to go away or improve. In some instances, mobility cars have been removed leaving individuals isolated. This is not only a problem in North Wales, but across the whole country. The existing guidance is flawed and inefficient, wasting the Welsh government's resources. There is an urgent need for change and to grant people with lifelong disabilities a blue badge for life

Please see article written by IWA who has interviewed individuals and professionals across Wales, please use to support our case

<https://www.iwa.wales/agenda/2023/11/the-blue-badge-application-process-an-inconsistent-and-harrowing-process/>

Is there anything additional that you would like the Committee to know at this stage,

Some parents from Our STAND for change groups have agreed to share their stories and explain how the blue badge helps them with their daily challenges and how a life time award would take one stress away from their lives. They hope that you will listen to them and understand their situations.

Dylid oedi prosiectau solar a gwynt ar y tir dros 10 MW nes y caiff potensial llawn ynni gwynt ar y môr ei gynnwys

Y Pwyllgor Deisebau | 11 Rhagfyr 2023
Petitions Committee | 11 December 2023

Cyfeirnod: SR237337-5

Rhif y ddeiseb: P-06-1383

Teitl y ddeiseb: Dylid oedi prosiectau solar a gwynt ar y tir dros 10 MW hyd nes y caiff potensial llawn ynni gwynt ar y môr ei gynnwys

Geiriad y ddeiseb:

Er mwyn atal difrod diangen ar raddfa eang yng nghefn gwlad Cymru, rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i roi moratoriwm ar bob datblygiad dros 10 MW ar gyfer ynni gwynt ar y tir ac ynni solar a osodir ar dir, nes y caiff Cymru'r Dyfodol 2040 a thargedau ynni adnewyddadwy Llywodraeth Cymru eu diweddarau a'u hymgorffori yn Ynni Morol Cymru i sicrhau bod potensial llawn gwynt ar y môr, solar ar ben toeau, a ffynonellau ynni eraill sy'n dod i'r amlwg yn cael ei gydnabod fel blaenoriaeth hollbwysig ar gyfer brwydro yn erbyn newid hinsawdd.

Ar hyn o bryd, mae Cymru'n cynhyrchu 30 awr Terra-Watt (TWh) o ynni (gyda 55 y cant o hynny'n dod o ynni adnewyddadwy), a dim ond 14 TWh y mae'n eu defnyddio. Fodd bynnag, amcangyfrifir y bydd y galw yn cynyddu i 45 TWh erbyn 2050.

Mae gan Cymru botensial enfawr o ran ynni gwynt ymhell ar y môr (yn sefydlog ac yn arnofiol)—rhagwelir y bydd prosiectau ynni gwynt arfaethedig ym Môr Iwerddon a'r Môr Celtaidd cynhyrchu o leiaf 100 TWh o ynni gyda'i gilydd.

Amcangyfrifir hefyd y gallai hyd at 50 y cant o'r ynni a ddefnyddir yng Nghymru ddod o solar ar ben toeau tai, busnesau a meysydd parcio dan do.

Ac eto, nid yw potensial llawn ynni gwynt ar y môr na solar ar ben toeau yn cael ei gyfrif ym mholisi Llywodraeth Cymru. Cydnabu'r Gweinidog Newid Hinsawdd i Ymgyrch Diogelu Cymru Wledig nad yw hynny'n digwydd, gan nodi nad yw'r ddogfen bolisi, Cymru'r Dyfodol, wedi cael ei diweddarau mewn tair blynedd. Rydym yn galw am i bolisi gael ei ddiweddarau i gynnwys potensial llawn ynni gwynt ar y môr, solar ar ben toeau a thechnolegau eraill sy'n dod i'r amlwg, a hynny er mwyn sicrhau ein bod yn aberthu cyn lleied o gefn gwlad a thir amaeth â phosibl.

1. Cefndir

1.1. Y sefyllfa bresennol o ran cynhyrchu ynni adnewyddadwy

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei strategaeth i ddatgarboneiddio'r sector ynni a chyflymu datblygiad ynni adnewyddadwy, sef [Cyllideb Carbon Sero Net Cymru 2 \(2021-25\)](#) ("y Cynllun Sero Net"), ar 28 Hydref 2021. Mae'r Cynllun Sero Net yn amlinellu'r camau y mae angen i Lywodraeth Cymru (ac eraill) eu cymryd, dros y pum mlynedd nesaf, i leihau'r ddibyniaeth ar danwyddau ffosil a lleihau'n sylweddol allyriadau nwyon tŷ gwyr y sector ynni. Mae hefyd yn cymryd golwg tymor hwy, gan edrych tuag at y targed sero net erbyn 2050.

Yn 2022, roedd 95,047 o brosiectau ynni adnewyddadwy yng Nghymru, ac roedd [tua 59 y cant o alw Cymru am drydan](#) yn cael ei ddiwallu o ffynonellau ynni adnewyddadwy yng Nghymru. Roedd 897MW o gapasiti ynni adnewyddadwy dan berchnogaeth leol yng Nghymru, sef 90 y cant o'r targed 1GW. Mae'r adroddiad [Cynhyrchu Ynni yng Nghymru 2022 gan Lywodraeth Cymru](#) yn rhoi rhagor o wybodaeth. Mae [Adroddiadau Blynyddol Cynhyrchu Ynni yng Nghymru](#) ar gael ers 2016.

1.2. Gwynt ar y môr

Mae gwynt ar y môr yn [dechnoleg ynni adnewyddadwy sefydledig a phroffedig](#). Mae tair fferm wynt weithredol ar y môr oddi ar arfordir Gogledd Cymru, sef: Gwynt y Môr, Gwastadeddau'r Rhyl a North Hoyle.

Dylid oedi prosiectau solar a gwynt ar y tir dros 10 MW nes y caiff potensial llawn ynni gwynt ar y môr ei gynnwys

Mae technolegau gwynt ar y môr sy'n arnofio (FLOW) yn cyfuno technoleg y llwyfannau a ddefnyddir yn y diwydiant olew a nwy, a thyrbinau gwynt. Mae hyn yn golygu y gall tyrbinau gwynt gael eu rhoi mewn dyfroedd dyfnach ble mae cyflymder y gwynt yn fwy, a chael llai o effaith weledol. Mae Llywodraeth y DU am ddatblygu 5GW o FLOW erbyn 2030 fel rhan o Strategaeth Diogelwch Ynni Prydain.

Mae'r Môr Celtaidd, sef yr ardal rhwng de Cymru, Iwerddon a Chernyw, yn anhygoel o wyntog, ond yn rhy ddwfn ar gyfer tyrbinau gwaelod sefydlog traddodiadol. Mae Ynni Morol Cymru yn hwyluso'r gwaith o ddatblygu FLOW yn y Môr Celtaidd, gan ddweud y gall ddarparu 24GW o ynni a miloedd o swyddi. Mae'n amlygu y dylai datblygiad FLOW fod yn "gyflym" i gyflawni uchelgeisiau sero net, felly mae Ystad y Goron yn cynnig cyfleoedd prydlesu yn y Môr Celtaidd ar gyfer prosiectau FLOW.

1.3. Solar ar doau

Mae adroddiad cynnydd Pwyllgor Newid Hinsawdd y DU ym mis Mehefin 2023 ar leihau allyriadau yng Nghymru wedi canfod bod capasiti ynni adnewyddadwy Cymru wedi cynyddu dros amser ond mae'r gyfradd gosod pŵer solar wedi arafu ers 2016.

Mae hawliau datblygu a ganiateir yn caniatáu gosod offer microgynhyrchu, gan gynnwys paneli solar ar doeau ar eiddo domestig ac annomestig yng Nghymru, heb orfod gwneud cais cynllunio. Pan nad yw meini prawf penodol yn cael eu bodloni byddai angen cais cynllunio.

Mae Ymchwil y Senedd wedi cyhoeddi hysbysiad hwylus ar gynlluniau ynni adnewyddadwy ar raddfa fach sy'n darparu rhagor o wybodaeth.

1.4. Y fframwaith cynllunio

Cymru'r Dyfodol, a gyhoeddwyd yn 2021, yw Fframwaith Datblygu Cenedlaethol Cymru ac mae statws cynllun datblygu iddo. Mae'n nodi polisiau cynllunio strategol Llywodraeth Cymru ar amrywiaeth o bynciau, gan gynnwys ynni adnewyddadwy.

Mae Polisi Cynllunio Cymru (PPW) yn parhau i fod yn brif ddatganiad polisi cynllunio Llywodraeth Cymru ac yn parhau'n berthnasol i bob agwedd ar y broses gynllunio. Mae Cymru'r Dyfodol yn cymhwyso egwyddorion allweddol Polisi

Cynllunio Cymru ac yn sefydlu ble yng Nghymru y dylai datblygiad ddigwydd, a sut.

Gellir adolygu Cymru'r Dyfodol unrhyw bryd, fodd bynnag mae'n cynnwys **gofyniad statudol** am adolygiad o leiaf bob pum mlynedd. Fe'i lluniwyd o dan ***Ddeddf Cynllunio a Phrynu Gorfodol 2004*** (fel y'i diwygiwyd gan ***Ddeddf Cynllunio (Cymru) 2015***) sy'n ymestyn i'r tir yng Nghymru yn unig, i lawr at y marc distyll. **Felly ni all Cymru'r Dyfodol gyfeirio at wynt ar y môr.** Mae **Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru** yn gosod polisi ar gyfer defnyddio'r môr mewn modd cynaliadwy.

1.5. Y drefn gydsynio ar gyfer seilwaith ynni

Mae'r **Cynllun Sero Net** yn nodi y bydd Llywodraeth Cymru yn "gwella ac yn uno" y broses o ganiatáu prosiectau cynhyrchu ynni yng Nghymru er mwyn cynnig cyfundrefn gydsynio gyflymach a mwy cymesur ar gyfer seilwaith ynni.

Cyflwynwyd ***Bil Seilwaith (Cymru)*** gerbron y Senedd ar 12 Mehefin 2023. Mae'r Bil yn diwygio'r ffordd y caiff seilwaith ei gydsynio yng Nghymru, drwy sefydlu proses unedig a elwir yn Gydsyniad Seilwaith, ar gyfer mathau penodol o seilwaith mawr a elwir yn Brosiectau Seilwaith Arwyddocaol. Mae'r rhain yn cynnwys prosiectau ynni ar dir ac yn y môr o amgylch Cymru (a elwir yn '**ardal forol Cymru**').

Gellir dod o hyd i gyhoeddiadau allweddol Ymchwil y Senedd i gefnogi'r gwaith craffu ar y Bil **ar y dudalen hon**, a fydd yn cael ei diweddarau wrth i'r Bil fynd ar ei hynt drwy **broses ddeddfwriaethol y Senedd**.

2. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

2.1. Targedau ynni adnewyddadwy

Ym mis Medi 2017, pennodd Llywodraeth Cymru **dargedau ar gyfer ynni adnewyddadwy**:

- Cymru i gynhyrchu 70 y cant o'r trydan mae'n ei ddefnyddio o ynni adnewyddadwy erbyn 2030;
- 1 GW o gapasiti trydan adnewyddadwy yng Nghymru i fod yn eiddo lleol erbyn 2030; a
- Disgwyl i brosiectau ynni adnewyddadwy newydd gael elfen, o leiaf, o berchenogaeth leol.

Hefyd, mae'r [Rhaglen Lywodraethu 2021-26](#) yn cynnwys ymrwymiad i “ehangu cynhyrchu ynni adnewyddadwy gan gyrrff cyhoeddus a grwpiau cymunedol yng Nghymru i lefel dros 100MW erbyn 2026”.

Yn gynharach yn 2023, ymgynghorodd Llywodraeth Cymru ar yr [adolygiad o'i thargedau ynni adnewyddadwy](#). Mewn ymateb i'r ddeiseb hon, cyfeiriodd Julie James AS, y Gweinidog Newid Hinsawdd, at y sylfaen dystiolaeth a oedd yn cefnogi'r ymgynghoriad, a oedd yn nodi'n glir “na allwn ddibynnu ar un math o ffynhonnell ynni adnewyddadwy i gefnogi ein hanghenion ynni hirdymor”, gan ddweud:

Ynni gwynt, ynghyd â solar yw'r technolegau mwyaf aeddfed ac mae'r rhain yn debygol o wneud y cyfraniad mwyaf arwyddocaol i'n hanghenion ynni yn y tymor byr i'r tymor canolig. Rydym yn rhagweld y bydd llawer o hyn ar y môr, ond bydd angen rhagor o gynhyrchu ar y tir

Yn dilyn [ymgyngghoriad](#), cyhoeddodd y Gweinidog Newid Hinsawdd [fwriad Llywodraeth Cymru](#) i fabwysiadu targed i Gymru gyrraedd yr hyn sy'n cyfateb i 100% o'r defnydd blynyddol o drydan o ffynonellau adnewyddadwy erbyn 2035. Mae'r [Grŵp Her Sero Net Cymru 2035](#) wedi'i greu er mwyn edrych yn fanwl ar lwybrau posibl i gyrraedd sero net erbyn 2035.

Ym mis Hydref 2022 [cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei bwriad](#) i sefydlu datblygwr ynni adnewyddadwy dan berchnogaeth gyhoeddus, i ddatblygu prosiectau ynni gwynt ar ystad goetiroedd Llywodraeth Cymru.

2.2. Gwaith ymchwil manwl ar ynni adnewyddadwy

Ym mis Hydref 2021, [cyhoeddodd Llywodraeth Cymru](#) y byddai'n cynnal gwaith ymchwil manwl i ynni adnewyddadwy i nodi rhwystrau i gynyddu ynni adnewyddadwy'n sylweddol yng Nghymru a chamau i'w goresgyn. Cyhoeddwyd [canlyniad y gwaith ymchwil manwl](#), a oedd yn cynnwys cyfres o argymhellion, ym mis Rhagfyr 2021. Mae Llywodraeth Cymru ers hynny wedi cyhoeddi [dau ddiweddariad bob chwe mis](#) ar argymhellion a ddeilliodd o'r gwaith ymchwil manwl.

2.3. Ymateb i'r ddeiseb

Mewn ymateb i'r ddeiseb hon, mae'r Gweinidog Newid Hinsawdd yn dweud nad cyfyngu'r rhyddid i unrhyw un gyflwyno cais cynllunio ar gyfer pa bynnag ddatblygiad arfaethedig... yw'r ffordd orau ymlaen. O'r herwydd nid yw'r

Gweinidog yn cefnogi'r alwad am foratoriwm ar ffermydd gwynt ar y tir neu solar gan fod ganddynt rôl bwysig o hyd yn y gymysgedd ynni ar gyfer y dyfodol.

Mae'r Gweinidog yn amlygu:

...a number of key levers that the offshore wind industry need lie in the hands of the UK Government. Without a supportive framework from the UK Government, I have concerns that the offshore wind sector will not provide the electricity generation and economic opportunities we know it can.

3. Camau gweithredu Senedd Cymru

Ddiwedd 2021 cynhaliodd Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith y Senedd ymchwiliad byr i ynni adnewyddadwy. Mae'r Erthygl hon gan Ymchwil y Senedd yn rhoi trosolwg o ganfyddiadau'r Pwyllgor, a diweddariad ar argymhellion y gwaith ymchwil manwl.

Hefyd ar ddiwedd 2021, ystyriodd y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith ddatblygiad ynni morol fel rhan o'i ymchwiliad i reoli'r amgylchedd morol. Mae'r Pwyllgor wrthi'n craffu ar Fil Seilwaith (Cymru).

Ysyrwyd y ddeiseb P-06-1339 Dylid creu gofyniad bod paneli solar yn cael eu gosod ar bob cartref newydd yng Nghymru, a hynny fel amod o sicrhau caniatâd cynllunio yn ddiweddar.

Ym mis Mehefin 2023 cyfeiriodd y Gweinidog at y mater o'i gwneud yn ofynnol i gael paneli solar, a hynny mewn ymateb i gwestiynau gan Aelodau o'r Senedd ar adroddiad cynnydd Pwyllgor Newid Hinsawdd y DU y cyfeiriwyd ato'n gynharach yn y papur briffio hwn.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Dylid oedi prosiectau solar a gwynt ar y tir dros 10 MW nes y caiff potensial llawn ynni gwynt ar y môr ei gynnwys

Eich cyf/Your ref P-06-1383
Ein cyf/Our ref JJ/02932/23

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

15 Tachwedd 2023

Annwyl Jack

Diolch am eich llythyr dyddiedig 27 Hydref, yn fy hysbysu am Ddeiseb P-06-1383 oddi wrth Carys Matthews. Rwy'n ymwybodol bod y ddeiseb eisoes wedi denu llawer o ddi-ddordeb a bydd yn cael ei thrafod gan y Pwyllgor Deisebau.

Mae'n amlwg o'ch e-bost, a'r ddeiseb, bod llawer o bobl yn teimlo'n gryf am y mater hwn. Yn ystod yr argyfwng hinsawdd hwn, sy'n fygythiad difrifol, mae angen inni sicrhau ein bod yn dod â'r arfer o losgi tanwydd ffosil i ben. Er mwyn cyflawni hyn, mae angen inni harneisio potensial Cymru o ran ynni adnewyddadwy er mwyn diwallu ein hanghenion ynni.

Roedd ein hymgyngoriad diweddar ynghylch ein targedau ar gyfer ynni adnewyddadwy yn dadansoddi ein hanghenion ynni, a bydd angen amrediad o wahanol fathau o dechnolegau adnewyddadwy arnon ni, ar raddfeydd gwahanol, er mwyn mynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd a chyrraedd ein targedau ar gyfer ynni. Ynni gwynt, ynghyd ag ynni'r haul, yw'r dechnoleg fwyaf datblygedig, ac mae'n debygol mai'r rheini a fydd yn gwneud y cyfraniad mwyaf sylweddol at ein hanghenion ynni yn y tymor byr i'r tymor canolig. Rydyn ni'n rhagweld y bydd llawer o'r dechnoleg hon ar y môr, ond bydd angen inni gynhyrchu rhagor o ynni ar y tir. Yr hyn a wnaeth y dystiolaeth sy'n ategu ein hymgyngoriad yn glir yw na allwn ni ddibynnu ar un math o ffynhonnell ynni adnewyddadwy i gefnogi ein hanghenion ynni hirdymor. Er y bydd ynni gwynt ar y môr yn cyfrannu at ein hanghenion trydan yn y dyfodol, os nad ydyn ni'n ychwanegu amrediad o ffynonellau ynni adnewyddadwy eraill, gan gynnwys ynni gwynt ar y tir, ni fyddwn yn gallu cynhyrchu digon o drydan adnewyddadwy i ddiwallu ein hanghenion.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae gwynt ar y môr eisoes yn cyfrannu at ein hamrywiaeth o fathau o ynni, ac mae'r potensial ar gyfer ynni arnofiol ar y mor yn cynnig cyfle economaidd enfawr i gyflenwyr lleol a'n cymunedau arfordirol. Dyma gyfle economaidd rwy'n benderfynol y bydd Llywodraeth Cymru yn gwneud popeth yn ei gallu i fanteisio arno. Fodd bynnag, mae nifer o ysgogiadau allweddol sydd eu hangen ar y diwydiant ynni gwynt ar y môr yn nwylo Llywodraeth y DU. Heb fframwaith ategol gan Lywodraeth y DU, mae gen i bryderon na fydd y sector gwynt ar y môr yn darparu'r trydan a'r cyfleoedd economaidd y gwyddon ni y gall eu darparu. Rydyn ni wedi'i gwneud y glir wrth Lywodraeth y DU ac Ystad y Goron fod angen rhagor o waith i ddarparu lefelau uwch o sicrwydd i'r diwydiant.

Mae gennyn ni fframwaith cynllunio cadarn, gyda'n sefyllfa strategol yn cael ei hamlinellu yng Nghymru'r Dyfodol a Pholisi Cynllunio Cymru. Mae gan Gymru'r Dyfodol, a gyhoeddwyd yn 2021, statws cynllun datblygu ac mae'n nodi polisiau cynllunio strategol Llywodraeth Cymru ar amrediad o bynciau gan gynnwys ynni adnewyddadwy. Mae Cymru'r Dyfodol yn cefnogi uchelgais cyffredinol y Llywodraeth i ddatgarboneiddio ein heconomi, ac mae wedi nodi ardaloedd a aseswyd ymlaen llaw yn benodol lle byddai rhagdybiaeth o blaid datblygiadau gwynt ar y tir. Mae'n ofynnol i'r holl benderfyniadau cynllunio ynghylch technoleg adnewyddadwy, gan gynnwys gwynt ar y tir, ystyried ffactorau amgylcheddol ac adborth y cyhoedd. Mae croeso i unrhyw un gyflwyno cais cynllunio ar gyfer unrhyw ddatblygiad arfaethedig, ac nid cyfyngu ar y rhyddid hwn yw'r opsiwn gorau ar gyfer y dyfodol. Nid wyf yn cefnogi'r alwad am foratoriwm ar ffermydd ynni gwynt ar y tir na ffermydd ynni'r haul, gan fod ganddyn nhw rôl bwysig o hyd yn yr amrywiaeth o fathau o ynni yn y dyfodol.

Diolch unwaith eto am eich llythyr ac am ddod â'r ddeiseb i'm sylw.

Yn gywir

Julie James AS/MS
Y Gweinidog Newid Hinsawdd
Minister for Climate Change

P-06-1383 Pause onshore wind & solar projects >10MW until the full potential of off-shore wind is included, Correspondence – Petitioner to Committee, 05.12.23

Petitions Committee
Welsh Parliament
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1SN
petitions@senedd.wales

5th December 2023

Dear Jack Sargeant MS, Chair of the Petitions Committee

Re: Petition P-06-1383: Pause onshore wind & solar projects >10MW until the full potential of off-shore wind is included.

Supplementary contribution

CPRW is grateful for the opportunity to provide this additional information to support our petition and provide feedback on the Minister's written correspondence to the Committee Chair dated the 15 November 2023.

Rational behind our petition

To reach net zero, Wales needs, in addition to currently built renewable generation, a further 6 GW installed capacity in the Irish Sea off north Wales (after Mona), and 3 GW in the Celtic Sea (derived from "Review of Wales' Renewable Energy Targets" Welsh Government consultation document and "Future Energy Scenarios" by the Electricity System Operator). This is less than the total capacity possible. Obviously less is needed (ca 3.5 GW) to meet the Welsh Government's 2035 target of 100% consumption from renewables, and this level of generation should be possible by 2035 given sufficient political will. This level of generation is not possible from onshore wind alone, and there is already a significant dependence on offshore wind.

With the revised U.K. National Policy Statements (particularly EN-1)¹, including classifying offshore wind as a "critical national priority", given the highest level of support in the U.K. planning system, and the U.K. Government's target of 50 GW offshore wind by 2030 and 5 GW floating offshore wind in the Celtic Sea by 2035, it is clear that the UK Government is reliant on offshore wind.

Offshore wind is more popular with the public (see DESNZ Public Attitude Tracker)², as well as being more efficient, and there is currently little experience of onshore wind of the size proposed in Future Wales³ in either England or Wales, and so onshore wind may further decrease in popularity, fuelling

¹ Overarching National Policy Statement for Energy (EN-1), UK Government Department for Energy Security and Net Zero (March 2023) : https://assets.publishing.service.gov.uk/media/64252f3b60a35e00120cb158/NPS_EN-1.pdf

² UK Government department for Business and Trade DESNZ Attitude Tracker: <https://www.gov.uk/government/collections/public-attitudes-tracking-survey>

³ Future Wales: A National Plan 2040: <https://www.gov.wales/future-wales-national-plan-2040#FutureWales:TheNationalPlan2040>

climate crisis scepticism, when more people become aware of the size of turbines (up to 250 m blade tip height).

The analysis behind Future Wales did not conduct a specific evaluation of ability of the landscape to accommodate change within the pre Assessed Areas, but did give an opinion that the landscape would have to accept change. The renewables energy policies were “shoe horned” into Future Wales at the last minute, and public engagement was minimal. The current rollout of projects does not align in any way with the recommendations recently given by the National Infrastructure Commission for Wales (NICW).⁴ For example, the NICW report recommends engaging the public to co-design “future energy landscapes” before developers get involved, representing the opposite of what is happening in practice.⁵

Feedback on the Minister’s letter

We agree with the Minister that the climate change emergency is a serious threat and that we need to ensure that we bring an end to the burning of fossil fuels. We also agree that we need to harness the renewable potential of Wales for our energy needs, that we need a range of renewable technologies of different types and scales, and that wind energy, along with solar are the most mature technology and these are likely to make the most significant contribution to our energy needs. We acknowledge and understand that a number of key levers that the offshore wind industry need lie in the hands of the UK Government.

However, we do not agree with the level or scale and cumulative impact (installed MW and height) of onshore wind that Future Wales proposes. We have concerns regarding the criteria used to select appropriate locations, and the fact that HM Treasury “green book”⁶ analysis is not used to determine the impact on “consumed” public assets (primarily visual amenity). We are also concerned that support from impacted communities is not required.

Whilst acknowledging the climate crisis the Minister’s letter fails to mention the nature emergency. We do not believe that the right balance is currently being struck between addressing the need for renewable energy developments whilst taking proper account of their environmental impacts, individually and cumulatively. Their impact on landscape, forestry, farmland, habitat and biodiversity loss is not being properly considered and we are seeing multiple applications for developments in inappropriate locations.

The Minister’s letter states that there is a robust planning framework. While all planning decisions for renewable technology, including onshore wind, are required to take into account environmental factors and public feedback, ultimately it is a single Minister who makes the decision, who is not required to take regard of any advice and who has no publicly accepted guidance or criteria to draw

⁴ Preparing Wales for a Renewable Energy 2050 A report from the National Infrastructure Commission for Wales (NICW) October 2023: <https://nationalinfrastructurecommission.wales/wp-content/uploads/2023/10/NICW-renewable-energy-report-English.pdf>

⁵ ‘Future Energy Landscapes’ (FEL) methodology to engage with communities: <https://www.cse.org.uk/my-community/community-projects/future-energy-landscapes-community-consultation-method/>

⁶ The Green Book Guidance, HM Treasury (2022): <https://www.gov.uk/government/publications/the-green-book-appraisal-and-evaluation-in-central-government/the-green-book-2020>

upon. The recently published “Designing for Renewable Energy in Wales” by The Design Commission for Wales⁷ does not provide this (and does not attempt to).

As raised in evidence to the Climate Change, Environment and Infrastructure Committee on the Infrastructure Bill on the 28th of September⁸, and highlighted in the media⁹, we are concerned that Natural Resources Wales is unable to fulfil its duties and functions in relation to its role as a statutory consultee in the planning process, due to resource constraints.

The Minister’s letter states that she does not support the call for a moratorium on onshore wind or solar farms. CPRW are not asking for a cessation or ban on all onshore wind, merely a pause while the enormous potential of offshore wind is properly assessed and planned for, with smaller scale, community schemes given a focus onshore.

We would ask the Minister to consider again, particularly in light of the revised National Policy Statements¹⁰ and National Infrastructure Commission for Wales (NICW) report, neither of which were available when this petition was launched, but we feel further support our request. We also ask that the Minister can assure us that HM Treasury “green book” analysis will be used to help inform all planning decisions.

Yours sincerely

Dr Jonathan Dean

Campaign for the Protection of Rural Wales

⁷ Designing for Renewable Energy in Wales, Design Commission for Wales (November 2023):
<https://dcfw.org/wp-content/uploads/2023/11/Designing-for-Renewable-Energy-in-Wales-1.pdf>

⁸ Record of proceedings. Senedd Climate Change Environment and Infrastructure Committee, 28th September 2023: <https://record.assembly.wales/Committee/13470>

⁹ Natural Resources Wales doesn’t have the resources to do its job properly, Nation Cymru article:
<https://nation.cymru/news/natural-resources-wales-doesnt-have-the-resources-to-do-its-job-properly/>

¹⁰ Addressing the nature emergency through the planning system - Updated National Planning Policy for Chapter 6 of Planning Policy Wales. Letter to Planning Authorities from the Minister for Climate Change Julie James 11 October 2023: <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2023-10/addressing-the-nature-emergency-through-the-planning-system.pdf>

Annex 1: Petition P-06-1383: Pause onshore wind & solar projects >10MW until the full potential of off-shore wind is included.¹¹

To prevent widescale and needless damage to the Welsh countryside, we call upon the Welsh Government to place a temporary moratorium on all onshore wind and ground based solar developments over 10MW, until Future Wales 2040 and the Welsh Government's renewable energy targets are updated and incorporated with Wales Marine Energy to ensure that the full potential of offshore wind, rooftop solar, and other emerging energy sources is recognised as a critical priority to combat climate change

Wales presently produces 30 Terra Watt hours (TWh) of energy (55% of that from renewables) whilst using only 14TWh, however, demand is estimated to increase to 45TWh by 2050.

Wales has massive potential for far offshore wind (both fixed and floating) with projects proposed for offshore wind projects, in the Irish and Celtic Sea combined forecast to generate at least 100 TWh of energy.

Estimates also calculate that up to 50% of Wales energy consumption could be met through rooftop solar on houses, businesses, and covered car parks. Yet neither the full potential of offshore wind nor rooftop solar is being calculated into Welsh Government policy. The Minister for Climate Change admitted to CPRW it wasn't, stating that their policy document, Future Wales, had not been updated in three years. We call for policy to be updated to include the full potential of offshore wind, rooftop solar and other emerging technologies to ensure we sacrifice the least amount of countryside and farmland.

¹¹ Petition P-06-1383: Pause onshore wind & solar projects >10MW until the full potential of off-shore wind is included: <https://petitions.senedd.wales/petitions/245471>

Web: www.renewableuk-cymru.com

Email: cymru@RenewableUK.com

4th December 2023

Jack Sargeant MS,
Chair of the Petitions Committee,
Senedd Cymru
Welsh Parliament,
Cardiff Bay,
Cardiff.
CF99 1SN

Dear Mr Sargeant,

I am writing from RenewableUK Cymru – the voice of the Welsh renewables sector - to provide evidence against the petition 'Pause onshore wind & solar projects >10MW until the full potential of off-shore wind is included'.

We are in the midst of a climate, biodiversity and land degradation crisis in Wales that is threatening our very way of life. The Welsh Government has set a target for all of Wales' electricity consumption to come from renewable sources by 2035^[1] – a key milestone in our transition away from fossil fuels and our journey towards net zero. Electrification will transform all our lives and the 'electrification shift' to a very different energy system requires true strategic leadership.

Are we building enough clean power to meet this critical target?

Regrettably, Wales' performance and delivery to date in clean energy generation is disconcerting. According to the Welsh Government's latest Energy Generation in Wales 2022 report^[2], our increase in renewable energy capacity last year was only 43MW - a mere fraction compared to Scotland's deployment of 1,621MW. Wales is trailing behind because of low consenting rates, an under-resourced planning regime and a lack of grid infrastructure – all leading to significant delays in renewable energy projects being built and generating clean energy.

From a climate perspective, onshore wind is one of the quickest and cheapest way to cut carbon emissions. The current pipeline of onshore wind and solar projects in Wales is essential for speeding up our decarbonisation journey and developing the Welsh skills and supply chain needed for offshore wind in the Celtic Sea over the next ten years.

In RenewableUK Cymru's latest report, '[The Critical Role of Welsh Wind Power](#)'^[3] our data analysts provide a snapshot of the current and future energy generation pipeline from onshore and offshore wind. Wales currently has almost 2GW of

wind power projects up and running. To meet our net zero targets we estimate we will need to quadruple this wind capacity from 2 to 9GW in just over a decade.

The estimated electricity demand for Wales by 2035 has been set at 29TWh in the Welsh Government's recent consultation[4]. However, when compared to the technology projections for each of the National Grid ESO's Future Energy Scenarios[5], this 29TWh is most closely aligned with the 'falling short' scenario. For this reason it should be considered a minimum target.

Our collated data suggests that onshore wind is essential to meeting this target and could deliver in excess of 3GW of clean power by 2035. Coupled with the predicted capacity from fixed offshore wind in North Wales and floating offshore wind in the Celtic Sea, Wales has the potential to generate 9GW of wind power, producing 27.5TWh of electricity a year to meet the predicted Welsh demand.

However, this capacity and potential will only be realised if we adopt a bold and ambitious delivery plan now to enable projects to proceed at scale and pace. Further delays, as advocated for in this petition, work against the interests of current and future generations in addressing the climate emergency.

The transition to renewables is also an opportunity to promote social and environmental benefits. Our recent report [Onshore Wind in Wales: How our sector works with communities](#)[6] demonstrates how different regions in Wales stand to gain far more than just clean energy from the pipeline of onshore wind projects. The onshore wind sector already contributes more than £6.5 million a year to Welsh communities and could grow to £20 million with the current projected pipeline.

There is also a particular opportunity for onshore wind to promote nature restoration and recovery. Onshore wind farms are typically situated in remote highland areas which often contain degraded peatlands. Onshore wind developers are already working to restore damaged peatland, to secure its value as a carbon store and ecological habitat for rare species. Developers represent important partners to provide a reliable and consistent source of additional funding, helping to meet the Welsh Government's National Peatland Action Programme restoration targets and reducing the burden on taxpayers.

RenewableUK Cymru's members are building our future energy system, powered by clean electricity. A future which is better for industry, billpayers, and the environment. On their behalf, we strongly urge you to dismiss this petition and work with us to support a clear delivery plan for Wales.

Yours Sincerely,

Jess Hooper,

Director, RenewableUK Cymru

[1] [Wales aims to meet 100% of its electricity needs from renewable sources by 2035 | GOV.WALES](#)

[2] [Energy Generation in Wales: 2022](#) ([gov.wales](#))

[3] [Future-Energy-Wales-The-Critical-Role-of-Welsh-Wind-Power.pdf \(renewableuk-cymru.com\)](#)

[4] [Future Energy Grids for Wales: Insights report \(gov.wales\)](#)

[5] [Future Energy Scenarios | ESO \(nationalgrideso.com\)](#)

[6] [How-onshore-wind-works-with-communities-WALES-1.pdf \(renewableuk-cymru.com\)](#)

Eitem 5.1

P-06-1247 Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i arwain y ffordd drwy gefnogi treialon wythnos waith pedwar diwrnod yng Nghymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Mark Hooper, ar ôl casglu cyfanswm o 1,619 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae symud i wythnos waith pedwar diwrnod yn rhoi hwb i gynhyrchiant a lles gweithwyr.

Ar ôl treialon llwyddiannus o wythnos waith fyrrach yng Ngwlad yr Iâ – heb ostyngiad mewn cyflogau – mae llywodraethau yn yr Alban, Iwerddon a Sbaen i gyd yn datblygu eu cynlluniau peilot eu hunain ar gyfer wythnos waith pedwar diwrnod, a fydd yn dechrau'r flwyddyn nesaf. Mae gwaith o ddifrif yn cael ei wneud i symud tuag at wythnos waith pedwar diwrnod yng Ngwlad Belg, Seland Newydd, yr Almaen a Siapan hefyd.

Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i arwain y ffordd drwy gefnogi treialon wythnos waith pedwar diwrnod yng Nghymru.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Pan dreialodd Microsoft wythnos pedwar diwrnod heb ostyngiad mewn cyflogau yn eu swyddfa yn Japan, cafwyd cynnydd o 40 y cant mewn cynhyrchiant.

(<https://www.theguardian.com/technology/2019/nov/04/microsoft-japan-four-day-work-week-productivity>)

Yn ôl yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch, roedd 55 y cant o'r holl ddiwrnodau salwch a gymerwyd y llynedd yn ganlyniad uniongyrchol i straen, iselder neu orbryder mewn perthynas â gwaith. Byddai symud i wythnos waith pedwar diwrnod yn arwain at leihad dramatig mewn problemau iechyd meddwl yng Nghymru.

Canfu astudiaeth gan y sefydliad amgylcheddol Platform London y byddai cyflwyno wythnos waith pedwar diwrnod heb ostyngiad mewn cyflogau yn arwain at leihad o 127 miliwn o dunelli mewn allyriadau carbon y DU, gostyngiad o fwy nag 20 y cant.

<https://www.theguardian.com/environment/2021/may/27/four-day-working-week-would-slash-uk-carbon-footprint-report>

Wythnos waith pedwar diwrnod yn 'llwyddiant ysgubol' yng Ngwlad yr Iâ
<https://www.bbc.com/news/business-57724779>.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Bro Morgannwg
- Canol De Cymru

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Deisebau@senedd.cymru

26 Hydref 2023

Annwyl Jack,

Yn fy ymateb i adroddiad y Pwyllgor Deisebau a gyhoeddwyd ar 24 Ionawr o dan y teitl "O Bump i Bedwar", eglurais y byddwn yn sefydlu gweithgor partneriaeth gymdeithasol i edrych ar yr wythnos waith 4 diwrnod. Rwy'n ysgrifennu atoch i roi'r wybodaeth ddiweddaraf ichi am y cynnydd.

Ym mis Ebrill 2023, sefydlais Weithgor o dan nawdd Cyngor Partneriaeth y Gweithlu i ystyried materion yn ymwneud ag wythnos waith pedwar diwrnod. Mae'r Gweithgor yn ymateb partneriaeth gymdeithasol i alwadau am gynllun peilot o'r wythnos 4 diwrnod mewn gwasanaethau cyhoeddus datganoledig, ac mae'n gyfrwng ar gyfer archwilio'r goblygiadau ymarferol a'i effaith ar bobl a darpariaeth gwasanaethau.

Cylch gwaith y Gweithgor yw:

- Ystyried cryfder y sail resymegol a'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer cynllun peilot wythnos waith pedwar diwrnod yn y sector cyhoeddus datganoledig.
- Diffinio ei ddealltwriaeth o wythnos waith pedwar diwrnod.
- Gwerthuso'r cyfleoedd, y risgiau a'r rhwystrau i gynllun peilot wythnos waith pedwar diwrnod, gan gynnwys y canlyniadau anfwriadol posibl a'r effaith ar ddarparu gwasanaethau, cynhyrchiant, dwyster gwaith ac adnoddau.
- Asesu a fyddai'n well i'r syniad o wythnos waith pedwar diwrnod gael ei ddatblygu drwy drafodaethau ar lefel leol (trafodaethau gyda chyflogwyr unigol a'r gweithlu) yn hytrach na cynllun peilot cenedlaethol.
- Gwneud argymhellion ynghylch dichonoldeb, addasrwydd a derbynoldeb cynllun peilot wythnos waith pedwar diwrnod mewn gwasanaeth cyhoeddus neu wasanaethau datganoledig yng Nghymru.

Mae gan y Gweithgor gynrychiolwyr ar ran Llywodraeth Cymru, Unsain, GMB, PCS, cynghorau Powys, Sir y Fflint a Bro Morgannwg, Cyfoeth Naturiol Cymru, Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda ac Ymddiriedolaeth GIG Felindre. Mae wedi cyfarfod bedair gwaith ar 26 Ebrill, 26 Mai, 6 Gorffennaf a 28 Medi.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Hannah.Blythyn@llyw.cymru
Correspondence.Hannah.Blythyn@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth Gymraeg sy'n dod i law yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 134
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Yn ei gyfarfod ym mis Ebrill, fe wnaeth y grŵp fireinio ei gylch gorchwyl a thrafod ystod o bynciau yn ymwneud ag wythnos waith pedwar diwrnod. Cytunodd i ddatblygu diffiniad a rennir o wythnos waith pedwar diwrnod a mynd ati i nodi ffrydiau gwaith i fframio a llywio dull gweithredu'r grŵp.

Yn ei gyfarfod ym mis Mai, ystyriodd fodelau a dulliau gweithredu gwahanol a chytunodd ar ei ddiffiniad pwrpasol ei hun, sef:

"Mae wythnos waith pedwar diwrnod yn golygu peidio â cholli tâl na budd-daliadau, ynghyd â gostyngiad o 20% i oriau arferol dan gontract, tra'n cynnal y lefelau presennol o ddarpariaeth gwasanaethau."

Cytunodd y Gweithgor hefyd ar raglen waith sy'n cynnwys pedair ffrwd waith eang, sef:

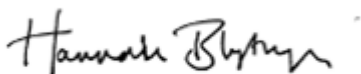
- Goblygiadau i weithwyr
- Goblygiadau i gyflogwyr a darparu gwasanaethau
- Tegwch ac opteg
- Cynllunio'r peilot a'r fframwaith gwerthuso.

Yn ei gyfarfod ym mis Gorffennaf, trafododd y grŵp ffurfio is-grwpiau i fwrw ymlaen â phob ffrwd waith. Cyfarfu'r is-grwpiau ar y goblygiadau i weithwyr, y goblygiadau i gyflogwyr a darparu gwasanaethau, ac ar degwch ac opteg am y tro cyntaf ym mis Medi. Maent wedi ymrwymo i gyfarfod bob mis. Mae'r is-grŵp ar ddatblygu a gwerthuso'r cynllun peilot wedi cael ei ohirio hyd nes y bydd yr is-grwpiau eraill wedi darparu mewnbwn a'r gweithgor wedi ystyried ymhellach.

Yn ei gyfarfod diweddaraf ym mis Medi, derbyniodd y Gweithgor ddiweddariad gan bob un o'r is-grwpiau gan ystyried y cynnydd. Cytunodd y Gweithgor fod hwn yn ddarn cymhleth o waith, gyda llawer o elfennau'n dibynnu ar ei gilydd a'r potensial ar gyfer rhai canlyniadau anfwriadol. Mae wedi dod i'r casgliad y bydd angen mwy o amser i gwblhau ei waith. Bydd y Gweithgor a'i is-grwpiau yn parhau i gyfarfod dros yr hydref ac ymlaen i chwarter cyntaf 2024. Rwy'n ddiolchgar i'n holl bartneriaid cymdeithasol sy'n cymryd rhan yn y gwaith hwn.

Ar hyn o bryd, mae'r holl opsiynau yn parhau i fod ar agor, gan gynnwys datblygiad posibl cynllun peilot cenedlaethol; sefydliadau yn dewis bwrw ymlaen â'u cynlluniau peilot unigol eu hunain; neu gamau gweithredu llai na chynllun peilot, megis cynhyrchu cyngor ac arweiniad gan Gyngor Partneriaeth y Gweithlu.

Byddaf yn rhoi rhagor o wybodaeth i chi wrth i'r gwaith fynd rhagddo.

Yn gywir,

Hannah Blythyn AS/MS

Y Dirprwy Weinidog Partneriaeth Gymdeithasol
Deputy Minister for Social Partnership

Eitem 5.2

P-06-1294 Peidiwch â gadael cleifion â chanser y fron metastatig yng Nghymru y tu ôl

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Tassia Haines, ar ôl casglu cyfanswm o 14,106 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae pobl sy'n byw â chanser y fron metastatig yng Nghymru yn cael eu hesgeuluso'n ddybryd gan y system. Ar hyn o bryd dim ond un nyrs glinigol arbenigol canser y fron neilltuedig sydd gan Gymru, sefyllfa a allai adael cannoedd o bobl heb ddigon o gymorth. Mae angen i ni wybod faint o bobl sy'n byw gyda chanser y fron metastatig er mwyn gwella gwasanaethau. Ac rydym am wella canlyniadau o ran ansawdd bywyd drwy godi ymwybyddiaeth o symptomau baner goch ar gyfer canser y fron metastatig.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Rydym yn galw am y canlynol:

1. Dylai pob person â chanser y fron metastatig yng Nghymru gael mynediad at nyrs glinigol arbenigol neilltuedig ar gyfer canser y fron eilaidd.
2. Dylid casglu data am y rhai sy'n byw â'r cyflwr ac yn cael triniaeth ar ei gyfer yng Nghymru.

Rydym wedi ysgrifennu llythyr agored at y Gweinidog Iechyd a Gofal Cymdeithasol ar ran cleifion canser y fron metastatig i ddangos yr angen am well ansawdd bywyd a mwy o gefnogaeth i'r rhai sy'n byw â'r cyflwr.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Aberafan
- Gorllewin De Cymru

P-06-1294 Dont leave metastatic breast cancer patients in Wales behind, Correspondence – Petitioner to Committee, 04.12.23

Dear Jack and committee members,

Firstly, thank you to Jack Sargent for applying pressure for me to meet with the Health Minister. I am pleased to report it was a positive interaction and her support for the points raised have massively aided our work moving forward and I sincerely hope the engagement will continue. Also, thank you to the committee team members for the continued support for improving metastatic breast cancer (MBC) In Wales. After 6 months since the petition was discussed, we have managed to make many strides forward. However, we are still disappointed with the lack of transparency, urgency and collaboration from the Welsh Executive.

On September 19th we hosted an awareness 'launch' event for patients and Senedd members. We promoted the MBC 'Red flag' infographics for use in Welsh and English and launched Wales's first MBC pathway, which included an end of treatment (EoT) summary, including the infographics for increased awareness of the risk of MBC. There was a delay in approving the MBC pathway from the Cancer board and it was due to be approved on November 24th, but we are yet to hear of the outcomes. The Wales Executive website does not include the meeting minutes which lead to the pathway rejection on September 12th, nor does it include the new pathway or meeting minutes from November 24th. How can we empower patient voices when we do not have the information readily available? What can the Government do to ensure better transparency from the Cancer board and achieve the outcomes from these meetings?

Over the past few months, I have had the privilege to meet with a few cancer board members and I am extremely disturbed by the lack of communication and consistency within the group. For example, I met with Bethan Hawke (Lead nurse for patient experience and engagement) on November 22nd and was advised the best way to get the EoT implemented was to go through the Cancer Site Group (CSG). As far as I am aware the EoT summary had already been signed off by the CSG on July 12th as part of the MBC pathway which I believe Bethan was working on. How are members of the Cancer board unaware of such important information? Patients are concerned how the EoT and MBC symptom infographics will be implemented within the NHS when top level executives are unaware of them, despite our tireless awareness efforts. Communication is just one of the reasons patients share a lack of trust of the system. What can the petitions committee do to ensure the knowledge within the Cancer board is consistent and they are all adequately informed?

Additionally, the Health Minister shared our excitement for the 28-day target within the pathway from point of suspicion (PoS) to start of treatment in our meeting. Unfortunately, Professor Tom Crosby announced during the patient lead MBC conference that the Cancer board had removed the number of target days from PoS from the MBC pathway so 'they' would approve it (After the CSG had approved it with the 28 day target). I was led to believe the Cancer board are answerable to the Welsh Government. Which leads to my next question, who are the 'they' the board members are referring to for approval? And when will the target number of days return to the pathway if it was approved? There needs to be a target, as it stands this reaffirms to us patients that our lives still do not matter.

The Health Minister shares our sentiment for allowing third sector support for SBC CNS's access to every patient, as does Bethan. Bethan confirmed they will work with Marguerite Holloway (Head of

MBC Wales MacMillan) to approach lead nurses with the case for 3rd sector support within their Health Boards to allow MBC patients access to a dedicated SBC CNS. What can the government do to ensure these meetings will take place urgently?

There is growing concern as the post for overseeing the national audit in Wales remains unfilled since the departure of Marianne Dillon at least 3 months ago. The lack of urgency to fill this position is extremely concerning as Wales has nobody to represent us on the board of the audit from the Royal College of Surgeons, overseeing the data collection for MBC patients. How can the government ensure this role will be filled as a matter of urgency as the mandate for data collection on MBC patients has been failed to be met for many years now? Without a lead, we will not achieve this, and this shows we are moving backwards on progression with data. Furthermore, what evidence do we have that the implementation of the 'new CaNISC' has been proven more effective for data collection thus far?

As petitioner, I am willing to expand on any points raised from my experience over the last 6 months to any representative from the health and social team. As reported, there is a clear communication blockage between the patients and government which is slowing down progress. I hope the petitions committee will be able to continue to aid us in seeking the answers to the points above. I would like to politely enquire if we can expect to have some of the answers above by January 2024? On the day-to-day experience from the patient there has still been little tangible change for us, and we are running out of time. Please help us.

Yours sincerely, Tassia Haines

P-06-1348 Comisiynu gwasanaethau GIG addas yng Nghymru ar gyfer pobl ag EDS neu anhwylderau sbectrwm hypersymudedd

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Natasha Evans-Jones, ar ôl casglu 1,125 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Yn hanesyddol mae'r rhai sy'n dangos arwyddion o syndrom Ehlers-Danlos (EDS) neu anhwylderau sbectrwm hypersymudedd wedi cael eu cyfeirio at adrannau rheumatoleg. Yn 2021, fe'u cyfarwyddwyd i roi'r gorau i weld y cleifion hyn er mwyn iddynt gael diagnosis a rheolaeth mewn gofal sylfaenol, ond nid yw'r adnoddau ar gyfer y rôl hon mewn gofal sylfaenol ar hyn o bryd. Mae gwasanaeth trydyddol unigryw yn Lloegr hefyd wedi cau i gleifion o'r tu allan i'r ardal. Mae'r sefyllfa hon wedi arwain at anghydraddoldebau o ran cael gafael ar ofal iechyd i'r rhai sydd ag EDS ac anhwylderau sbectrwm hypersymudedd yng Nghymru gan arwain at ddiodefaint annerbyniol.

Gwybodaeth ychwanegol:

Mae syndromau Ehlers-Danlos yn anhwylderau genetig ar y meinwe cysylltiol gyda symptomau ledled y corff a all achosi anabledd, gan effeithio ar bob agwedd ar fywyd. Mae un math sy'n peryglu bywyd. Mae symptomau'r rhan fwyaf o fathau'n cynnwys problemau cyhyrysgerbydol, poen cronig a blinder, aflonyddwch gastroberfeddol, croen bregus, problemau gyda'r pelfis a'r bledren, camweithrediad awtonomig a gorbryder. Gellir cael diagnosis o ran deuddeg o'r 13 math drwy brofion genetig. Nid oes un prawf ar gyfer y math mwyaf cyffredin (hEDS) nac ar gyfer yr anhwylderau sbectrwm hypersymudedd cysylltiedig, sy'n gwneud diagnosis yn heriol. Gyda'i gilydd, mae hEDS a HSD yn weddol gyffredin. Mewn astudiaeth yn 2019, a oedd yn defnyddio data o ysbytai Cymru a chofnodion meddygon teulu, canfu bod 1 o bob 500 o bobl yn cael eu heffeithio (Demmler et al, <https://bmjopen.bmj.com/content/9/11/e031365>).

Mae'r sefyllfa yng Nghymru yn achosi diodefaint i'r rhai sy'n aros am ddiagnosis, y rhai sydd ar lwybrau triniaeth amhriodol, a'u teuluoedd.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Dyffryn Clwyd
- Gogledd Cymru

Eich cyf/Your ref P-06-1348
Ein cyf/Our ref EM/02688/23

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

20 Tachwedd 2023

Annwyl Jack,

Diolch ichi am eich llythyr pellach dyddiedig 6 Hydref ar ran y Pwyllgor Deisebau ynghylch yr anghydraddoldebau o ran cael gafael ar ofal iechyd i'r rhai â syndromau Ehlers-Danlos ac anhwylderau sbectrwm Hypersymudedd yng Nghymru.

Roedd yn flin gennyf ddarllen am yr anawsterau, y tynnwyd sylw atynt gan Ehlers-Danlos Support UK, o ran cael gafael ar ofal iechyd i bobl â syndromau Ehlers Danlos ac anhwylderau sbectrwm hypersymudedd.

Rydym yn cyfarfod gyda'r arweinwyr perthnasol yn ystod mis Tachwedd gyda'r nod o ymateb yn ffurfiol cyn y Nadolig. Byddaf yn gofyn i'm swyddogion rannu'r adborth a gafwyd â'r arweinwyr perthnasol ar gyfer clefydau prin a chyflyrau cyhyrsgerberbydol yng Ngweithrediaeth y GIG gan ofyn iddynt gymharu, gyda'i gilydd, eu dealltwriaeth ynglŷn â gwasanaethau presennol a'r materion a godwyd. Byddwn yn anelu at roi ymateb i'r Pwyllgor ynghylch y gwaith hwn a gofyn sut y mae'r Gwasanaeth Iechyd yn bwriadu helpu pobl sy'n byw gyda'r cyflyrau hyn.

Yn gywir

Eluned Morgan AS/MS
Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Eluned.Morgan@llyw.cymru
Correspondence.Eluned.Morgan@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Eich cyf/Your ref P-06-1348
Ein cyf/Our ref EM/01941/23

5 December 2023

Dear Eluned,

Thank you for your letter concerning our petition for better care for those with Ehlers-Danlos syndrome/ hypermobility spectrum disorder (EDS/ HSD). I would like to thank you for taking our concerns seriously- we are delighted that a review will be taking place and are very keen to see the outcome of your investigation.

We would like to ask who the leads are that you will be speaking to? There are 13 types of EDS, 12 are rare, and the hypermobile EDS/HSD types are known to be more common affecting 1 in 500 people in Wales (Demmler et al 2019 <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31685485/>). This study demonstrates that hEDS/HSD is a common condition, and it also demonstrates that it does not only affect the musculoskeletal system and soft tissues. There are many co-morbidities as this chronic condition affects the connective tissue throughout the body. Therefore, we would like to know if the leads that are to be consulted in your review will also include experts from other specialities to provide a true reflection of the issues faced by people with EDS in Wales? We have a medical advisory panel of specialists in EDS/ HSD and are happy to ask them for their input on this issue.

We would also like to ask how many referrals from GPs to rheumatology are being refused across Wales? Those with EDS/ HSD in Wales are still being routinely being denied care under rheumatology. We know from our members that nearly all referrals are bounced back to GPs. Therefore, most people if they can afford it, pay to see a rheumatologist privately. This is the same for physiotherapy and other Musculoskeletal (MSK) services. The Getting It Right First Time Rheumatology report of 2021 recommended that people with non-inflammatory conditions (such as EDS/HSD) are cared for in primary or community care. EDS is not an inflammatory condition, but it is a connective tissue disorder (CTD) and musculoskeletal (MSK) condition causing multi-systemic issues. Both MSK and CTD conditions normally fall under the remit of rheumatology.

We would also like to ask how many people in Wales with the rarer types of EDS are being funded to access treatment in England? We know that the types of EDS that have a genetic marker are able to be referred to specialist centres in Sheffield and London. We would like to know how well this is working and are all GPs in Wales aware that this is an option?

There is no clear pathway for anyone with any type of EDS in Wales. There are diagnostic difficulties with hEDS/HSD in particular as there is no genetic test for them. Across the UK it is estimated that it takes around 19 years from symptoms beginning to diagnosis, this is being exacerbated by rheumatology refusing to see anyone with hypermobility in Cymru. Therefore how will primary and community care be supported in making accurate diagnosis and providing good treatment plans? The only toolkit we are aware of is our own GP toolkit. <https://gptoolkit.ehlers-danlos.org/> Will your investigation include what guidance and advice is in place to support healthcare professionals across a range of specialties to diagnose and manage EDS/HSD effectively?

The Ehlers-Danlos Support UK is a Charity registered in England and Wales (No. 1157027) and Scotland (SCO46712). Registered Company No. 8924646. Registered Address: Devonshire House, Manor Way, Borehamwood, Hertfordshire WD6 1QQ
Tudalen y pecyn 142

I met with Joel James MS recently and he is also supporting us to have a drop in the Senedd to open up discussions about the inequalities experienced by Welsh patients. Joel has also stated that he will be contacting each health board in Cymru to see their reasoning behind not seeing those with hypermobility. We are currently waiting for an update on these approaches and a date for the drop in. We hope that these questions will help to shape your investigation and we would be willing to help in any way possible. People with EDS/HSD in Wales desperately need a proper plan and resource in place to support them living with this painful and debilitating condition. We look forward to hearing from you soon.

Yours sincerely,

Natasha Evans-Jones (She/-her)
Lead engagement and community volunteer for Wales
Area coordinator for North Wales
The Ehlers-Danlos Support UK
t: 0208 736 5604 | m: 07376008068 | w: www.ehlers-danlos.org | Helpline: 0800 907 8518

Eitem 5.4

P-06-1341 Canllawiau hygyrch ar gyfer rhieni ac ysgolion er mwyn helpu'r broses o ddatblygu cynlluniau i gefnogi plant ag anghenion dysgu ychwanegol

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Zoe Beasley, ar ôl casglu cyfanswm o 347 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae tua 1,400 o blant a phobl ifanc â diabetes math 1 yng Nghymru. O ran y plant hynny sy'n byw ag anabledau o'r fath, mae angen cymorth arnynt yn yr ysgol i reoli eu cyflwr a sicrhau eu bod yn cyrraedd eu llawn botensial. Fel mam, rwyf yn un o lawer o rieni nad yw eu plant, sydd â diabetes math 1, yn cael y cymorth sydd ei angen arnynt yn sgil diffyg dealltwriaeth o'r cyllid ar gyfer darparu'r gofal sydd ei angen yn yr ysgol. Rydw i ac eraill wedi profi diffyg cymorth o ran gofal, ac rwy'n ceisio newid y sefyllfa hon.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Rwy'n rhwystredig ynghylch y diffyg mynediad at gefnogaeth bwrpasol; heb y gefnogaeth hon, gall diabetes math 1 arwain at gymhlethdodau sy'n peryglu bywydau. Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn diffinio plant â diabetes yn gyfreithiol fel pobl sy'n byw ag anabled. Rhaid i sefydliadau addysg fel ysgolion sicrhau nad yw disgyblion sy'n byw gyda diabetes yn dioddef anfantais.

Ni waeth pa mor hyderus yw'r plentyn dan sylw, nid yw plant yn gallu cael eu hyfforddi ar y defnydd o bwmp inswlin tan eu bod yn 11 oed. Felly, gan fod plant yn cael diagnosis o'r adeg y cânt eu geni, mae'r cymorth a ddarperir rhwng yr ysgol feithrin a'r ysgol gynradd yn fwy hanfodol fyth o ran rheoli diabetes.

Mae Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 yn gam i'w groesawu. Fodd bynnag, dim ond nawr y mae'r Ddeddf honno'n cael ei rhoi ar waith. Mae'r ddeddfwriaeth newydd wedi cyflwyno mesur statudol, sef Cynlluniau Datblygu Unigol, at ddibenion cefnogi myfyrwyr drwy ddatblygu fframwaith cefnogol er mwyn sicrhau bod eu hanghenion academaidd, corfforol a chymorth yn cael eu diwallu.

Rwy'n gofyn i'n Llywodraeth adolygu'r canllawiau presennol ar gyfer y ddeddfwriaeth ADY newydd er mwyn cynyddu cyfranogiad ysgolion/Awdurdodau Lleol drwy greu canllawiau a chymorth ar ffurf hygyrch sy'n lleihau unrhyw rwystrau o ran mynediad.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- De Caerdydd a Phenarth
- Canol De Cymru

Jack Sergeant AS

Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau

20 Tachwedd 2023

Annwyl Jack,

Deiseb P-06-1341 Canllawiau hygyrch ar gyfer rhieni ac ysgolion er mwyn helpu'r broses o ddatblygu cynlluniau i gefnogi plant ag anghenion dysgu ychwanegol.

Diolch am eich llythyr dyddiedig 6 Hydref. Cafodd y llythyr ei nodi a'i drafod yn ein cyfarfod ar 25 Hydref.

Roedd yr Aelodau'n ddiolchgar ichi am ddod â'r ddeiseb hon i'n sylw. Fel y gwyddoch, rydym yn cynnal ymchwiliad i **fynediad cyfartal at ofal plant ac addysg i blant a phobl ifanc anabl** ar hyn o bryd. Mae'r materion a godwyd gan y deisebydd wedi'u codi drwy gydol y gwaith o gasglu tystiolaeth ar gyfer yr ymchwiliad hwn. Gwnaethom gytuno y dylid ystyried y dystiolaeth a gyflwynwyd drwy'r ddeiseb fel rhan o'r dystiolaeth ehangach ar gyfer yr ymchwiliad.

Os yw'r deisebydd yn fodlon ichi rannu ei fanylion cyswllt â ni, gallwn roi gwybod iddo sut y gall gyflwyno rhagor o wybodaeth i helpu i lywio ein hymchwiliad.

Diolch i chi unwaith eto am ddod â'r ddeiseb hon i'n sylw.

Yn gywir,

Jayne Bryant AS

Cadeirydd

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg

We welcome correspondence in Welsh or English.

P-06-1341 Accessible guidance for parents and schools to help develop plans to support children with additional learning needs, Correspondence – Petitioner to Committee, 05.12.23

Zoe Beasley

5th of December 2023

Chair of the Petitions Committee
Welsh Parliament
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1SN

petitions@senedd.wales

CC Diabetes UK Cymru,
Wales@diabetes.org.uk

Dear Mr Jack Sergeant.

I write ahead of your consideration of my petition P-06-1341, “Accessible guidance for parents and schools to help develop plans to support children with additional learning needs”, on the 11th of December, 2023.

First, I would like to thank the Committee for considering my petition and for writing to the Children and Young People and Education (CYPE) Committee on the 6th of October, 2023.

Secondly, in review of the response from the CYPE Committee dated the 20th of November 2023, I welcome the opportunity for my petition and further thoughts to form part of the evidence of their ongoing inquiry into “Accessible guidance for parents and schools to help develop plans to support children with additional learning needs”.

I have since contacted the CYPE Committee and confirmed that I am happy for my petition to be included. I will seek to include an additional response for the Committee to consider that wasn’t covered in my initial petition.

After the inquiry's conclusion, I have been informed that a report will most likely be drafted with recommendations for the Welsh Government to consider.

Lastly, if the Committee would allow, I would like this committee to grant me the opportunity to review the recommendations and subsequent response from the Welsh Government in the new year. After the Welsh Government has made their response to this inquiry known, I’d welcome the opportunity to address the Committee with my thoughts and considerations regarding whether my petition calls have been handled. If so, I would then be satisfied for this petition to close; if not, I would welcome a further opportunity to seek a means of addressing my concerns.

Thank you for taking the time to review my petition; I hope we can develop positive changes that can help my son and other children living with long-term health conditions like diabetes.

Kind regards,

Zoe Beasley.

Eitem 5.5

P-06-1350 Ailagor Ward Dyfi yn Ysbyty Tywyn ar unwaith

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Jane Eleanor Seddon Barraclough, ar ôl casglu 1,314 o lofnodion ar-lein, ac 4,214 lofnodion ar bapur, sef cyfanswm o 5,528 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym wedi ein llorio gan benderfyniad Betsi Cadwaladr i gau 'dros dro' ward cleifion mewnol Ysbyty Tywyn. Rydym am i'r ward gael ei hailagor ar unwaith.

Mae cau'r ward hon heb unrhyw ymgynghori na hysbysiad yn gam bwriadol ac anhryloyw; mae'n gamddefnydd o wasanaeth cyhoeddus ein cymuned. Gallwch ein cefnogi drwy lofnodi'r ddeiseb. Diolch am eich cefnogaeth.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Cafodd staff a chleifion wybod ar y dydd lau y bydden nhw'n cael eu symud i ysbyty Dolgellau erbyn y dydd Mawrth dilynol.

Dim rhybudd, dim ymgynghori, dim trafod, dim rhesymeg.

Pe na bai staff am symud i Ddolgellau bydden nhw heb swydd. Mae Tywyn yn ysbyty newydd sydd ag offer a chyfleusterau rhagorol. Mae gan ein hysbyty staff gwych yn gweithio ynddo. Mae ein perthnasau a'n ffrindiau wedi cael y gofal gorau posibl y gallai rhywun ddymuno ei gael.

Mae'r bwrdd iechyd wedi dweud nad yw'n gallu recriwtio digon o staff i lenwi swyddi. Rydym am weld y dystiolaeth sydd gan y bwrdd iechyd sy'n dangos eu bod mewn gwirionedd wedi mynd ati i recriwtio staff ar gyfer ein hysbyty. Mae'r ysbyty hwn yn adnodd hanfodol yn ein cymuned. Os gwelwch yn dda, cefnogwch ein hymgyrch.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Dwyfor Meirionnydd
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

Bwrdd Iechyd Prifysgol
Betsi Cadwaladr
University Health Board

Bloc 5, Llys Carlton, Parc Busnes Llanelwy,
Llanelwy, LL17 0JG

Block 5, Carlton Court, St Asaph Business
Park, St Asaph, LL17 0JG

Jack Sargeant, MS
Senedd Cymru,
Bae Caerdydd,
Caerdydd,
CF99 1SN

Ein cyf / Our ref: CS/EH/CE23-L1004

Eich cyf / Your ref: P-06-1350

☎: 01745 586382

Gofynnwch am / Ask for: Emma Hughes

E-bost / Email: BCU.CEO@wales.nhs.uk

Dyddiad / Date: 11/10/2023

Annwyl Mr Sargeant,

Parthed: Deiseb P-06-1350 i Ailagor Ward Dyfi yn Ysbyty Tywyn nawr

Diolch am eich llythyr ar 2 Hydref, a anfonwyd yn rhinwedd eich swydd fel Cadeirydd Pwyllgor Deisebau'r Senedd, ynghylch y ddeiseb uchod.

Rwy'n ddiolchgar am y cyfle i nodi'r sail resymegol dros y penderfyniad i gau'r ward cleifion mewnol dros dro yn Ysbyty Tywyn, yn ogystal â'r camau amrywiol rydym wedi'u cymryd ar gyfer recriwtio i'r swyddi gofynnol er mwyn ein galluogi i ailagor y ward yn ddiogel.

Fel yr opsiwn olaf y gwnaethom benderfynu cau Ward Dyfi dros dro yn Ysbyty Tywyn ym mis Ebrill 2023. Gwnaed y penderfyniad hwn er mwyn sicrhau diogelwch cleifion a staff gan nad oedd modd i ni ddarparu lefelau diogel o staff nyrsio i weithredu cyfleuster ward 24/7 yn y ddau ysbyty, sef Ysbyty Tywyn ac Ysbyty Dolgellau.

Er bod recriwtio staff nyrsio yn broblem ar draws y DU, teimlir yn aml ei fod yn llawer gwaeth mewn ardaloedd gwledig, gan gynnwys y cymunedau y mae Ysbyty Tywyn yn eu gwasanaethu.

Yn ystod y misoedd yn arwain at gau'r ward dros dro, gwnaed gwaith sylweddol i recriwtio nyrsys newydd o'r ardaloedd cyfagos ac ymhell i weithio yn ysbyty Tywyn. Fodd bynnag, yn ystod adeg cau'r ward dros dro, roedd angen pedair Nyrs Gofrestredig, un Dirprwy Reolwr Ward, ac un Rheolwr Ward. O ganlyniad, nid oedd modd i ni ddarparu amgylchedd clinigol diogel i gleifion mewnol a oedd angen gofal 24 awr y dydd arnynt.

Hoffwn fod yn glir mai penderfyniad yn ymwneud â diogelwch oedd hwn yn hytrach na phenderfyniad ariannol. Mae'r Bwrdd Iechyd gant y cant yn bwriadu ailagor y ward unwaith bydd digon o staff ac y gallwn sicrhau diogelwch cleifion.

Rwy'n falch o allu dweud bod ychydig o gynnydd wedi digwydd o ran recriwtio, gan benodi un Nyrs Gofrestredig, a Dirprwy Reolwr Ward, ac mae'r ddau wedi dechrau yn eu swyddi. Fodd bynnag, ni allwn ddarparu dyddiad ar gyfer ailagor Ward Dyfi hyd nes y byddwn

wedi recriwtio tair Nyrs Gofrestredig, a Rheolwr Ward. Mae'r hysbysebion recriwtio dan sylw yn parhau i fod ar agor.

Mae llenwi'r swyddi hyn yn hanfodol er mwyn sicrhau ein bod yn gallu darparu amgylchedd clinigol diogel yn gyson. Gallwch fod yn dawel eich meddwl ein bod yn parhau i fynd ar drywydd pob llwybr recriwtio posibl, gan gynnwys ymgeiswyr nyrsio o dramor.

Yn y cyfamser, mae gwelyau ychwanegol wedi'u rhoi yn Ysbyty Dolgellau er mwyn cefnogi unrhyw gleifion yn ardal Tywyn. Hyd yma mae cyfanswm o 19 o gleifion o ardal Tywyn wedi bod angen gwely cleifion mewnol yn Ysbyty Dolgellau. Ar adeg ysgrifennu'r llythyr hwn, mae llai na phump claf o ardal Tywyn yn derbyn gofal cleifion mewnol yn Ysbyty Dolgellau.

Mae'r Bwrdd Iechyd y cydnabod pa mor anodd mae'r sefyllfa hon wedi bod i'r staff sydd wedi'u heffeithio yn Ysbyty Tywyn, a, gydag ein partneriaid Undebau Llafur, rydym yn gweithio i sicrhau eu bod yn teimlo eu bod yn derbyn digon o gefnogaeth yn ystod y cyfnod hwn. Mae hyn yn cynnwys trafodaethau gyda nifer fach o unigolion sydd wedi'u heffeithio o ran sut gallan nhw gefnogi gwasanaethau eraill yn yr ardal leol sydd heb eu heffeithio o ganlyniad i gau'r ward dros dro.

O ganlyniad i'r trafodaethau hyn, adleolwyd nifer fach o staff i gefnogi'r gwelyau ychwanegol yr oedd eu hangen yn Nolgellau. Dewisodd staff eraill aros yn Nhywyn ac maent wedi bod yn gweithio i ddatblygu gwasanaethau ychwanegol ar gyfer y boblogaeth leol.

Mae'r gwasanaethau hyn yn cynnwys:

- Y gwasanaeth Tuag Adref, sydd wedi derbyn 40 o gyfeiriadau cleifion newydd ers mis Mai. Mae ymweliadau i'r cartref gan y tîm Tuag Adref wedi cynorthwyo'r cleifion hyn i aros adref, ac osgoi derbyniadau i'r ysbyty heb fod angen, yn ogystal â chefnogi rhyddhau cleifion yn gynharach o'r ysbyty, gyda chymorth lefel isel ac adsefydlu yn cael ei ddarparu gartref yn dilyn eu rhyddhau o'r ysbyty.
- Ystafell Driniaeth; darparu ystod o ofal o ran clwyfau a dresin ymhlith triniaethau eraill, gyda chynllun i ehangu'r gwasanaeth a gynigir wrth i hyfforddiant a chymwyseddau staff ddatblygu. Ers i'r ystafell driniaeth agor mae 425 o bobl wedi manteisio ar y gwasanaeth hwn.

- Gofal Brys ar yr Un Diwrnod: sydd ar hyn o bryd yn gweithredu o dan y Faner Uned Mân Anafiadau (MIU), ac a ail agorwyd 18 Gorffennaf 2023, ac sydd bellach ar agor 5 diwrnod yr wythnos. Hyd yma mae 200 o gleifion wedi'u trin drwy'r gwasanaeth hwn ers iddo agor. Bydd y gwasanaeth gofal brys ar yr un diwrnod yn wasanaeth integredig a fydd yn darparu gwasanaethau MIU a gwasanaethau Gofal Sylfaenol Brys (UPCC). Mae'r staff sydd ar ôl yn cael eu recriwtio i gefnogi'r elfen UPCC o'r model gofal brys integredig ar yr un diwrnod.

Mae'r gwasanaethau hyn wedi cael eu croesawu gan y gymuned ac maent wedi gweithio'n eithriadol o dda. Gobeithiaf fod y datblygiadau uchod wedi rhoi sicrwydd i chi am ein hymrwymiad i ddatblygu ac ehangu'r ystod o wasanaethau a ddarperir yn Ysbyty Tywyn drwy gyflwyno model o wasanaeth arloesol newydd.

Yn olaf, rwy'n cydnabod bod cau'r ward dros dro wedi achosi cryn bryder i'r cymunedau y mae Ward Tywyn yn ei wasanaethu, sydd wedi ei weld yn ôl y nifer sylweddol o lofnodwyr ar y ddeiseb uchod. Mae'r Bwrdd Iechyd yn llwyr werthfawrogi'r gwerth y mae pobl leol yn ei roi i'w hysbyty lleol a'r gallu i gael mynediad at ofal diogel ac effeithiol yn agos at eu cartrefi. Gwn fod hyn yn arbennig o wir mewn cymunedau mwy gwledig.

Ers i'r cau dros dro gael ei gyhoeddi, rydym wedi cael sgysiau rheolaidd gyda chynghorwyr lleol a chynrychiolwyr etholedig; Grŵp Gweithredu Ysbyty Tywyn; Cyngor Tref Tywyn; a Llais. Mae hyn wedi rhoi cyfleoedd gwerthfawr i roi'r wybodaeth ddiweddaraf am ein hymdrechion recriwtio, yn ogystal â thrafod unrhyw faterion neu bryderon eraill sydd ganddynt am y gwasanaethau gofal iechyd lleol.

Rwyf wedi gwneud ymrwymiad, ynghyd â'r Cadeirydd, i fynychu cyfarfod nesaf Grŵp Gweithredu Ysbyty Tywyn, gyda phartneriaid eraill, yn cynnwys Llais, fel y gallwn drafod darlun cyflawn o'r rôl y mae pob gwasanaeth yn ei chwarae wrth ddarparu iechyd a gofal cymdeithasol yn y gymuned.

Os hoffech unrhyw wybodaeth bellach, peidiwch ag oedi cyn cysylltu â mi.

Yn gywir,

Carol Shillabeer
Prif Weithredwr Dros Dro / Interim Chief Executive

4th December 2023

Mr Jack Sargeant MS
Chair –Petitions Committee
Senedd Cymru.
Cardiff
CF99 1SN

[Redacted]

Tel : [Redacted]
Mob: [Redacted]
e-mail: [Redacted]

P-06-1350 Re-open Dyfi Ward at Tywyn Hospital now

Dear Mr Sargeant,

The Tywyn Hospital Action Group has been informed by your Committee’s deputy clerk that their petition, as above, is to be considered once again by your committee on Monday 11th December. This follows the public meeting in Tywyn with senior officers of Betsi Cadwaladr University Health Board.

The Tywyn Hospital Action Group has invited me to make a further submission to you on their behalf.

For health reasons I was unable to personally attend the public meeting on November 21st. However, I have spoken to several people who were present and read the meeting reports from various sources.

The Community Hospital Association is asked by community hospital supporters, three or four times each year, for advice and assistance when local health services are unavailable for unreasonable lengths of time. The evidence is overwhelming that community hospitals play a crucial part in delivering patient pathway care that maximises the patient’s outcome prospects and minimises their subsequent readmissions to acute care. Residents of Tywyn, Meirionnydd, consider that they have suffered for too long with inadequate healthcare service provision.

Prof Marcus Longley, when researching his Mid Wales Healthcare Study Report of September 2014 for the Welsh Government, studied Tywyn as one of his key rural areas. In a direct reference to Tywyn, Prof Langley stated (Page 107) :

“As a defined care component, community hospitals offer:

- a setting to which patients leaving District General Hospitals can be sent when they no longer need that hospital's treatment capability, but still need a period of recovery before going home;

- a means by which GPs can directly provide inpatient care for their patients where appropriate - bridging the primary/secondary care settings;
- a base at which visiting consultants from both English and Welsh hospitals provide outpatient consultations;
- a base from which some diagnostic services operate – e.g. X-ray and endoscopy;
- a facility from which many aspects of telecare can be used;
- a minor injuries service;
- support for palliative and end-of-life care; and
- a base from which both health and social care can be jointly planned and delivered.”

The healthcare services which Prof Longley applauded, was matched by the then service pattern at Tywyn as recorded in his Report (Page 169). Sadly, the service pattern has diminished substantially since that time and many residents at the November 21st meeting, recorded how they were personally suffering from the diminished service.

On its website the Welsh Government states “The Welsh Government is the devolved Government for Wales. We are working to help improve the lives of people in Wales and make our nation a better place in which to live and work”.

The Welsh Government “working to help improve the lives of people” is not evident to the residents of Tywyn and the Dyfi estuary area. Prof Longley’s report forecast that staffing problems would arise in Mid Wales Rural Areas, due to staff age profiles, and those staffing problems have duly arisen, but they have not been addressed.

There is common ground between Betsi Cadwaladr UHB and the Tywyn community that there isn’t a pool of nurses available in the South Meirionnydd area from whom to seek to recruit. During the past year, Betsi Cadwaladr has advertised for at least 12 different types of nursing posts in South Meirionnydd and their success rate has been disappointingly low. Betsi Cadwaladr faces the same problem that other health bodies supporting rural healthcare have faced. Recruitment from out of area is essential.

A WAY FORWARD

I would encourage the Petitions Committee to use its influence to arrange a plenary debate based around the Tywyn petition. The issue that the Tywyn area staffing deficit raises is a

policy one, regarding public body interworking and pooled financing in health and social care.

In any healthcare setting nurses are “key workers”. Within the Community Hospitals Association, we have observed that out of area recruitment of “key workers” has been successful when the healthcare body and the local authority have worked closely together to address the challenge. We know of examples in both England and Scotland where “key workers” have been recruited from urban conurbations to relocate to rural areas through health body and local authority joint working.

Attracting out of area key workers often requires more than just placing an advert. For example, Bishops Castle community hospital has recently attracted key nurses by offering a £3,000 additional payment after a period of service.

Many nurses working in the West Midlands will be familiar with South Meirionnydd from having visited on holiday. They may be encouraged to consider relocation if they know that vacancies exist, and that support in terms of relocation costs, plus as necessary also affordable housing, access to schooling etc., is being taken care of. We have seen elsewhere that a local authority has worked closely with the healthcare body to retain a recruiting organisation in an urban area and to ensure that the relocation task, for suitable candidates, is eased.

Despite the Welsh Government’s enthusiasm for Regional Partnership Boards where it says “RPBs bring together health boards, local authorities and the third sector to meet the care and support needs of people in their area”, there is a shortfall of evidence of Betsi Cadwaladr UHB and Cyngor Gwynedd close interworking to solve the Tywyn recruitment problem.

North Wales has a Regional Integration Fund (RIF) to support health and social care effective integration. In 2022-23 the RIF fund had access to £41million of funding. Over £2 million of this was allocated for step-up, step down activities. That is the very role in which community hospitals excel. A modest one off sum from the North Wales RIF budget may solve the Tywyn problem. Engaging a West Midlands recruitment agency to find suitable staff, refunding travel expenses etc for interview, plus material support with moving domicile to South Meirionnydd, may produce the desired results.

Is there a need for much more robust Welsh Government policy guidance to be issued, so as to do more that “bring together health boards and local authorities” and but also to require them to work actively together? It appears that there is.

Betsi Cadwaladr UHB has used ordinary recruitment procedures to seek to recruit nursing staff. But after failing for at least 8 months in their ‘ordinary’ endeavours, there may now be a recognition that extraordinary efforts are needed and that “nominal” partners in the North Wales Regional Partnership Board need to proactively lend their support.

No community deserves sub-standard healthcare. I trust that the Petitions Committee will address the plea from Tywyn by affording it the support it deserves.

Yours sincerely

Tom Brooks

Committee Member for Wales

Community Hospitals Association

P-06-1350 Reopen Dyfi Ward at Tywyn Hospital now

Comments from the Tywyn Hospital Action Group – December 2023

Thank you for sending the letter from the Interim Chief Executive of Betsi Cadwaladr Health Board to us to respond to. Thank you also for delaying the discussion of our petition until the public meeting had been held.

Over 120 people attended the public meeting held in Tywyn on 21st November, also attended by four senior members of Betsi Cadwaladr University Health Board, and two representatives from 'Llais'. Local speakers conveyed heartfelt, personal experiences to the audience. These included moving accounts about the support and care received by relatives as inpatients when the ward was open, we also heard reports about current problems facing patients and their health services in this area. BCUHB were asked questions and provided with concerns of the issues relating to the closure of the ward. Reference was made to the pioneering work of the late Morgan Vaughan, a renowned councillor from Tywyn, who fought tirelessly for millions to be raised and spent on the hospital to be refurbished and extended, which was opened in 2016. A first-hand account of care in the local community also described what life is like for the most vulnerable and least visible, many of whom would not have been able to attend the meeting. These truthful and hard-hitting reports struck a chord with everyone in the audience. Attached is a compilation of supporting letters and emails the group has received, in support of the campaign, as well as the statements from those that spoke at the meeting.

Disappointingly, at the meeting, BCUHB staff were unable to follow up on many of the matters that they had stated and discussed at the council meeting they attended in Tywyn in May, which was also joined by many locals. The board reiterated that they wish to work together with the local community on staff recruitment; but had not followed up on many of the initiatives that they had promised in May. The board have said and continue to say that a barrier to recruitment is the availability of suitable accommodation in Tywyn; and yet the community have provided the health board with up-to-date lists of good quality alternative and affordable accommodation, generously offered by locals, and questions were asked at the meeting why these had not been shared with prospective staff. The board had said in May that arranging an attractive package for staff to come to Tywyn was a priority, and although this was reiterated by the board once more at the public meeting, this has not been actioned. Staffing and recruitment have been a challenge, but at the same time, when nurses were appointed from overseas, in August, they were placed in Dolgellau not Tywyn. Training, retaining and promoting staff currently working at the hospital was discussed at the meeting in May, but initiatives have not been carried out. Retention of staff is an issue, when we know that locally based staff have chosen to go to work for other health boards. Once the ward was closed, it was always going to destabilise the situation for Tywyn hospital, not only because the health board is now trying to recruit to a hospital ward that it closed, but that the health board itself is in special measures. No dates for the planned reopening of the ward were provided at the public meeting. After the meeting, many individuals shared and expressed their upset and disappointment that we are no further on with the opening of the ward since it was closed 8 months ago.

Ms Shillibeer's letter to the petitions committee reiterates many of the points covered previously in the group's reply to the petitions committee from September, which still stand. In addition, freedom of information documents show that the board had been planning the closure of the ward since February and had been looking at the reasons why one or other of Dolgellau or Tywyn would have to be closed. These documents also show that only 15 beds at both hospitals were ever considered, despite BCUHB consistently maintaining that Dolgellau have more beds and was a key issue cited in keeping Dolgellau open over Tywyn. Other factors we see that the board looked at were availability of doctors, the distance to and from where staff would have to travel, which of the board's own main hospitals would be affected (Ysbyty Gwynedd Bangor and Wrexham Maelor), the political impact, and the fact that patients being returned to Tywyn come from Bronglais, Abersytwyth, which is in a different health board. No real analysis or references to matters on the effects impacting actual patients were considered. On 28/04/23 BCUHB notes show that 'End of life and hospice care to be considered as an option for beds at Tywyn Hospital' – this reinforces what many locals have said about BCUHB having an alternative plan for our hospital.

Disappointingly, the health board declined to answer questions from the Tywyn Hospital Action Group at their board meeting on 30/11/23, stating that the policy for asking questions is being changed, despite BCUHB's website still saying that the public can ask questions, in writing submitted beforehand. Asking questions of the board, at their full board meetings, has enabled the group to maintain momentum with the campaign and ensures that questions and replies are recorded formally and are available for all to access in the public domain at any time. However, the reply received from the Chair of the health board, the day before the meeting was held, stated:

'We announced previously that we were reviewing the Questions item on the Board agenda and would be replacing it with something that would be more meaningful. I'm hoping this will involve capturing evidence from patient experience – from various sources, including the public – which will then be arranged in themes and evidence presented in a way that will identify issues and outline improvement. I'm hoping that Llais can be involved in this work, and all will be in the public domain. All this is very much work in progress and we hope to include this new approach in our next Board meeting, January 2024. Therefore the series of questions you presented will not be on our agenda for tomorrow's Board Meeting

We understand that you may wish to raise issues, and I repeat my previous statements that you can of course contact us at anytime to request information. We also attended the public meeting in Tywyn recently where there was opportunity to ask questions. I would suggest that an opportunity to discuss any issues directly might be more fruitful and informative. Please let mw know if you wish to consider this'

Announcements of not being able to submit questions had not been received, neither does it say this on the board's own website page relating to questions from the public, see the screenshot attached. The group asked questions in this instance specifically in pursuit of facts and evidence relating to the campaign to reopen the ward, and these questions evolved following the public meeting, because matters were not answered by the health board at the public meeting. The reply also states that questions can be asked at any time, but our questions have not been answered.

These are the questions that were submitted on 24/11/23 to the health board for their meeting of 30/11/23, which remain unanswered:

- Following up from the answer provided at the last meeting, in reference to the appointment of overseas nurses to Dolgellau, and not to Tywyn, why weren't more nurses employed there and then to fulfil all the vacant roles at both Tywyn and Dolgellau? Also how many nurses from overseas have been appointed to Betsi Cadwaladr health board's facilities in total in 2023, and when, and where were those nurses deployed?
We note that at the meeting of Tywyn Town Council in May, attended by BCUHB, the concept of building a community of overseas nurses in Tywyn, offered by BCUHB as a means to alleviate staffing issues at Tywyn hospital was enthusiastically received by locals. If the two overseas nurses were offered the choice to come to Tywyn or Dolgellau, as stated, then were those nurses invited to Tywyn to meet locals and look at the facilities, which BCUHB staff said would happen at the meeting in May?
- Lack of accommodation continues to be used by BCUHB as a barrier to recruitment. However, up to date lists of suitable, affordable and available accommodation have been shared with BCUHB. Why is the health board still saying that accommodation is a problem? At the meeting in May, BCUHB staff also stated that the health board would consider renting properties on behalf of employees, as we know other health boards do. Why is the health board now saying that is not an option?
- Please can you confirm up to date lists of dates of adverts for posts from the last closing date listed in the answer at the last board meeting, which was: 'July 23 - closing date of 16/08/23 - no suitable candidates'. You mention flyers, posters and banners being distributed locally, please can you tell us where these are located. In your reply you also state that leaflets were distributed at the Race the Train event in Tywyn which was held on 18/08/23, when it appears that there were no live adverts. The health board say that they wish to work with the local population on recruitment, and up to date adverts and any other initiatives which were suggested at the meeting in May, need to be shared and implemented. When and how will this happen?
- What training is in place for current staff at bands 2 and 3 to fulfil the roles of higher bands? BCUHB stated in May that they were working on this. In addition, what is the board doing to ensure that the staff they already have are retained at Tywyn? Nurses and doctors, who are still living locally, have gone to work for other health boards.
- Please provide the answer to the question posed at the last meeting, referring to the chart showing the differences in health services in Dolgellau and Tywyn in 2017 to 2023, based on data from Cyngor Gwynedd Scrutiny Committee and Community Healthcare Services from BCUHB, and asking for dates for their reinstatement. You said you would respond in full.
- The group have been asked often about the employment of permanent Doctors at Tywyn Health Centre. This was also a subject asked about at the meeting in May. Please can you confirm the current up to date position regarding Doctors at Tywyn Health Centre? In addition, what plans do you have for Doctors covering the inpatient ward?

BCUHB need to be accountable for the decisions they make on providing healthcare in the Tywyn area. We trust that the petitions committee appreciates the legitimacy of our campaign and uses its influence to ensure that our health services are reinstated to a high standard. We have a right to an efficient and effective health service, which puts patients first.

Yours sincerely
Jane Barraclough
Tywyn Hospital Action Group

Eitem 5.6

P-06-1356 Cyflwyno mesurau diogelwch cynhwysfawr ar gyffordd 'Mynegbost' yr A477

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Elliott Morrison, ar ôl casglu cyfanswm o 10,310 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Ar ddydd Sadwrn 13 Mai 2023, collodd Ashley Thomas Rogers ei fywyd yn drychinebus ar gyffordd 'Mynegbost' yr A477 wrth deithio i gyfeiriad Penfro. Ei farwolaeth ef yw'r drydedd farwolaeth ar y rhan honno o'r ffordd mewn 12 mlynedd. Ar ben hynny, mae nifer ddi-rif o ddamweiniau y bu ond y dim iddynt ddigwydd ar y rhan honno a adwaenir yn lleol fel 'man gwael' ar gyfer damweiniau traffig ar y ffordd. Digon yw digon. Mae'r ddeiseb hon yn galw ar Lywodraeth Cymru i wneud y peth iawn a blaenoriaethu bywydau pobl dros bwysau cyllidebu dibwys.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gorllewin Caerfyrddin a Dwyrain Sir Benfro
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

P-06-1356 Introduce comprehensive safety measures at the A477 Fingerpost junction, Correspondence – Petitioner to Committee, 04.12.23

Dear all

Thank you for your email, my comments are as follows:-

I have been overwhelmed by the support that this petition has garnered, especially from the local community.

I echo the comments of Mr Jack Sargeant MS, who flagged the fact that over 80% of the 10,300 signatories stem from the two Pembrokeshire constituencies, which is a good indication of the feelings held by people in the county.

As the Senedd knows, this petition was borne out of the most tragic of circumstances imaginable for the friends and family of Ashley Rogers, whose unique personality is missed every day by all who knew him.

I am therefore extremely pleased to see members of the Senedd providing their support to the need for substantive change at this dangerous junction in recognition of the fact that further similar, avoidable, tragedies may be avoided.

I will leave the appropriate method for correcting the road layout - whether that be the installation of traffic lights or the construction of a roundabout - to those with appropriate expertise. In my opinion, both strategies are welcomed and the long term plan including the installation of a roundabout certainly seems sensible.

The goal of this petition had one sole purpose, which was to prevent further avoidable loss of life along this stretch of road, and it now seems that this outcome will surely be achieved.

Thank you all

Elliott

Eitem 5.7

P-06-1359 Dylid cynnig yr un cymorth ariannol ar gyfer gofal plant i rieni sy'n gweithio yng Nghymru â'r hyn sydd ar gael yn Lloegr

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Jade Richards, ar ôl casglu cyfanswm o 10,820 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Yn Lloegr, o fis Ebrill 24, bydd pob rhiant sy'n gweithio â phlant 2 oed yn cael 15 awr o ofal plant am ddim. O fis Medi 24, bydd hyn yn cael ei estyn i rieni â phlant 9 mis oed a hŷn. O fis Medi 25, bydd nifer yr oriau o ofal plant am ddim yn cynyddu i 30.

Mewn cymhariaeth, yng Nghymru, bydd yn cymryd tan fis Medi 25 i ddarparu 12.5 awr o ofal plant am ddim i bob rhiant â phlant 2 oed. A hynny heb gynllun ar waith i rieni â phlant 9 mis oed a hŷn na chynyddu nifer yr oriau i 15 neu 30.

Rydym mewn argyfwng costau byw lle y mae gan Lywodraeth Cymru y gallu i gefnogi rhieni sy'n gweithio ond nid yw'n gwneud hynny.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Mae Llywodraeth Cymru yn dewis peidio â chyflwyno'r 12.5 awr o ofal am ddim i rieni â phlant 2 oed fel y cynllun presennol sy'n cynnig 30 awr o ofal plant am ddim i rieni â phlant 3 oed. Yn hytrach, Dechrau'n Deg sy'n arwain. Mae hyn yn fwy cymhleth oherwydd ei bod yn golygu bod yn rhaid i chi aros i'ch cod post fod yn gymwys yn lle bod ar gael i bawb. Ac mae'n rhaid i ddarparwyr gofal plant gofrestru gyda Dechrau'n Deg cyn hawlio'r arian ar gyfer y 12.5 awr.

Y syniad y tu ôl i hyn yw y bydd Dechrau'n Deg yn gwneud i ddarparwyr gofal plant ddarparu gofal o ansawdd uwch i greu canlyniadau gwell i bob plentyn. Ond mae pob darparwr gofal plant cofrestredig yn cael arolygiadau rheolaidd ac mae'r canlyniadau ar gael ar-lein, felly mae modd cael gwybod am yr ansawdd cyn gwneud cais i'r lleoliad.

Yn ogystal, mae plant o ardaloedd "difreintiedig" yng Nghymru lle y mae angen y gofal bob amser wedi cael eu cynnwys gan Dechrau'n Deg ac felly

maent yn gymwys i gael y cynnig gofal plant pan fyddant yn 2 oed i helpu i wella eu canlyniadau.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Bro Morgannwg
- Canol De Cymru

Eich cyf/Your ref P-06-1359 a P-06-1362
Ein cyf/Our ref JMSS/00678/23 a JMSS/00681/23

Jack Sargeant AS
Aelod o'r Senedd dros Alun a Glannau Dyfrdwy
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN
Jack.Sargeant@senedd.cymru

19 Tachwedd 2023

Annwyl Jack,

Diolch am eich gohebiaeth bellach ar 26 Hydref 2023 ynghlŷn â'r deisebau gan Jade Richards a Madelaine Hallam yn gofyn i Lywodraeth Cymru ehangu'r cymorth gofal plant yng Nghymru i gyd-fynd â'r cynigion a gyhoeddodd y Canghellor yng Nghyllideb y Gwanwyn. Deallaf fod y ddau ddeisebydd wedi gofyn am ragor o wybodaeth yn dilyn fy ymateb cyntaf, a bod y Pwyllgor hefyd wedi cael sylwadau gan Oxfam Cymru ynghylch cynnwys y deisebau hynny.

Mae datblygu cymorth o ansawdd uchel i blant a theuluoedd yn y blynyddoedd cynnar wedi bod yn flaenoriaeth hirsefydlog i Lywodraeth Cymru. Mae dysgu a gofal o ansawdd uchel yn y blynyddoedd cynnar yn cefnogi datblygiad plant ac yn chwarae rhan bwysig o ran eu paratoi ar gyfer bywyd yr ysgol a mynd i'r afael â'r bwlch cyrhaeddiad. Bydd hyn yn sicrhau'r deilliannau gorau posibl o ran datblygiad y plentyn i gefnogi'r dechrau gorau mewn bywyd, yn enwedig i'n plant mwyaf difreintiedig.

Cyhoeddodd Gweinidogion Cymru y Rhaglen Lywodraethu yn 2021, a oedd yn adlewyrchu ein hymrwymiad cadarn i blant. Dengys y Cynllun Plant a Phobl Ifanc, a lansiwyd ar 1 Mawrth 2022, yr hyn y bydd Llywodraeth Cymru yn ei wneud i wireddu'r ymrwymadau hyn i blant. Mae'r cynllun yn nodi uchelgais Llywodraeth Cymru i sicrhau bod plant a phobl ifanc:

- yn cael y dechrau gorau mewn bywyd
- yn cael eu trin yn deg
- yn cael cymorth drwy addysg a hyfforddiant a thu hwnt
- yn cael eu cefnogi i deimlo'n gryf yn feddyliol ac yn emosiynol
- yn cael eu cefnogi i gael cyfle teg mewn bywyd
- yn byw mewn cartref da a diogel

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Julie.Morgan@llyw.cymru
Correspondence.Julie.Morgan@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 164
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

- yn cael y cymorth sydd ei angen arnynt i aros gyda'u teulu neu i ailymuno ag ef, lle y bo'n bosibl

Mae'r Cynllun yn bwysig am fod Gweinidogion Cymru am gael y gorau i blant yng Nghymru, ni waeth beth fo'u cefndir, o ble y maent yn dod, nac ym mhle y maent yn byw. Mae hyn golygu sicrhau bod Cymru yn wlad hapus, iach a diogel i dyfu i fyny, byw a gweithio, nawr ac yn y dyfodol. Gwlad lle mae plant yn teimlo bod pobl yn gwrando arnynt ac yn eu gwerthfawrogi.

Mae'r Cynllun Plant a Phobl Ifanc yn cydnabod sut mae cynlluniau Llywodraeth Cymru yn effeithio ar blant a'u hawliau. Mae'r Cynllun yn cynnwys polisiâu am addysg, diogelu a sut mae Llywodraeth Cymru yn gwrando ar blant. Mae hyn yn golygu un weledigaeth glir ar gyfer yr hyn y bydd y penderfynwyr lefel uchaf yn Llywodraeth Cymru yn ei wneud er mwyn gwneud yn siŵr bod hawliau plant yn cael eu cydnabod a'u parchu.

O fewn y Rhaglen Lywodraethu wedi'i diweddarau ac yn dilyn y Cytundeb Cydweithio, mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i'r canlynol:

- cynnal y rhaglen Dechrau'n Deg
- mynd ati'n raddol i ehangu'r ddarpariaeth ar gyfer y blynyddoedd cynnar er mwyn cynnwys pob plentyn dyflwydd oed yng Nghymru, gan roi pwyslais penodol ar gryfhau'r ddarpariaeth Gymraeg

Mae Dechrau'n Deg yn parhau i wneud gwahaniaeth gwirioneddol i fywydau plant yn rhai o'n cymunedau mwyaf difreintiedig. Mae tystiolaeth o werthusiad annibynnol yn dangos bod y rhaglen Dechrau'n Deg yn cael effaith gadarnhaol ar fywydau teuluoedd a'i bod wedi newid bywydau rhai o'r teuluoedd sydd â'r angen mwyaf. Mae hefyd gorff cadarn o dystiolaeth yn dangos bod mynediad at ddarpariaeth o safon uchel yn y blynyddoedd cynnar yn cefnogi datblygiad y plentyn ac yn helpu i wneud yn siŵr bod pob plentyn yn cael y dechrau gorau mewn bywyd, yn mwynhau ac yn gwireddu ei botensial. Mae darparu gofal plant rhan-amser sydd o safon uchel ac wedi'i ariannu ar gyfer plant 2-3 oed yn rhan annatod o Dechrau'n Deg a dyna pam rydym wedi dewis canolbwyntio ar ehangu darpariaeth gwasanaethau gofal plant yn y blynyddoedd cynnar drwy'r rhaglen hon.

Mae Llywodraeth Cymru a'i phartneriaid yn gwneud cynnydd sylweddol o ran gwireddu'r nodau hyn. Mae cam cyntaf y gwaith ehangu (sy'n cynnig pob un o bedair elfen Dechrau'n Deg) bellach wedi'i gwblhau. Ar ddiwedd mis Mawrth 2023, roedd 127%, neu 3,178 o blant o'r nifer targed o 2,500 o fuddiolwyr ychwanegol wedi'u cyrraedd ledled Cymru. Roedd hyn yn cynnwys 772 o blant sydd wedi cael cynnig lle gofal plant.

Dechreuodd ail gam y rhaglen ehangu ym mis Ebrill 2023 ac mae'n canolbwyntio'n benodol ar ehangu gofal plant Dechrau'n Deg i ragor o blant dyflwydd oed. Yn ystod 2023-24 a 2024-25, rydym yn buddsoddi £46 miliwn i ehangu darpariaeth gofal plant Dechrau'n Deg er mwyn helpu i sicrhau effeithiau cadarnhaol hirdymor ar fywydau'r plant a'r teuluoedd hynny ledled Cymru sy'n wynebu'r heriau mwyaf. Rydym yn disgwyl cefnogi mwy na 9,500 yn ychwanegol o blant dyflwydd oed ledled Cymru i gael mynediad at ofal plant Dechrau'n Deg o safon yn yr ail gam yn ystod 2023-24 a 2024-25. Erbyn diwedd mis Medi 2023, roedd dros 3,200 o leoedd gofal plant ychwanegol ar gyfer plant dyflwydd oed wedi cael eu cynnig i rieni yng Nghymru. Mae hyn yn cyfateb i 66% o'r targed yn yr ail gam ar gyfer 2023-24.

Rydym yn gwybod y gall amddifadedd fod ar sawl ffurf. Mae defnyddio'r adnoddau i ganolbwyntio ar ein cymunedau mwyaf difreintiedig, yn y lle cyntaf, yn sicrhau bod cymorth yn cyrraedd y teuluoedd sydd â'r angen mwyaf cyn gynted â phosibl. Yn y pen draw, ein

huchelgais yw sicrhau bod gwasanaethau gofal plant Dechrau'n Deg ar gael i bob plentyn dyflwydd oed yng Nghymru. Yn ddelfrydol felly hoffem gyflwyno'r gwasanaethau ymhellach ac yn gynt. Rydym yn gweithio gyda'r sector i feithrin capasiti yn raddol i sicrhau bod unrhyw gynnydd i'r ddarpariaeth yn gynaliadwy.

Roedd y canllawiau ar ehangu a ddyroddwyd i awdurdodau lleol i lywio eu cynlluniau ehangu yn rhoi hyblygrwydd i ddarpar ddarparwyr gofal plant i weithio tuag at y safonau uwch a ddisgwylir o ddarpariaeth Dechrau'n Deg. Rhoddwyd yr hyblygrwydd hwn yn y canllawiau i gydnabod yr amserlenni uchelgeisiol ar gyfer cyflawni'r gwaith ehangu ac i sicrhau bod cynifer o ddarparwyr â phosibl yn ymwneud ag ehangu gwasanaethau gofal plant Dechrau'n Deg yng Nghymru.

Mae Canllawiau Gofal Plant Dechrau'n Deg hefyd yn nodi y dylai lleoliadau, pan fo hynny'n bosibl, fod o fewn pellter "gwithio pram" i gartref y plentyn. Am resymau ymarferol ystyrir mai taith gerdded o tua 10-15 munud fyddai hyn. Rhaid dod o hyd i ddatrysiadau lleol y mae Llywodraeth Cymru yn cytuno iddynt pan na fo hyn yn bosibl. Os yw teulu yn byw mewn ardal Dechrau'n Deg, bydd rhestr o leoliadau gofal plant Dechrau'n Deg cofrestredig y gellir ei chael drwy gysylltu â'r Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd. Mae disgwyl i ddarparwyr gofal plant Dechrau'n Deg gynnig darpariaeth gofal plant o ansawdd uwch na'r rhan fwyaf o ddarpariaeth gofal plant.

Cododd Ms Hallam ymholiad ynghylch a all rhiant o Gymru fanteisio ar y cymorth a ddarperir gan Gynnig Gofal Plant Cymru os yw'n defnyddio lleoliad yn Lloegr oherwydd diffyg darpariaeth, o bosibl, yn eu hawdurdod lleol. Caniateir hyn o dan y Cynnig Gofal Plant ond rhaid i'r lleoliad fod wedi cofrestru ag OFSTED a rhaid iddo hefyd fod wedi cofrestru fel darparwr ar Wasanaeth Digidol Cenedlaethol Cynnig Gofal Plant Cymru. Fodd bynnag, bydd y rhieni hynny ond yn gallu manteisio ar y ddarpariaeth yn unol â hyd a lled Cynnig Gofal Plant Cymru ac ni fyddant yn gallu cael gafael ar unrhyw ddarpariaeth estynedig o dan Gynnig Gofal Plant Lloegr gan mai rheolau gan Lywodraeth y DU sy'n pennu'r ddarpariaeth honno.

Mae Llywodraeth Cymru yn wynebu'r sefyllfa ariannol fwyaf heriol yr ydym wedi'i hwynebu ers datganoli. Mae hyn yn golygu bod angen inni flaenoriaethu'r adnoddau cyfyngedig sydd gennym. Byddwch yn ymwybodol o'r datganiad ysgrifenedig, a gyhoeddwyd gan y Prif Weinidog ddechrau mis Awst, ynghylch y pwysau ariannol sylweddol y mae Llywodraeth Cymru yn eu hwynebu ar hyn o bryd. Yn anffodus, mae hyn yn golygu nad ydym mewn sefyllfa ar hyn o bryd i gadarnhau unrhyw ddatblygiadau newydd i ofal plant a sut y byddwn yn cefnogi teuluoedd â chostau gofal plant yn y dyfodol.

Defnyddiwyd yr holl adnoddau a oedd ar gael inni i ddiogelu gwasanaethau rheng flaen a darparu cymorth costau byw wedi'i dargedu i bobl pan wnaethom bennu'r gyllideb ar gyfer y flwyddyn ariannol hon (2023-24). Roedd ein setliad yn 2023-24 yn werth llawer llai mewn termau real na'r disgwyl ar yr adeg y cafodd ei osod gyntaf ym mis Hydref 2021 (dros £900 miliwn ac mae'n werth £2 biliwn yn llai nag y byddai wedi bod pe bai wedi tyfu yn unol â chynnyrch domestig gros ers 2010).

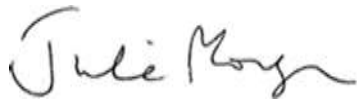
Roedd gennym £12.1 miliwn yn 2023-24 a £128.4 miliwn yn 2024-25 mewn symiau canlyniadol fel rhan o Ddatganiad Gwanwyn y DU. Mae newidiadau i gyllid yn Lloegr ar raglenni sydd wedi'u datganoli yng Nghymru yn arwain at newidiadau i'n grant bloc drwy'r fformiwla Barnett. Fodd bynnag, nid yw'r newidiadau hynny'n pennu ar beth y dylid gwario'r grant bloc. Mater i Weinidogion Cymru, gyda chymeradwyaeth y Senedd, yw penderfynu sut i ddyrannu cyllideb Llywodraeth Cymru, sy'n cynnwys cyllid o'r grant bloc, trethi datganoledig, a benthyca cyfalaf. Pan fo achos dros ddefnyddio'r cyllid canlyniadol at ddibenion tebyg, bydd Gweinidogion Cymru yn ei ddsbarthu yn unol â'u blaenoriaethau.

Cafodd symiau canlyniadol 2023-24 eu cynnwys yng nghynlluniau gwariant Llywodraeth Cymru a gyhoeddwyd yn y gyllideb atodol gyntaf ym mis Mehefin 2023. Bydd y dyraniadau ar gyfer 2024-25 yn cael eu rheoli drwy'r Gyllideb Ddrafft a gyhoeddir ar 19 Rhagfyr.

Er fy mod yn cydnabod y gallai rhieni ei chael hi'n anodd fforddio gofal plant yn yr hinsawdd ariannol sydd ohoni, yn y gwerthusiad diwethaf o'r Cynnig Gofal Plant (Medi 2012 – Awst 2022) nododd dros draean o'r ymatebwyr (37%) y byddent, heb y Cynnig, yn gweithio llai o oriau, a dywedodd 10% arall y byddent mewn swydd gyda llai o gyfleoedd i ddatblygu gyrfa. Dywedodd yr un gyfran, 10%, na fyddent yn gweithio o gwbl ac roedd 9% arall yn meddwl y byddent yn gweithio mewn swydd gyda chyflog is. Felly mae'r gefnogaeth y mae Llywodraeth Cymru yn ei darparu yn cael effaith wirioneddol a chadarnhaol ar lawer o deuluoedd.

Mae Llywodraeth Cymru yn wynebu pwysau ariannol sylweddol o hyd, ond mae'n parhau i fod wedi ymrwymo i gefnogi rhieni â chostau gofal plant ac yn parhau i adolygu sut y gallwn gyflawni hyn orau i gael yr effaith fwyaf ar deuluoedd yng Nghymru.

Yn gywir,

Julie Morgan AS/MS

Y Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol
Deputy Minister for Social Services

P-06-1359 Offer Welsh working parents the same financial support for childcare as England, Correspondence – Petitioner to Committee, 29.11.23

Good morning,

Mrs Morgan has quoted the evaluation of Childcare Offer statistics, but an independent more representative study has recently been conducted by Oxfam Cymru and found that -

- Over two in five (43%) say they haven't been able to pay other essential costs after paying for childcare;
- Two-thirds (67%) report having to reduce their working hours due to a lack of childcare;
- Over half (53%) of respondents say that after paying for childcare costs, it doesn't make financial sense for them to go to work;

The findings concluded that the current system is pushing children in Wales into poverty. So the flying start scheme is not working in lifting children out of poverty. This is a crisis in itself and it is outstanding that the majority of parents are telling the Welsh Government this scheme is not working and we're being ignored.

Mrs Morgan states "Focusing resources on our most disadvantaged communities, in the first instance, ensures that support reaches families in greatest need at the earliest opportunity" which is factually incorrect. When Flying Start was first introduced it did, but the extension of flying start through a postcode lottery role out has meant that families who are not classed as disadvantaged eligible for the funding, leaving other families facing deprivation without access. In my last response I quoted specific areas highlighting where this has happened.

The figures regarding the consequential would allow every 2 year old in wales to access 12.5 hours so why are they still selecting which children they want to help? It would be more beneficial to give parents the 12.5 hours and allow them to spend it wherever is best for their children, i.e childminders, non flying start settings, flying start settings. I know there's

Once again it's also being claimed Flying Start is expected to provide higher quality care. In my last response I explained why this is unfair and had quotes from a childcare provider also explaining why this is a further barrier for both childcare providers and users. I also explained that flying start settings may not be the best fit for the individual child, it's up to the parent to decide where the best fit is. This has not been addressed yet.

In fact, none of my points have been addressed or questions have been answered. With that in mind can you please include this response in addition to my previous response as that still stands?

Many thanks
Jade

P-06-1362 Dylid darparu cynnig cyfatebol yng Nghymru i'r cynnig gofal plant newydd yn Lloegr, sef 15 awr, ar gyfer plant 2 flwydd oed o fis Ebrill 2024

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Madelaine Hallam, ar ôl casglu 407 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae Llywodraeth y DU wedi cyhoeddi y gall holl rieni plant dwyflwydd oed sy'n gweithio gael hyd at 15 awr o ofal plant am ddim o fis Ebrill 2024.

Ni fydd y budd hwn yn gymwys i bob teulu sy'n gweithio yng Nghymru, fodd bynnag, gan na fydd y rhaglen "Dechrau'n Deg" gyfatebol yn ehangu i bob ardal. Ystyr hyn yw fod teuluoedd Cymru filoedd o bunnoedd yn waeth eu byd na chymheiriaid yn Lloegr, er gwaethaf honiadau gan y Prif Weinidog fod y cynnig yng Nghymru yn "well" gan ei fod yn cynnig 48 wythnos yn hytrach na 38 wythnos ar gyfer plant 3 a 4 mlwydd oed.

Gwybodaeth ychwanegol:

Linc i'r cynnig yn Lloegr:

<https://educationhub.blog.gov.uk/2023/03/16/budget-2023-everything-you-need-to-know-about-childcare-support/>

Pan holwyd Mark Drakeford am y mater

<https://www.bbc.co.uk/news/uk-wales-politics-65026019>.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- De Clwyd
- Gogledd Cymru

Julie Morgan AS/MS
Y Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol
Deputy Minister for Social Services

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref P-06-1359 a P-06-1362
Ein cyf/Our ref JMSS/00678/23 a JMSS/00681/23

Jack Sargeant AS
Aelod o'r Senedd dros Alun a Glannau Dyfrdwy
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN
Jack.Sargeant@senedd.cymru

19 Tachwedd 2023

Annwyl Jack,

Diolch am eich gohebiaeth bellach ar 26 Hydref 2023 ynglŷn â'r deisebau gan Jade Richards a Madelaine Hallam yn gofyn i Lywodraeth Cymru ehangu'r cymorth gofal plant yng Nghymru i gyd-fynd â'r cynigion a gyhoeddodd y Canghellor yng Nghyllideb y Gwanwyn. Deallaf fod y ddau ddeisebydd wedi gofyn am ragor o wybodaeth yn dilyn fy ymateb cyntaf, a bod y Pwyllgor hefyd wedi cael sylwadau gan Oxfam Cymru ynghylch cynnwys y deisebau hynny.

Mae datblygu cymorth o ansawdd uchel i blant a theuluoedd yn y blynyddoedd cynnar wedi bod yn flaenoriaeth hirsefydlog i Lywodraeth Cymru. Mae dysgu a gofal o ansawdd uchel yn y blynyddoedd cynnar yn cefnogi datblygiad plant ac yn chwarae rhan bwysig o ran eu paratoi ar gyfer bywyd yr ysgol a mynd i'r afael â'r bwlch cyrhaeddiad. Bydd hyn yn sicrhau'r deilliannau gorau posibl o ran datblygiad y plentyn i gefnogi'r dechrau gorau mewn bywyd, yn enwedig i'n plant mwyaf difreintiedig.

Cyhoeddodd Gweinidogion Cymru y Rhaglen Lywodraethu yn 2021, a oedd yn adlewyrchu ein hymrwymiad cadarn i blant. Dengys y Cynllun Plant a Phobl Ifanc, a lansiwyd ar 1 Mawrth 2022, yr hyn y bydd Llywodraeth Cymru yn ei wneud i wireddu'r ymrwymadau hyn i blant. Mae'r cynllun yn nodi uchelgais Llywodraeth Cymru i sicrhau bod plant a phobl ifanc:

- yn cael y dechrau gorau mewn bywyd
- yn cael eu trin yn deg
- yn cael cymorth drwy addysg a hyfforddiant a thu hwnt
- yn cael eu cefnogi i deimlo'n gryf yn feddyliol ac yn emosiynol
- yn cael eu cefnogi i gael cyfle teg mewn bywyd
- yn byw mewn cartref da a diogel

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Julie.Morgan@llyw.cymru
Correspondence.Julie.Morgan@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 170
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

- yn cael y cymorth sydd ei angen arnynt i aros gyda'u teulu neu i ailymuno ag ef, lle y bo'n bosibl

Mae'r Cynllun yn bwysig am fod Gweinidogion Cymru am gael y gorau i blant yng Nghymru, ni waeth beth fo'u cefndir, o ble y maent yn dod, nac ym mhle y maent yn byw. Mae hyn golygu sicrhau bod Cymru yn wlad hapus, iach a diogel i dyfu i fyny, byw a gweithio, nawr ac yn y dyfodol. Gwlad lle mae plant yn teimlo bod pobl yn gwrando arnynt ac yn eu gwerthfawrogi.

Mae'r Cynllun Plant a Phobl Ifanc yn cydnabod sut mae cynlluniau Llywodraeth Cymru yn effeithio ar blant a'u hawliau. Mae'r Cynllun yn cynnwys polisiau am addysg, diogelu a sut mae Llywodraeth Cymru yn gwrando ar blant. Mae hyn yn golygu un weledigaeth glir ar gyfer yr hyn y bydd y penderfynwyr lefel uchaf yn Llywodraeth Cymru yn ei wneud er mwyn gwneud yn siŵr bod hawliau plant yn cael eu cydnabod a'u parchu.

O fewn y Rhaglen Lywodraethu wedi'i diweddarau ac yn dilyn y Cytundeb Cydweithio, mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i'r canlynol:

- cynnal y rhaglen Dechrau'n Deg
- mynd ati'n raddol i ehangu'r ddarpariaeth ar gyfer y blynyddoedd cynnar er mwyn cynnwys pob plentyn dyflwydd oed yng Nghymru, gan roi pwyslais penodol ar gryfhau'r ddarpariaeth Gymraeg

Mae Dechrau'n Deg yn parhau i wneud gwahaniaeth gwirioneddol i fywydau plant yn rhai o'n cymunedau mwyaf difreintiedig. Mae tystiolaeth o werthusiad annibynnol yn dangos bod y rhaglen Dechrau'n Deg yn cael effaith gadarnhaol ar fywydau teuluoedd a'i bod wedi newid bywydau rhai o'r teuluoedd sydd â'r angen mwyaf. Mae hefyd gorff cadarn o dystiolaeth yn dangos bod mynediad at ddarpariaeth o safon uchel yn y blynyddoedd cynnar yn cefnogi datblygiad y plentyn ac yn helpu i wneud yn siŵr bod pob plentyn yn cael y dechrau gorau mewn bywyd, yn mwynhau ac yn gwireddu ei botensial. Mae darparu gofal plant rhan-amser sydd o safon uchel ac wedi'i ariannu ar gyfer plant 2-3 oed yn rhan annatod o Dechrau'n Deg a dyna pam rydym wedi dewis canolbwyntio ar ehangu darpariaeth gwasanaethau gofal plant yn y blynyddoedd cynnar drwy'r rhaglen hon.

Mae Llywodraeth Cymru a'i phartneriaid yn gwneud cynnydd sylweddol o ran gwireddu'r nodau hyn. Mae cam cyntaf y gwaith ehangu (sy'n cynnig pob un o bedair elfen Dechrau'n Deg) bellach wedi'i gwblhau. Ar ddiwedd mis Mawrth 2023, roedd 127%, neu 3,178 o blant o'r nifer targed o 2,500 o fuddiolwyr ychwanegol wedi'u cyrraedd ledled Cymru. Roedd hyn yn cynnwys 772 o blant sydd wedi cael cynnig lle gofal plant.

Dechreuodd ail gam y rhaglen ehangu ym mis Ebrill 2023 ac mae'n canolbwyntio'n benodol ar ehangu gofal plant Dechrau'n Deg i ragor o blant dyflwydd oed. Yn ystod 2023-24 a 2024-25, rydym yn buddsoddi £46 miliwn i ehangu darpariaeth gofal plant Dechrau'n Deg er mwyn helpu i sicrhau effeithiau cadarnhaol hirdymor ar fywydau'r plant a'r teuluoedd hynny ledled Cymru sy'n wynebu'r heriau mwyaf. Rydym yn disgwyl cefnogi mwy na 9,500 yn ychwanegol o blant dyflwydd oed ledled Cymru i gael mynediad at ofal plant Dechrau'n Deg o safon yn yr ail gam yn ystod 2023-24 a 2024-25. Erbyn diwedd mis Medi 2023, roedd dros 3,200 o leoedd gofal plant ychwanegol ar gyfer plant dyflwydd oed wedi cael eu cynnig i rieni yng Nghymru. Mae hyn yn cyfateb i 66% o'r targed yn yr ail gam ar gyfer 2023-24.

Rydym yn gwybod y gall amddifadedd fod ar sawl ffurf. Mae defnyddio'r adnoddau i ganolbwyntio ar ein cymunedau mwyaf difreintiedig, yn y lle cyntaf, yn sicrhau bod cymorth yn cyrraedd y teuluoedd sydd â'r angen mwyaf cyn gynted â phosibl. Yn y pen draw, ein

huchelgais yw sicrhau bod gwasanaethau gofal plant Dechrau'n Deg ar gael i bob plentyn dyflwydd oed yng Nghymru. Yn ddelfrydol felly hoffem gyflwyno'r gwasanaethau ymhellach ac yn gynt. Rydym yn gweithio gyda'r sector i feithrin capasiti yn raddol i sicrhau bod unrhyw gynnydd i'r ddarpariaeth yn gynaliadwy.

Roedd y canllawiau ar ehangu a ddyroddwyd i awdurdodau lleol i lywio eu cynlluniau ehangu yn rhoi hyblygrwydd i ddarpar ddarparwyr gofal plant i weithio tuag at y safonau uwch a ddisgwylir o ddarpariaeth Dechrau'n Deg. Rhoddwyd yr hyblygrwydd hwn yn y canllawiau i gydnabod yr amserlenni uchelgeisiol ar gyfer cyflawni'r gwaith ehangu ac i sicrhau bod cynifer o ddarparwyr â phosibl yn ymwneud ag ehangu gwasanaethau gofal plant Dechrau'n Deg yng Nghymru.

Mae Canllawiau Gofal Plant Dechrau'n Deg hefyd yn nodi y dylai lleoliadau, pan fo hynny'n bosibl, fod o fewn pellter "gwthio pram" i gartref y plentyn. Am resymau ymarferol ystyrir mai taith gerdded o tua 10-15 munud fyddai hyn. Rhaid dod o hyd i ddatrysiadau lleol y mae Llywodraeth Cymru yn cytuno iddynt pan na fo hyn yn bosibl. Os yw teulu yn byw mewn ardal Dechrau'n Deg, bydd rhestr o leoliadau gofal plant Dechrau'n Deg cofrestredig y gellir ei chael drwy gysylltu â'r Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd. Mae disgwyl i ddarparwyr gofal plant Dechrau'n Deg gynnig darpariaeth gofal plant o ansawdd uwch na'r rhan fwyaf o ddarpariaeth gofal plant.

Cododd Ms Hallam ymholiad ynghylch a all rhiant o Gymru fanteisio ar y cymorth a ddarperir gan Gynnig Gofal Plant Cymru os yw'n defnyddio lleoliad yn Lloegr oherwydd diffyg darpariaeth, o bosibl, yn eu hawdurdod lleol. Caniateir hyn o dan y Cynnig Gofal Plant ond rhaid i'r lleoliad fod wedi cofrestru ag OFSTED a rhaid iddo hefyd fod wedi cofrestru fel darparwr ar Wasanaeth Digidol Cenedlaethol Cynnig Gofal Plant Cymru. Fodd bynnag, bydd y rhieni hynny ond yn gallu manteisio ar y ddarpariaeth yn unol â hyd a lled Cynnig Gofal Plant Cymru ac ni fyddant yn gallu cael gafael ar unrhyw ddarpariaeth estynedig o dan Gynnig Gofal Plant Lloegr gan mai rheolau gan Lywodraeth y DU sy'n pennu'r ddarpariaeth honno.

Mae Llywodraeth Cymru yn wynebu'r sefyllfa ariannol fwyaf heriol yr ydym wedi'i hwynebu ers datganoli. Mae hyn yn golygu bod angen inni flaenoriaethu'r adnoddau cyfyngedig sydd gennym. Byddwch yn ymwybodol o'r datganiad ysgrifenedig, a gyhoeddwyd gan y Prif Weinidog ddechrau mis Awst, ynghylch y pwysau ariannol sylweddol y mae Llywodraeth Cymru yn eu hwynebu ar hyn o bryd. Yn anffodus, mae hyn yn golygu nad ydym mewn sefyllfa ar hyn o bryd i gadarnhau unrhyw ddatblygiadau newydd i ofal plant a sut y byddwn yn cefnogi teuluoedd â chostau gofal plant yn y dyfodol.

Defnyddiwyd yr holl adnoddau a oedd ar gael inni i ddiogelu gwasanaethau rheng flaen a darparu cymorth costau byw wedi'i dargedu i bobl pan wnaethom bennu'r gyllideb ar gyfer y flwyddyn ariannol hon (2023-24). Roedd ein setliad yn 2023-24 yn werth llawer llai mewn termau real na'r disgwyl ar yr adeg y cafodd ei osod gyntaf ym mis Hydref 2021 (dros £900 miliwn ac mae'n werth £2 biliwn yn llai nag y byddai wedi bod pe bai wedi tyfu yn unol â chynnyrch domestig gros ers 2010).

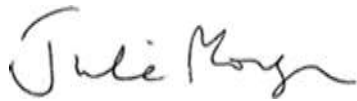
Roedd gennym £12.1 miliwn yn 2023-24 a £128.4 miliwn yn 2024-25 mewn symiau canlyniadol fel rhan o Ddatganiad Gwanwyn y DU. Mae newidiadau i gyllid yn Lloegr ar raglenni sydd wedi'u datganoli yng Nghymru yn arwain at newidiadau i'n grant bloc drwy'r fformiwla Barnett. Fodd bynnag, nid yw'r newidiadau hynny'n pennu ar beth y dylid gwario'r grant bloc. Mater i Weinidogion Cymru, gyda chymeradwyaeth y Senedd, yw penderfynu sut i ddyrannu cyllideb Llywodraeth Cymru, sy'n cynnwys cyllid o'r grant bloc, trethi datganoledig, a benthycia cyfalaf. Pan fo achos dros ddefnyddio'r cyllid canlyniadol at ddibenion tebyg, bydd Gweinidogion Cymru yn ei ddsbarthu yn unol â'u blaenoriaethau.

Cafodd symiau canlyniadol 2023-24 eu cynnwys yng nghynlluniau gwariant Llywodraeth Cymru a gyhoeddwyd yn y gyllideb atodol gyntaf ym mis Mehefin 2023. Bydd y dyraniadau ar gyfer 2024-25 yn cael eu rheoli drwy'r Gyllideb Ddrafft a gyhoeddir ar 19 Rhagfyr.

Er fy mod yn cydnabod y gallai rhieni ei chael hi'n anodd fforddio gofal plant yn yr hinsawdd ariannol sydd ohoni, yn y gwerthusiad diwethaf o'r Cynnig Gofal Plant (Medi 2012 – Awst 2022) nododd dros draean o'r ymatebwyr (37%) y byddent, heb y Cynnig, yn gweithio llai o oriau, a dywedodd 10% arall y byddent mewn swydd gyda llai o gyfleoedd i ddatblygu gyrfa. Dywedodd yr un gyfran, 10%, na fyddent yn gweithio o gwbl ac roedd 9% arall yn meddwl y byddent yn gweithio mewn swydd gyda chyflog is. Felly mae'r gefnogaeth y mae Llywodraeth Cymru yn ei darparu yn cael effaith wirioneddol a chadarnhaol ar lawer o deuluoedd.

Mae Llywodraeth Cymru yn wynebu pwysau ariannol sylweddol o hyd, ond mae'n parhau i fod wedi ymrwmo i gefnogi rhieni â chostau gofal plant ac yn parhau i adolygu sut y gallwn gyflawni hyn orau i gael yr effaith fwyaf ar deuluoedd yng Nghymru.

Yn gywir,

Julie Morgan AS/MS

Y Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol
Deputy Minister for Social Services

P-06-1362 Match the new childcare offer in England of 15 hours for 2 year olds from April 2024, Correspondence – Petitioner to Committee, 30.11.23

Thank you for sharing the letter from the deputy minister for social services. The letter is extremely disappointing as it refers heavily to flying start, and does not refer to working parents/families at all until the final paragraph about the existing offer. Once again it does not adequately address the issues raised. Let me draw attention to a statement from the UK government;

Hundreds of thousands more working parents living in the United Kingdom will be supported through an extension of the free childcare currently on offer, more than doubling the current support in place. This will help mums in particular to stay in work and keep the economy growing. The UK government know that childcare is one of the biggest costs facing working households, which is why they want to make it cheaper and more accessible, to reduce the barriers preventing some parents from going back to work. They are expanding the scheme so that working parents of all children over the age of nine months are also entitled to free 30 hours of childcare. This is a transformational change that will make a difference to families across the country.

The Welsh government are choosing not to implement this, and to invest in deprived area's instead via flying start, which subject to postcode lottery does not help working families or encourage mums to stay in work. We want to know why this discrimination is happening? It is particularly hard in the border counties with neighbouring working parents in England benefiting disproportionately from the UK offer and families living in Wales being denied.

Questions

1) In paragraph 5, Julie refers to expanding early years provision. How are the Welsh government doing this – in practise? In truth Wales is suffering from devastating losses with closing provisions, 300,000 less places in Aug 2023 than 12 months prior. What is your response to this? Are you denying this is the case?

2) In Paragraph 10 Julie mentions the local authorities have been informed about flying start expansion plans. Gary Major, Planning and Performance Manager at Denbighshire County Council said "Recently, Welsh Government has asked us to expand the childcare element of Flying Start into new areas – with the prospect that in the future, we will be supporting all 2-year-olds in Denbighshire. However, we don't yet have a clear timescale or guidance for this." When are you going to provide this information to local authorities?

3) In paragraph 12, it is said that parents will only be able to access provision in line with the scope of the Childcare Offer for Wales and will not be able to access any expansion to the English Childcare Offer as this is determined by rules set by the UK Government. Is this not postcode discrimination? I thought we were a "United" Kingdom. Why are Wales separating off and choosing to act in isolation from the other united nations?

4) In paragraph 11 you mention prioritising provisions in "pram pushing" distance in flying start area's where not many parents work. However In areas with heavy % of working parents in desperate need of any form of childcare within DRIVING distance, i.e. here in Llangollen there is no

provision at all for 0-2. With no local childcare provision, how are we supposed to work? How are our children supposed to attend education hours when there is no wrap around childcare? Children are suffering and the childcare system is crumbling.

5) The figures in the consequential would be enough to provide 12.5 hours to 2 year olds, so is it not the case that money provided by the UK govt. has been invested in flying start instead? It is not lack of funding, as you've said it is how it is "allocated" and the Welsh ministers have chosen to turn their back on struggling working tax- paying parents and mums in particular.

6) My final and most pressing question would be, never mind flying start, what about WORKING parents who keep the economy turning? 10,000 plus are in agreement with us.

As a working mum it would make more financial and practical sense for me to quit my well paid job, stay at home with my children and claim benefits. Is this what the Welsh government would like us to do? Soon we will be left with no choice. It is what many mums I know in this area have had to do since their childcare provision closed.

Childcare for working parents is in absolute crisis in Wales. Provisions closing, schools lack of wrap around care or lack of space, lack of under 2 provisions, to name but a few.

We need financial support as much as people living in England, if not more, and we need it now.

Please address this and what you are doing to help us, before it's too late.

Kind Regards,

Madelaine Hallam